MONITOR STRATEGIC

REVISTĂ DE STUDII DE SECURITATE ŞI APĂRARE

ANUL XXV ● Nr. 3-4/2024

- Consequences on European defence integration entailed by the establishment of the European Intervention Initiative
- Political Violence on the "European Periphery" and Its Consequences for European Security
- Romania's Defense Policy. Challenges and Development Perspectives as Part of NATO's Eastern Flank
- Building Resilience in the Context of Russian Hybrid Threats

INSTITUTUL PENTRU STUDII POLITICE DE APĂRARE ŞI ISTORIE MILITARĂ

ADRESA
Str. Constantin Mille nr. 6, sector 1, Bucureşti, cod 010142,
telefon: 0040 21 315.17.00, fax: 0040 21 319.58.01
http://ispaim.mapn.ro
e-mail:ipsdmh@yahoo.com

Revista a fost inclusă în baza de date a Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice din Învăţământul Superior, fiind evaluată la categoria „C" şi figurează în bazele de date internaţionale EBSCO, CEEOL şi ERIH PLUS

ISSN 1582-3156

MONITOR STRATEGIC

Revistă editată de Institutul pentru Studii Politice de Apărare şi Istorie Militară, membru al Consorţiului Academiilor de Apărare şi Institutelor de Studii de Securitate din cadrul Parteneriatului pentru Pace, membru asociat al Proiectului de Istorie Paralelă pentru Securitate prin Cooperare.

SUMAR

O EUROPĂ MAI REZILIENTĂ ÎNTR-UN MEDIU INTERNAȚIONAL TURBULENT

Tehnoredactor: Maria Dumitru

B. Nr. 47/12.12.2024/0691

TABLE OF CONTENTS

A MORE RESILIENT EUROPE IN A TURBULENT INTERNATIONAL ENVIRONMENT

SECURITATE EUROPEANĂ

Consequences on European defence integration entailed by the establishment of the European Intervention Initiative

Alexandru LUCINESCU, Ph.D.

ABSTRACT

European Intervention Initiative (EI2) was put forward by Emmanuel Macron in 2017 for enhancing the process of European integration in the field of defence. The proposal took off and eventually attracted 13 member states and facilitated the deployment of two operations outside Europe. Representing a form of differentiated defence integration carried out outside the framework of the European Union (EU) but involving mainly EU members it was opened to the criticism that it runs the risk of affecting the Common Security and Defence Policy which, back in 2017, was in full process of consolidation. The examination of this concern, voiced by politicians and scholars, informs the article which approaches it at the level of both the main objective and the concrete outcomes of the EI2. It is concluded that there is a problematic complementarity between EU and EI2 and, based on its underlining rationales, a possible approach to improving it is suggested.

Keywords: *European Intervention Initiative, Common Security and Defence Policy, Permanent Structured Cooperation, differentiated European defence integration, European Union, France.*

Alexandru Lucinescu (PhD in Intelligence and national security) is a senior researcher at the Institute for Political Studies of Defence and Military History

Introduction

Differentiated integration at the level of the European Union (EU), when considered internally, refers to the lack of uniformity with respect to participation of member states in specific policies developed therein or, in other words, the possibility of member states to advance towards integration at different paces[1]. One EU policy where internal differentiation is strongly present is the Common Security and Defence Policy (CSDP)[2], where it gives raise to what is usually called differentiated defence integration[3]. External differentiation describes the participation of non-EU countries to certain EU policies which are designed to provide this option[4] and CSDP illustrates this form of differentiation by enabling states that are not members of the EU to take part, for example, in the Permanent Structured Cooperation (PESCO) and in missions and operations[5]. However, differentiated defence integration also develops outside the framework of European Union and, when it brings together both EU and non-EU countries, it becomes another dimension of external differentiation[6]; the Framework Nations Concept (FNC), the Joint Expeditionary Force (JEF) and the European Intervention Initiative (EI2) are all illustrative for this approach to enhance at sub-regional level the integration in the area of defence[7].

Differentiated integration generates support among experts who underline its potential to accommodate in the process of European integration the heterogeneity among the growing number of EU members; it is argued that more advanced states on the path of integration would generate a centripetal force which will eventually bring all the others in[8]. Critics of differentiated integration point out that it operates as an incentive for disunity, because it introduces dividing lines that are detrimental to the prospects of the EU[9]. In the peculiar case of EI2, various members of the European Union, including Germany, voiced concerns about the potential damaging effects that it could entail for the enhancement of ESDP, particularly for the then newly created PESCO[10]. Their attitude was fuelled by the fact that EI2 was proposed, while final arrangements for PESCO, whose ultimate design did not satisfy France, were ongoing[11]. There was also the concern that EI2 could undermine the EU Battlegroups by operating as their competitor[12]. The absence of any formal connection between EI2 and the EU and the doubts about their complementarity were the main reasons for which some prospective countries delayed their EI2 membership[13]. At a higher theoretical level, it is maintained that the EI2 actually calls into question the effectiveness of EU in advancing European defence integration[14].

Implications for ESDP are, thus, a central topic in the political and academic consideration of EI2 and this article aims at examining concerns about the compatibility between EI2 and ESDP. To this purpose, the first section refers to the origins of EI2, as well as to its design, membership and operational outcomes, while the assessment of the EI2-ESDP interplay is addressed in its second section.

European Intervention Initiative– an overview of its inception and implementation

The idea of establishing EI2 was launched in 2017 by the President of France, Emmanuel Macron, as part of his landmark speech about Europe delivered at Sorbonne University[15]. Macron approached this topic within the context of his reflections on providing Europe with capabilities for operating autonomously, considering that EI2 complemented the progress already made by means of PESCO and the European Defence Fund. According to Macron, the added value of EI2 laid in building a common strategic culture across Europe whose absence was a significant factor impeding the development of a substantial defence cooperation among European states. The French president conceived this initiative as a long-term process, taking as its starting point the hosting by French Armed Forces of military personnel from all interested European countries and aiming at enabling working together within the fields of intelligence, planning, support and operational anticipation.

Macron's initiative reflected his conviction that defence policy provided France with an opportunity to enhance its international stance, an objective whose pursuit characterised French foreign policy since Charles de Gaulle[16]. EI2 was conceived almost exclusively by Emmanuel Macron, who did not rely on the expertise from the French ministries with responsibilities in the areas of foreign and European affairs and in that of defence[17]. Macron was motivated to put forward the EI2 initiative by his dissatisfaction with the support that France received from European countries in fighting threats coming from its southern neighbourhood (Sahel, sub-Saharan Africa), an attitude that, in his view, resulted from divergent threat perceptions[18]. The proposal also reflected the difficulties experienced by the French armed forces, which were exposed to a severe overstretching because of their involvement in several operations, closed or ongoing at the time of Sorbonne speech, conducted in Africa and the Middle East: Operation Serval, Operation Barkhane, Operation Chammal, Operation Sangaris[19]. Moreover, Macron was deeply dissatisfied by what he considered as the low effectiveness of the European Union, with respect to conducting on short notice crisis management missions and operations [20] and he was equally well aware that the European Union avoided to implement article 43.1 from the Treaty on European Union and

launch combat force operations for crisis management[21]. The French president was also at odds with the broad PESCO membership[22] and its focus on capability building, given that he considered that PESCO had to bring together only states with a clear desire and capacity to deepen their defence cooperation and that it needed to give weight to the operational dimension[23]. The interest of the French president for a defence initiative, parallel to CSDP, also reflected the importance he attached to the participation in the defence of Europe of both the United Kingdom, once Brexit was completed[24], and Denmark, which at that time had an opt-out from CSDP[25]; the presence of the United Kingdom was considered essential on grounds of the Franco-British close defence cooperation in the framework of the Lancaster House Treaties (2010) which, among others, enabled the establishment of the Combined Joint Expeditionary Force (CJEF)[26]. EI2 could also be regarded as an attempt by Macron to supplement in a broader context, the deep defence partnership of France with both Germany and the United Kingdom[27].

In less than a year, on June 23, 2018, following a formal invitation extended by France to selected countries, nine European states (Belgium, Denmark, Estonia, France, Germany, the Netherlands, Portugal, Spain, United Kingdom[28]) signed, at the level of defence ministers, a Letter of Intent[29]. The document defined EI2 as a "flexible, non-binding forum of European participating states"[30] designed to provide protection for the security interests of Europe, by means of fostering a strategic culture as a significant contributing factor to the conducting of military missions and operations, along the whole spectrum of crisis. The strategic culture was intended to be developed along four primary areas of cooperation, namely strategic foresight and intelligence sharing, scenario development and planning, support to operations and lessons learned and doctrine. It was emphasised that EI2 did not create military obligations affecting national sovereignty and that the defence cooperation objectives pursued through it were designed as complementary to those aimed at within the framework of the United Nations, European Union and NATO. With respect to PESCO, it was emphasised that EI2 was intended to advance as much as possible its objectives and projects. From an administrative point of view, the document provided for the establishment of a Permanent Secretariat staffed with French personnel and located in Paris; the absence of an institutional framework for EI2 was explained as a reflection of Macron's preference for efficiency over bureaucracy[31].

For the functioning of the EI2 it was agreed that its members would convene regularly at different levels. At the military level, high-ranking officials from the General Staffs meet twice a year, within the framework of the Military European Strategic Talks, while at the political level, the reunions bring together the defence policy directors, at least once a year, and, at the highest level and every one year, the defence ministers[32]. The first meeting in defence ministers format took place on 7 November 2018, in France, and provided the opportunity for the then French defence minister, Florence Parly, to emphasise that EI2 came in addition to the already existing solutions for the defence of Europe and to indicate that it will be active in the areas of disaster relief, natural disasters, maritime safety, and large-scale operations[33]. After the Russian Federation launched its aggression against Ukraine, the ministers of defence from EI2 members came together in December 2022 at Oslo, where the building of a common strategic culture took the form of exchange of views on the situation in Ukraine and of a discussion based on scenarios[34].

The EI2 membership grew over time with the signing of the Letter of Intent by Finland (2018), Norway (2019), Sweden (2019) and Italy (2019)[35], so that currently 13 states are part of this initiative.

The EI2 facilitated two military actions in which European states, including France, got involved in Sahel and in the Middle East, namely the Takuba Task Force and Operation Agénor respectively[36]. It should be mentioned that there are experts who do not link EI2 with these actions considering that they were mere ad-hoc military coalitions and therefore did not share with EI2 the objective of supporting in the long run the defence integration among European states[37].

With respect to the Takuba Task Force, when it was launched on 27 March 2020, the participants were two African states (Mali and Nigeria) and eleven European states which, except for the Czech Republic, were all EI2 members (Germany, Belgium, United Kingdom, Denmark, Estonia, France, the Netherlands, Norway, Portugal, Sweeden)[38]. Later on, the task force was joined by other EI2 members (Italy, Finland) and by Hungary, Lithuania, and Romania[39]. The task force, which operated under the chain of command of the preexisting French Operation Barkhane, reached the level of complete operational capacity on 2 April 2021, but, as a result of unfavourable political circumstances in Mali, came to a complete end in June 2022[40]. Operation Agénor was the military dimension of the European Maritime Awareness in the Strait of Hormuz (EMASoH) which, following a strong backing from Paris, was established on 20 January 2020 by seven members of EI2 (Belgium, Denmark, France, Germany, Italy, the Netherlands, Portugal) plus Greece. For over four years (25 February 2020 - 1 July 2024), Operation Agénor covered by means of naval and aerial forces the Persian Gulf, the Strait of Hormuz and part of the Arabian Sea[41].

Common Security and Defence Policy and European Intervention Initiative: contiguity and incongruence

The development of a European strategic culture as the paramount objective assumed by EI2 could be linked with the importance attributed by the *European Security Strategy* (2003) to the building-up of a common strategic culture within the EU. According to this document, strategic culture was required for the EU to effectively apply all means at its disposal in the field of crisis management and conflict prevention[42]. More recently, the *Strategic Compass for Security and Defence* (2022) emphasised the relevance for CSDP of a genuine common strategic culture developed on the basis of a common understanding of threats and challenges faced by the European Union[43]. CSDP represents, thus, the primary tool of the EU for creating a strategic culture among EU member states and, taking into account the participation in CSDP of some countries from outside the EU, also somehow broadly between European states[44]. It is to be observed that, within CSDP, PESCO plays a central role in the endeavour of building a strategic culture among its participants[45].

Despite not being defined by the Letter of Intent establishing EI2, strategic culture was taken by Florence Parly, the French minister of Defence, back in 2018, to mean that "European armed forces must know and understand each other, and be able to act quickly and effectively together"[46]. On grounds of a more detailed meaning of strategic culture, which fits the overall concept referred to by Parly[47], it was argued that the founding members of the EI2 did not share the same strategic culture[48]; in the peculiar case of Germany, its reserved attitude towards involving its armed forces in interventions abroad, sharply contrasted with France's keenness to do it, an incongruity that was highly relevant, given the prominent role that the Franco-German defence cooperation played for the European security[49].

The feasibility of the EI2 objective to develop a consistent strategic culture among European states raised doubts on grounds that such a culture did not emerge within the framework of much more complex Euro-Atlantic structures such as NATO, European Political Cooperation, Common Foreign and Security Policy and CSDP. This persistent failure is usually explained in geopolitical terms, namely by pointing out that the threat perception of states is heavily dependent on their vicinities[50].

Moving to the operational field, it is to be observed that, in 2021, conclusions of the Council of the European Union and the *European Union's Integrated Strategy in the Sahel*, commended the Takuba Task Force. It is also significant that the possibility of turning the Takuba Task Force into a CSDP operation found support among EU military officials, who appreciated that it would adequately complement the European Union Training Mission in Mali (EUTM)[51]. Aiming to broaden the European participation in the Takuba Task Force, France was supportive of strengthening links

with the EU and did not reject the prospect of including the task force under the scope of CSDP[52]. As for Operation Agénor, close cooperation between it and European Union Naval Force Operation Atalanta (EUNAVFROM Atalanta) gradually developed and led the European External Action Service to consider the integration of the former within the latter one[53]. The potential merger of the two operations was welcomed by France, which, like in the case of the Takuba Task Force, was pursuing an increase of the number of contributing European states.

The preoccupation for connecting CSDP with Takuba Task Force and Operation Agénor was echoed in The *Strategic Compass for Security and Defence,* which set as one of the EU priorities in the area of CFSP, the development of close links with ad-hoc missions and operations under leadership of European states[54]. To this purpose, the mentioned document indicated that there should exist reciprocal support between such ad-hoc missions and operations and CSDP missions and operations, when deployed in similar or close areas. Moreover, it was mentioned therein that ad-hoc missions and operations, led by European states, could receive support on the part of the European Union, if they further its interests.

Both operations facilitated by EI2, but especially the Takuba Task Force, prove the difficulty of aligning the EU approach to crisis management with the operations conducted against the background of EI2. With respect to Takuba Task Force, the mismatch resulted from it being considered as too close to the interests of France in the Sahel and as overfocused on military aspects of the crisis[55]. The issue of French national interests underpinning Operation Agénor was also raised, in connection with incorporating it into EUNAVFOR Atalanta, but the abandonment of this project was mainly an outcome of the increased insecurity within the Red Sea, that determined the EU to launch, in 2024, the EUNAVFOR Operation Aspides[56].

As elements linking EI2 to PESCO, one could mention two PESCO projects: Co-basing[57] and Military Mobility. The first project was initiated in 2018, after the establishment of EI2 and had France as its coordinator. It also brought together four other EI2 members (Belgium, Germany, Spain, the Netherlands) and the Czech Republic, which would latter join Takuba Task Force. The project, which lasted until 2023, aimed at improving how bases and support points from Europe and outside it were shared among participating states[58]. As for the Military Mobility project, its contribution to bring EI2 closer to PESCO could lie in the fact that, since 2022, all EI2 participating states, that is including the United Kingdom and Denmark, are also part of this project[59].

Conclusions

EI2 and European Union share the objective of building a strategic culture so that, if EI2 succeeds in this endeavour, it seems that CSDP benefits out of this achievement because, the majority of EI2 members are also CSDP members. Moreover, it could be maintained that, when EI2 was launched, a strategic culture was yet to emerge through CSDP so that EI2 did not envisage to duplicate an already existing result, but to fill an obvious gap and thus to be instrumental in relation to CSDP. Put it briefly, EI2 would create faster and outside the EU framework what CSDP would produce slower and inside the EU. However, the strategic culture to be brought about by means of EI2 is most likely not the same as the one to which CSDP is designed to give raise to. First of all, the fact that the United Kingdom, a highly prominent actor in European defence, belongs to EI2, but left the EU, is liable to give a different shape to the strategic culture in the context of EI2, as compared to that within the CSDP framework. Additionally, the limited EI2 membership and the absence of any country from Central or Eastern Europe is expected to foster a strategic culture that evinces geopolitical peculiarities, which do not define the strategic culture that follows from the much wider and diverse EU membership. Taking into account that, in the context of the Russian aggression against Ukraine, the United Kingdom started to take part in CSDP and is likely to extend its involvement herein, and also that Denmark abolished its opt-out from CSDP, the similarity between CSDP and EI2 strategic cultures may be in-

creased. Finally, the centrality of France in EI2 is expected to make its interests more visible, within the strategic culture emerging out if this format of defence cooperation, as compared to the one associated with CSDP.

With respect to the operational dimension, the contemplated possibility of turning both Takuba Task Force and Operation Agénor into CSDP operations, indicates their relevancy for the EU and points towards a model of EU-EI2 interaction, where EI2 assumes the initiative and the EU comes in latter and takes it over. Under these conditions, EI2 and EU are not engaged in a competitive relationship, but complement each other. However, the operations facilitated by EI2 proved too close to the interests of France and thus difficult to accommodate with the broad approach advanced through CSDP. The same considerations are likely to affect the provision of support by the EU to operations facilitated by EI2. Consequently, EU-EI2 relationship in the operational field remains problematic, despite EI2 members being present in areas of concern for EU.

The differences separating EI2 from the EU are an expression of the incongruity existing between a narrow and a broad perspective on European defence issues and, therefore, between advancing European defence integration from outside or from within the EU. Consequently, for an effective complementarity to operate between EI2 and EU, the development of adequate solutions for broadening the outcomes of cooperation under EI2 should be considered.

Endnotes

[1] Sandra Kröger, Thomas Loughran, *The Risks and Benefits of Differentiated Integration in the European Union as Perceived by Academic Experts*, p. 702, Journal of Common Market Studies, vol. 60, no. 3, 2022, pp. 702-720, https://doi.org/10.1111/jcms.13301 and Diane Fromage, *Introduction – (Re)defining Membership? Current and Future Perspectives for EU Differentiated Integration,* pp. 1-2 in Diane Fromage (ed.) Redefining EU Membership: Differentiation in and Outside the European Union, Oxford University Press, Oxford, 2024.

[2] Jolyon Howorth, *Differentiation in Security and Defence Policy*, p. 261 and Tuomas Iso-Markku, Tyyne Karjalainen, *Flexible Defence Cooperation in Europe: FNC, JEF and EI2,* p. 3, Comparative European Politics, vol.17, no. 2, 2019 pp. 261-277, https://doi.org/10.1057/s41295-019-00161-w.

[3] Yf Reykers, Pernille Rieker, *Ad hoc Coalitions in European Security and Defence: Symptoms of Short-term Pragmatism, no more?* p. 863, Journal of European Integration, vol. 46, no. 6, 2024, pp. 861–879, https://doi.org/10.1080/07036337.2024.2349608.

[4] Diane Fromage, *Op. cit.*, p. 2.

[5] United States, Canada, United Kingdom and Norway are involved in PESCO and EUNAVFOR Atalanta includes Colombia, South Korea and Montenegro. In November 2022, the United Kingdom joined the Military Mobility project run through PESCO and this marked its first participation in a EU programme since leaving the EU. Moreover, negotiations between the United Kingdom and the EU are currently underway for enabling the former to take part in CSDP missions and operations (See on these topics Elena Lazarou, Linda Tothova, *Third-country Participation in EU Defence,* European Parliament, European Parliamentary Research Service, 2022, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729348/*EPRS_ATA(2022)729348_EN.pdf,* 12. 08. 2024, Isabella Antinozzi, Simon Brawley, *UK-EU Relations and European Security* United Kingdom Parliament, The Parliamentary Office of Science and Technology (POST), 07 October 2024, https://doi.org/10.58248/HS74, 17. 07. 2024, European Union External Action Service, and *Permanent Structured Cooperation (PESCO) – factsheet*, p. 2, 22 March 2024, https://www.eeas.europa.eu/eeas/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet-0_en, 22. 08. 2024).

[6] Yf Reykers, Pernille Rieker, *Op. cit.*, pp. 862-863 and Nico Groenendijk, *Flexibility and Differentiated Integration in European Defence Policy,* p. 109, L'Europe en Formation, vol. 2, no. 389, 2019, pp. 105-120, https://doi.org/10.3917/eufor.389.0105 and Pernille Rieker, Mathilde T. E. Giske, *European Actorness in a Shifting Geopolitical Order. European Strategic Autonomy Through Differentiated Integration*, pp. 68, 83, Palgrave Macmillan, Cham, 2024.

[7] Tuomas Iso-Markku, Tyyne Karjalainen, *Op. cit.*, p. 2, and Pernille Rieker, Mathilde T. E. Giske, *Op. cit.*, pp. 16-17. EI2 was characterised as a case of multi-speed or *à la carte* approach to European integration (See Tomasz Młynarski, *The Implications of Strengthening 'European Strategic Autonomy' and Its Defence Capabilities for the Growth of France's Global Importance and Power*, p. 231, Politeja, no. 1(88/1), 2024, pp. 223-237, https://doi.org/10.12797/Politeja.20.2024.88.1.13 and André Dumoulin, *L'initiative européenne d'intervention. Enjeux et supports*, p. 6, e-Note 25, Institut Royal Superieur de Defense, 02 March 2018, https://www.defence-institute.be/wp-content/uploads/2020/03/enote-25.pdf, 14. 07. 2024).

[8] Sandra Kröger, Thomas Loughran, *Op. cit.*, p. 704.

[9] Tuomas Iso-Markku, Tyyne Karjalainen, *Op. cit.*, p. 6 and Sandra Kröger, Thomas Loughran, *Op. cit.*, pp. 704-706.

[10] Christian Mölling, Claudia Major, *Why joining France's European Intervention Initiative is the right decision for Germany, EGMONT – The Royal Institute for International Relations, 15 June 2018, https://www.egmontinstitute.be/why-joining-frances-european-inter-*

vention-initiative-is-the-right-decision-for-germany/, 17. 08. 2024, Niklas Nováky, *France's European Intervention Initiative. Towards a Culture of Burden Sharing*, pp. 9, 18, Wilfred Martens Centre for European Studies, Policy Brief, October 2018, https://www.martenscentre.eu/wp-content/uploads/2020/06/france-european-intervention-burden-sharing.pdf, 16. 07. 2024, and Gunilla Herolf, *European Security Development – Leading Where?*, Trans European Policy Studies Association (TEPSA), TEPSA Briefs, February 2020, https://www.tepsa.eu/wp-content/uploads/2023/11/TEPSA-Brief-Gunilla-Herolf.pdf, 08. 07. 2024.

[11] Jean-Pierre Maulny, *L'initiative européenne d'intervention (IEI). Le désir d'une Europe plus autonome d'Emmanuel Macron*, p. 62, L'Europe en Formation, vol. 2, no. 389, 2019, pp. 51-66, https://doi.org/10.3917/eufor.389.0051.

[12] Yf Reykers, *EU Battlegroups. From standby to standstill*, p. 50, standstill in John Karlsrud, Yf Reykers (eds.), Multinational Rapid Response Mechanisms from Institutional Proliferation to Institutional Exploitation, Routledge, London, 2019.

[13] For the case of Sweden and Italy see Gunilla Herolf, Calle Håkansson, *The New European Security Architecture*, p. 8 and Nicole Koenig, *The European Intervention Initiative: A Look Behind the Scenes*, p. 3, Jacques Delors Institut, Berlin, 27.06.2018, https://www.hertie-school.org/fileadmin/user_upload/20180627_EII_Koenig.pdf, 27. 08. 2024.

[14] Catherine Schneider, *La Coopération structurée permanente et l'initiative européenne d'intervention (IEI)*, p. 192, Paix et sécurité européenne et internationale, no. 11, 2019, pp.183-194, https://shs.hal.science/halshs-03157503/file/Psei%2011.8.pdf, 22. 08. 2024.

[15] President of the French Republic, *Discours d'Emmanuel Macron pour une Europe souveraine, unie, démocratique*, Sorbonne, 26 September 2017, https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2017/09/26/initiative-pour-l-europe-discours-d-emmanuel-macron-pour-une-europe-souveraine-unie-democratique, 06. 07. 2024.

[16] Tomasz Młynarski, *Op. cit.*, p. 224.

[17] Jean-Pierre Maulny, *Op. cit.*, p. 60.

[18] Christian Mölling, Claudia Major, *Op. cit.* and Dick Zandee, Kimberley Kruijver, *The European Intervention Initiative Developing a Shared Strategic Culture for European Defence*, p. 2, Netherlands Institute of International Relations Clingendael, Clingendael Report. September 2019, https://www.clingendael.org/sites/default/files/2019-09/The_European_Intervention_2019, 17. 08. 2024.

[19] Jean-Pierre Maulny, *Op. cit.*, pp. 60-61 and Niklas Nováky, *Op. cit.*, pp. 5-6 and Nicole Koenig, *Op. cit.*, p. 2.

[20] Christian Mölling, Claudia Major, *Op. cit.* and Claire Mills, *The European Intervention Initiative (EII/EI2)*, p. 1, United Kingdom Parliament, House of Commons Library, Briefing Paper no. 8432, updated 23 September 2019, https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8432/CBP-8432.pdf, 31. 08. 2024. During the presidency of François Hollande, the EU was able to initiate the European Union Military Operation in the Central African Republic (EUFOR RCA) in a three months' time and could not agree on providing it with a broad mandate (Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 6). See also Tomasz Młynarski, *Op. cit.*, p. 231, Nicole Koenig, *Op. cit.*, p. 4, and André Dumoulin, *Op. cit.*, p. 6.

[21] Maxime Lefebvre, *Has the time come for European defence?* p. 7, Foundation Robert Schuman, The Research and Studies Centre on Europe, Schuman Paper no. 743, 02 April 2024, https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/743-has-the-time-come-for-european-defence, 18. 09. 2024. EU members were affected by what has been termed the "demand-side problem of European defence cooperation", namely their reluctance to recourse to force in crisis situations unfolding abroad (Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 1).

[22] Germany successfully opposed the narrow approach to PESCO membership supported by France because it rejected the idea of turning PESCO into a strong incentive for differentiated defence integration within the EU. (See Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 6).

[23] Dick Zandee, Kimberley Kruijver, *Op. cit.*, p. 2, Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 6, Catherine Schneider, *Op. cit.*, p. 192, Tomasz Młynarski, *Op. cit.*, p. 230, and Nicole Koenig, *Op. cit.*, p. 2.

[24] Christian Mölling, Claudia Major, *Op. cit.*, Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 2, and Carlos Martí Sempere, Military Capabilities, p. 65 (note 12), in Diego López Garrido, Vicente Palacio, Rodrigo Castellanos (eds.), A European Defence Union: Moving Forward. Report 2022, Fundación Alternativas, https://fundacionalternativas.org/wp-content/uploads/2023/02/La-defensa-europea-traduccion-DEF-digital.pdf, 22.08.2024.

[25] Claire Mills, *Op. cit.*, p. 2.

[26] Jean-Pierre Maulny, *Op. cit.*, p. 62, Laurent Paccaud, *Initiative européenne d'intervention: vers l'avenir avec la facilité européenne de paix*, p. 108, Revue Défense Nationale, no. 813, October 2018, pp. 108-115, https://doi.org/10.3917/rdna.813.0108 and Lorenzo Cladi, *Coping flexibly: role reorientation and the UK's military cooperation with European allies after Brexit*, International Politics, February 2023, https://doi.org/10.1057/s41311-023-00428-w.

[27] André Dumoulin, *Op. cit.*, p. 4.

[28] France invited these states on grounds of an analysis by its Ministry of Armed Forces of the French Republic, conducted while François Hollande held the office of the President of France, which indicated them as most capable to bring a relevant contribution to the defence of Europe (Alice Billon-Galland, Martin Quencez, A Military Workshop, 30 October 2018, https://berlinpolicyjournal.com/a-military-workshop/, 07. 07. 2024). Poland and Lithuania are said to have been interested in joining EI2 but did not receive such an invitation on the part of France (Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 10 and Nicole Koenig, *Op. cit.*, p. 3).

[29] Ministry of Armed Forces of the French Republic, *Letter of Intent between the Defence Ministers of Belgium, Denmark, Estonia, France, Germany, The Netherlands, Portugal, Spain and the United Kingdom Concerning the Development of the European Intervention Initiative (EI2)*, 25 June 2018, https://archives.defense.gouv.fr/con-

tent/download/535740/9215739/file/LOI_IEI%2025%20JUN%202018.pdf, 22. 08. 2024.

[30] For its functioning as a forum, the EI2 was compared with European Political Cooperation in its early stages when it was not part of European Communities. (See Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 11).

[31] Alice Billon-Galland, Martin Quencez, *Op. cit.*

[32] Ministry of Armed Forces of the French Republic, *L'Initiative européenne d'intervention*, Ministry of Armed Forces, *Communiqué conjoint Initiative européenne d'intervention - Deuxième rencontre ministérielle défense de l'initiative*, 03 October 2019, https://archives.defense.gouv.fr/dgris/action-internationale/l-iei/communique-conjoint-initiative-europeenne-d-intervention-deuxieme-rencontre-ministerielle-defense-de-l-initiative.html, 13. 07. 2024 and Nicole Koenig, *PESCO and the EI2: Similar aims, different paths.* Policy Brief, Jacques Delors Institute, Berlin, 20 December 2018, PESCO and the EI2: Similar aims, different pathshttps://www.delorscentre.eu/fileadmin/user_upload/20181220_PESCO-EI2_Koenig.pdf, 18. 08. 2024.

[33] Permanent Representation of France to the European Union, *Défense européenne: première réunion ministérielle au format IEI, 8 November 2018, https://ue.delegfrance.org/defense-europeenne-premiere, 01. 09. 2024* and Ministry of Armed Forces of the French Republic, *Défense européenne: première réunion ministérielle au format IEI*, 9 November 2018, https://www.archives.defense.gouv.fr/actualites/articles/defense-europeenne-premiere-reunion-ministerielle-au-format-iei.html, 12. 07. 2024.

[34] Government of Norway, *Joint Statement, EI2-meeting in Oslo*, 07 December 2022, https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/jointstatementei2/id2950118/, 06. 08. 2024.

[35] Gunilla Herolf, Calle Håkansson, *Op. cit.*, p. 8 and Alexandra Brzozowski, *Macron's coalition of European militaries grows in force, 24 September 2019, https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/macrons-coalition-of-european-militaries-grows-in-force/*, 19. 08. 2024.

[36] President of the French Republic, *Discours du Président de la Republique sur l'Europe à la Sorbonne*, Sorbonne, 24 April 2024, https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2024/04/24/discours-sur-leurope, 06. 07. 2024 and Ministry of Armed Forces of the French Republic, *L'Initiative européenne d'intervention a 3 ans: une défense européenne renforcée, efficace et réactive*, 22 June 2021, https://archives.defense.gouv.fr/dgris/action-internationale/l-iei/l-initiative-europeenne-d-intervention.html, 30. 08. 2024.

[37] Yf Reykers, Pernille Rieker, *Op. cit.*, p. 864.

[38] Prime Minister of the French Republic, Legal and administrative information department, *Déclaration politique des gouvernements allemand, belge, britannique, danois, estonien, français, malien, néerlandais, nigérien, norvégien, portugais, suédois et tchèque sur la Task Force Takuba au Sahel, le 27 mars 2020*, https://www.vie-publique.fr/discours/274993-ministere-de-leurope-et-des-affaires-etrangeres-27032020-sahel, 12. 07. 2024.

[39] Jean-Pierre Maulny, *Takuba Task Force: A New Approach to European Military Cooperation?* p. 5. Romania participated with 50 military personnel (Romanian Parliament, Decision no. 35 of June 16, 2021 on the participation of the Romanian Army, with forces, means and equipment, in the Task Force Takuba mission in the Sahel, under the leadership of France, starting with the fourth quarter of 2021, 16 June 2021, https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/243303, 25. 07. 2024).

[40] Yf Reykers, Pernille Rieker, *Op. cit.*, pp. 868-869. The decision to begin the closure of the task force was taken at a high-level meeting held in Paris on 17 February 2022. (President of the French Republic, *Joint declaration on the fight against the terrorist threat and the support to peace and security in the Sahel and West Africa*, 17 February 2022, https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2022/02/17/joint-declaration-on-the-fight-against-the-terrorist-threat, 12. 07. 2024).

[41] European Maritime Awareness in the Strait of Hormuz, https://www.emasoh-agenor.org/, 23. 07. 2024 and Ministry of Armed Forces of the French Republic, *EMASOH atteint sa pleine capacité opérationnelle le 25 février 2020*, 10 April 2020, https://www.defense.gouv.fr/dgris/actualites/emasoh-atteint-sa-pleine-capacite-operationnelle-25-fevrier-2020, 13. 07. 2024.

[42] Council of the European Union, *European Security Strategy. A Secure Europe in a Better World*, p. 39, 2003, https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf, 14. 08. 2024.

[43] Council of the European Union, *Strategic Compass for Security and Defence. For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*, pp. 15, 17, 2022, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf, 23. 07. 2024.

[44] Oliver Krentz, *Common Security and Defence Policy*, p. 1, European Parliament, Fact Sheets on the European Union, April 2024, https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/FTU_5.1.2.pdf, 12.09. 2024.

[45] Nicole Koenig, *PESCO and the EI2: Similar aims, different paths*, p. 2, Jacques Delors Institute, Berlin, Policy Brief, 20 December 2018, PESCO and the EI2: Similar aims, different pathshttps://www.delorscentre.eu/fileadmin/user_upload/20181220_PESCO-EI2_Koenig.pdf, 06. 08. 2024, Permanent Structured Cooperation (PESCO), *Fostering a culture of collaboration: PESCO projects are ambitious, inclusive*, https://www.pesco.europa.eu/pressmedia/fostering-a-culture-of-collaboration-pesco-projects-are-ambitious-inclusive/, 07. 08. 2024, and Elena Lazarou, Tania Latici, *PESCO: Ahead of the strategic review*, pp. 1, 8, European Parliament, European Parliamentary Research Service, September 2020, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652051/EPRS_BRI(2020)652051_EN.pdf, 12. 08. 2024.

[46] Permanent Representation of France to the European Union, *Communiqué de presse du ministère des Armées: Huit pays rejoignent la France dans l'Initiative européenne d'intervention au service de la défense de l'Europe (25 juin 2018)*, https://ue.delegfrance.org/huit-etats-membres-rejoignent-la#Communique-de-presse-du-ministere-des-Armees-Huit-pays-rejoignent-la-nbsp, 11. 07. 2024. In the same vein, the French Ministry of Armed Forces latter defined strategic culture as "a shared perception of threats and helps breed solidarity within a

political community" (European Union Institute for Security Studies (EUISS), Direction générale des relations internationales et de la stratégie (DGRIS), *Strategic Culture: an elusive but necessary foundation for EU security and defence?* p. 1, June 2021, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Final%20Report%20-%20Strategic%20Culture.pdf, 06. 07. 2024).

[47] The strategic culture could be specified as encompassing three levels that are interlinked, namely political-strategic, doctrinal and military-behavioural. The political-strategic level is made up of three elements: the aims whose attainment justify the use of force, the perception of threats, and the decision-making process; threat perception finds its expression in both the aims that could be reached by means of force and the national strategies in the fields of security and defence that are elaborated and approved according to the stages of decision-making peculiar to each country. The doctrinal level refers to how coercive means are to be employed, while the last level covers the national historical background of resorting to force. (See Dick Zandee, Kimberley Kruijver, *Op. cit.*, p. 7). For the breath of the concept of strategic culture, which captures the meaning attributed to it by officials of the French Ministry of Armed Forces but also by Dick Zandee and Kimberley Kruijver see the definitions by Jack Snyder, Ken Booth, Colin Gray, Alastair Iain Johnston, Robert Cassidy, Stephen Peter Rosen, John Duffield, and Jeannie Johnson, Kerry Kartchner Jeffrey Larsen (See Kerry M. Kartchner, *Defining and Scoping Strategic Culture. Promises, Challenges, and Conundrums*, p. 6 in Kerry M. Kartchner, Briana D. Bowen, Jeannie L. Johnson (eds.), Routledge Handbook of Strategic Culture, Routledge, London, 2024).

[48] Dick Zandee, Kimberley Kruijver, *Op. cit.*, p. 23.

[49] André Dumoulin, *Op. cit.*, pp. 5-6.

[50] Niklas Nováky, *Op. cit.*, p. 16.

[51] Yf Reykers, Pernille Rieker, *Op. cit.*, pp. 868-869.

[52] *Ibidem*, pp. 868-869.

[53] *Ibidem*, pp. 872 – 873.

[54] Council of the European Union, *Strategic Compass for Security and Defence. For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security*, pp. 11, 26.

[55] Yf Reykers, Pernille Rieker, *Op. cit.*, p. 870.

[56] *Ibidem*, p. 873 and Malin Karlsson, *A Preliminary Analysis of Naval Operations in the Red Sea: Aspides and Operation Prosperity Guardian,* Swedish Defence Research Agency, April 2024, https://www.foi.se/rest-api/report/FOI%20Memo%208486, 02. 07. 2024.

[57] Dick Zandee, Kimberley Kruijver, *Op. cit.*, p. 5 and Nicole Koenig, *PESCO and the EI2: Similar aims, different paths*, p.6, Policy Brief, Jacques Delors Institute, Berlin, 20 December 2018, PESCO and the EI2: Similar aims, different pathshttps://www.delorscentre.eu/fileadmin/user_upload/20181220_PESCO-EI2_Koenig.pdf, 12. 08. 2024.

[58] For the establishment and the conclusion of the Co-basing project see Council of the European Union, *Council Decision (CFSP) 2018/1797 of 19 November 2018 amending and updating Decision (CFSP) 2018/340 establishing the list of projects to be developed under PESCO,* article 1, Official Journal of the European Union, 21. 11.2018, https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2018/1797/oj, 13. 08. 2024 and, respectively, Council of the European Union, Council Decision (CFSP) 2023/995 of 22 May 2023 amending and updating Decision (CFSP) 2018/340 establishing the list of projects to be developed under PESCO, point 12, Official Journal of the European Union, 23. 05. 2023, https://www.pesco.europa.eu/wp-content/uploads/2023/06/2023-05-22-Council-Decision-PESCO-projects-update-5th-wave-2023.pdf, 13. 08. 2024. On the objectives followed through the Co-basing project see Permanent Structured Cooperation (PESCO), *PESCO Projects, [Closed] Co-Basing,* https://www.pesco.europa.eu/project/co-basing/, 11. 07. 2024.

[59] European Union External Action Service, *PESCO Projects. Military Mobility (MM),* https://www.pesco.europa.eu/project/military-mobility/, 08. 07. 2024.

Political Violence on the "European Periphery" and its consequences for European Security*

Milovan SUBOTIĆ, Ph.D.**
Igor PEJIĆ, Ph.D.***
Marios EFTHYMIOPOULOS, Ph.D.****

ABSTRACT

The phenomenon of political violence, to a greater or lesser extent, accompanies every society, regardless of the period in which that society was constituted, as well as the degree of its organization and structure. Therefore, it can rightfully be said that political violence, as understood in the context of political theory, is one of the significant characteristics of modern states. Broadly defined, political violence, including guerrilla warfare, insurgency, violent protests, terrorism, revolution, riots and civil war, can be differentiated in several ways: by the nature of the goals, the targets of attacks, the organizational structure of groups, and their repertoires of action. Accordingly, this paper will develop comparisons between various forms of political violence in regions of the European periphery, highlighting similarities and identifying differences, as well as assessing the impact on European security. The research focuses on four regions of the European periphery: the Middle East, North Africa, the Sahel, and the post-Soviet space.

***Keywords**: Challenges, European periphery, European security, Political violence*

Milovan Subotić, Ph.D. in Political Sciences, head of the Department for Security Studies, Strategic Research Institute in Belgrade, Ministry of Defence, Serbia.
Igor Pejić, Ph.D. in Political Sciences, Research Associate at the Strategic Research Institute in Belgrade, Ministry of Defence, Serbia.
Marios Efthymiopoulos, Ph.D. in Political Sciences, Associate Professor at the Department of Politics and International Studies, Neapolis University, Cyprus.

Introduction

In which coordinate system should one seek the position of violence within the realm of politics? In essence, violence is most closely associated with concepts such as power, authority and force. Therefore, the task of political theory is to clearly delineate these concepts, making the phenomenon of political violence more comprehensible and accessible to those who engage with it, either theoretically or practically. The thesis, that power can only

* This paper was developed as part of the Ministry of Defense project: "Security Challenges of Western Balkan Countries in the European Security Paradigm", No. ISI/DH1/24-25, conducted by the research team of the Strategic Research Institute and external associates during the period 2024-2025.

** **Milovan Subotić**, Ph.D. in Political Sciences, head of the Department for Security Studies, Strategic Research Institute in Belgrade, Ministry of Defence, Serbia. milovan.subotic@mod.gov.rs ORCiD https://orcid.org/0000-0001-8729-5742

*** **Igor Pejić**, Ph.D. in Political Sciences, Research Associate at the Strategic Research Institute in Belgrade, Ministry of Defence, Serbia.

****Marios Efthymiopoulos**, Ph.D. in Political Sciences, Associate Professor at the Department of Politics and International Studies, Neapolis University, Cyprus.

be studied within the social sciences, was introduced by Bertrand Russell, who famously stated that power is "the fundamental concept in social science in the same way that energy is the fundamental concept in physics".[1]

One of the primary characteristics of power is its inherent tendency to manifest, as unmanifested power, in essence, ceases to be power. Force serves as a convincing transmitter of manifested power, functioning as a means of achieving and maintaining power, while violence acts as the expression and enforcer of power, provided that "the subject of power mediates its influence through force in its communication with the object of power."[2] It is also particularly important to understand that political power does not necessarily have to be an instrument of political authority, as it is often oversimplified. In the increasingly complex interactions among today's key political actors, we are witnessing the rise of non-state actors who, also, and often with exceptional brutality, wield the institution of power.

Although force, in and of itself (by its mere existence and potential for application), contains elements of indirect violence, understood as a threat, it is primarily viewed as a static category until it assumes a dynamic form - violence. In studying the use of force by the state, Max Weber emphasizes that the state is upheld by legitimate violence[3], while Hannah Arendt argues that violence is never legitimate, but it can be justified.[4] In short, "political violence represents the use of force with a political purpose or motivation"[5].

Based on the definitional framework, in which political violence is understood as the harmful use of force by state or non-state actors, aimed at effecting changes in the distribution of power or resources within a given state or community,[6] political violence can occur at various levels and involve different actors. In practical terms, political violence encompasses armed conflict, waged by one state within another (e.g., Saudi Arabia in Yemen or Russia in Ukraine); internal struggles between state and non-state actors (e.g., the Tuareg rebellion against the central government in Mali); violent protests, such as those by citizens in Tunisia or the recent ones in Iran; state repression, such as the Egyptian state security apparatus aimed at suppressing supporters of the Muslim Brotherhood; or attacks by Al-Qaeda elements on the Free Syrian Army within Syria. All of these examples involve efforts to control territory, populations, natural and economic resources or represent battles between opposing ideologies.

Over the past fifteen years, various forms of political violence on the European periphery have ascended to the top of the European security agenda. While the consequences of past crises and wars were generally confined to the conflict zones themselves, the conflicts ignited by the "Arab Spring" in 2010 reverberated across the Mediterranean, leading to waves of migration, increased threats (and realizations) of terrorism and economic disruptions. On the eastern edge of Europe, long-simmering tensions resulting from the dissolution of the Soviet Union led to armed conflict, when Russia intervened in Ukraine in 2014, which ultimately escalated into open Russian aggression against Ukraine in early 2022. The main premise is that political violence persists at significant levels across the periphery and the likelihood of this trend continuing and further impacting European security is considerable.

Trends in Political Violence in the "European Neighbourhood"

What European analysts refer to as the "European periphery" represents an environment that frequently and critically influences security conditions within Europe itself. It can also be confidently stated that these areas, characterized by pronounced historical dynamics and divergent religious, ethnic, class and identity-specific peculiarities, are often marked by a continuous series of violent events and sudden upheavals. Policymakers face the challenge of predicting trends in political violence, understanding its impact on the international order and addressing its underlying causes. Therefore, analyzing trends in political violence on the "European periphery" and the corresponding threats that might potentially materialize in Europe becomes significant in the overall

"equation" of political violence on European soil. Geographically, our focus is on dividing the "European periphery" into four distinct regions: the Middle East, North Africa, the Sahel and the post-Soviet space.

Middle East

Among all the regions observed, the Middle East is undoubtedly the most indicative in the context of the persistent production of political violence and conflict. Consequently, it has traditionally been a focal point for many regional and global powers. However, until recently, the effects of Middle Eastern political conflicts largely remained confined to the region itself: even the devastating Iraq War, which began in 2003, scarcely posed a direct security threat to Europe. This situation changed significantly with the onset of the Arab Revolutions (starting in 2011), which led to an escalation of various forms of political violence, that continue in many ways today, with security repercussions that consistently demand attention and resources.

In the context of protests with elements of violence, demonstrations in this region continue to provoke intense state reactions. Simultaneously, terrorist and government opposition forces exploit this environment to convey their own political messages. Thus, non-state conflicts can "flourish" in a power vacuum and within a context where they perceive that current governance systems, fail to meet their fundamental needs. Considering these factors, the increase in protests during 2018 and 2019 was marked as an indicator of future instability, a prediction that proved justified in subsequent years. This rise in political violence has primarily resulted from significant anti-government protests across Iran, initially marked by dozens of fatalities and injuries and several hundred participants arrested.[7] Mass protests in Iran were renewed in 2022 and especially in 2023, resulting in a high number of casualties and injuries. In terms of understanding the structural causes of political violence in the region, it is important to highlight the role of youth discontent as a catalyst for protests and violent unrest in several countries within the region.[8] The youth population in the Middle East is significantly larger than in Europe, with up to 60 percent of the population in the Arab world being under the age of thirty.[9]

Regarding the ultimate manifestation of political violence in this region - open conflict and war, the Middle East remains one of the most unstable parts of the world, a condition that has persisted since the mid-20th century. By early 2024, as many as ten intense conflicts have erupted throughout the region. Israel has fought four major wars with its Arab neighbors, including Egypt, Syria and Jordan, between 1948 and 1973. However, since the establishment of the Palestine Liberation Organization in the mid-1960s, Israel has increasingly faced challenges from militias and non-state actors, such as Hezbollah in Lebanon, Hamas in the Palestinian territories and the Houthis in Yemen. Militias became key military players in the 1980s and have since evolved into influential political entities. In the 21st century, they represent the most persistent and, likely, the greatest threat to both Israel and broader regional security. In the current conflict, Israel faces two fronts: to the south against Hamas and to the north against Hezbollah. Members of both groups are part of the former "Axis of Resistance", a network of Shiite movements armed, trained and financially supported by Iran. The essence of all these conflicts (initiated by Hamas and Hezbollah) is believed to be the escalation of tensions between the United States and Iran, with the attacks serving as a manifestation of this broader narrative.

Entering the second year of intense conflict, a crucial question arises: Can Israel eliminate Hamas through military means? It is often emphasized that "bullets cannot defeat ideas".[10] Such slogans are appealing and, at the highest level of generality, can be considered accurate. It is true that ideologies rarely disappear and, in this respect, Hamas is not unique. Historically, there are few (if any) examples of ideologies that have been entirely eradicated. Nazis, Fascists, Al-Qaeda, and ISIS, all faced military defeat and were completely morally discredited, yet none were entirely eliminated. There will always be adherents to such monstrous

ideologies and circumstances will continue to exist that favor their "revival". Indeed, a key lesson from October 7 is that while Hamas maintains its military and violent capabilities, it remains capable of shaping political reality. To be defeated, Hamas must be deprived of this capacity, which can only be achieved through the use of force.

Hamas has always clearly articulated its objectives, which are jihad and the elimination of Israel. It has never emphasized economic advancement as a strategic goal and has continuously announced large-scale offensives against Israel. At a time when it remains uncertain whether Israel will be able to completely eliminate Hamas, the question arises of how to politically manage the Gaza Strip after the destruction of Hamas and its terrorist structures. It appears that the Israeli government has not provided an adequate answer to this question. However, what is clear is that a power vacuum must be avoided. A swift withdrawal following the destruction of Hamas' regime would create a void likely to be filled by anarchy and radical Islamist groups.[11] The constellation in which a power vacuum can attract even more radical forces was demonstrated in Afghanistan, where the "Islamic State" exploited the notorious weakness of government institutions, following the Taliban's takeover. A similar situation occurred with ISIS in the Sahel region. Moreover, although it might seem paradoxical at first glance, even Iran could benefit from a power vacuum. Despite the potential loss of its "partners", such as Hamas and Islamic Jihad, Iran might employ new methods or even form new alliances to continue posing a persistent threat to Israel and, consequently, to regional security.

Thus, the only sustainable solution appears to be a scenario in which, following the military defeat of Hamas, however partial, Palestinian authorities must be revitalized. As long as the majority of Palestinians view these authorities as illegitimate, Hamas can position itself as a viable alternative. The revitalization of Fatah must be accompanied by addressing the legacy of corruption and the consequences of poor governance. As long as Palestinians perceive their leaders as corrupt and ineffective, they will not gain the credibility necessary to oppose Hamas effectively.

Looking ahead, the prospects for reducing political violence in the Middle East region appear slim. It is estimated that the greatest risks of continued violence in this part of the world are concentrated in the Gaza Strip, Iraq, Syria and areas of Turkey, near the Syrian border.[12] Although the number of casualties in the Syrian war is decreasing, a sustainable or acceptable peace solution remains elusive. Moreover, if the Kurds manage to retain their territory (Rojava), the Turks defend their enclave (Afrin) and Iranian forces remain on the ground (with Russian forces withdrawing due to "pressing matters" in Ukraine), Syria may have only completed the first phase of its conflict, with the second phase focused on the struggle between remaining factions and their external supporters. Furthermore, although ISIS has been largely defeated, it still has the potential to regenerate, including in Iraq, where a final political compromise remains fragile.[13] Finally, the echoes of the Syrian conflict continue to be felt intermittently in Lebanon and Jordan, indicating that political violence, primarily in the form of protests at lower levels, will persistently spill over into these countries.

The "export potential" of various forms of political violence from the Middle East to Europe is far from negligible. The extremization of the region, coupled with both high and lower-intensity conflicts, has generated a significant migration wave towards Europe, with a range of consequences including economic, cultural and security implications. Additionally, the October 7 attacks and the Gaza war have led to an increase in incidents of anti-Semitism and Islamophobia across Europe, including violence and hate crimes against the respective communities. Data from five case studies (the USA, the UK, Italy, Germany, and France) reveal a noticeable rise in both phenomena, following the attacks.[14] The war in the Middle East has evidently facilitated increasingly close ties between extremist and terrorist groups across the ideological spectrum, as evidenced by their collective exploitation of the conflict for their own purposes. Particularly indicative information in this context comes from Germany, where collaboration between Islamist groups

and anti-imperialists has been observed, especially around protests against the Gaza war.[15]

These examples underscore that conflicts in the Middle East not only have the potential to impact societies far beyond the immediate region, but also serve as a catalyst for terrorists and violent extremists across the ideological spectrum. As the war in Gaza continues and even after intense fighting subsides (as seen in the case of the Syrian conflict), the repercussions will be felt for generations in the Middle East and beyond.

North Africa

Despite the optimism generated in the region during the Arab Spring, the subsequent years have been marked by instability, terrorism, hostile regimes and large-scale migrations. In terms of governance, only Tunisia has undergone a transition to democracy, though the raid on the headquarters of the Ennahda party and the arrest of its leader suggest that the country may be reverting to an illiberal form of governance.[16] Egypt returned to autocracy[17], Maroco and Algeria are in a state of protracted political authoritarianism,[18] while the security situation in Lybia faces a serious decline[19]. Data from this region indicate a mere "normalization of violence", serving as a warning that terrorist organizations can thrive in the context of fragmented states.

Data for North Africa illustrate that state-based violence remains the most significant contributor to fatalities in the region. Conflicts in Egypt (between the Egyptian government and ISIS) and Libya (between the Libyan government and opposition forces, as well as between the Libyan government and ISIS) at the beginning of the 2020s accounted for the majority of violent deaths.[20] At the same time, the majority of non-state violence in North Africa is attributed to the activities of various militias within Libya, which are vying for control in a vacuum of political power. Three years after the ceasefire agreement ended the conflict in Tripoli, in 2019-2020, Turkish and other military forces, along with thousands of foreign fighters from Chad, Sudan and other countries, including members of private security companies, such as the Wagner Group, remain present in Libya.[21] Various conflicts between warring Libyan militias resulted in over 600 fatalities in 2019, reflecting a nearly 70 percent increase compared to data from 2016-2018.[22] Most importantly, fatalities caused by armed groups' activities (including government forces) targeting civilians have shown an alarming increase, highlighting disturbing trends of organizations and states deliberately targeting civilians. Data from the last three years, excluding 2020 (a year marked by COVID-19 and lockdowns), is far from encouraging.

Regarding political violence associated with protests and demonstrations, while the current rate of protests in North Africa may not seem high compared to the peak of the Arab Spring, demonstrations remain prevalent and are expected to increase as economic conditions worsen. Declared austerity measures, lack of employment opportunities and the inability of ordinary people to afford basic necessities and a minimal standard of living are some of the issues that have triggered protests in the region. Additionally, the escalation of political violence in North Africa is often linked to rising food prices.[28]3 Studies indicate that in low-income countries, rising food prices often lead to unrest, anti-government demonstrations and civil conflict.[24] Serving as both a cause and a consequence of conflict, food prices in North Africa have been continuously rising in recent years. It is somewhat paradoxical that prices have been relatively stable in Morocco, the only country where bread subsidies have been minimized.[25]

Another factor often considered when explaining political violence in North Africa is youth unemployment. Countries in the region experienced a declining unemployment rate up until around 2006–2010, after which they began to witness a continuous increase. Tunisia and Egypt have been particularly affected, with unemployment rates rising by approximately ten to fifteen percent during 2023. In the absence of an economic system capable of absorbing new generations into the workforce, young people in North Africa are prone to seeking purpose and income through illicit activities, further destabilizing the region

and creating conditions for new antagonisms and conflicts.

With the exception of Tunisia, the governments of North Africa rank at the bottom, in terms of governance and resource management. Most governments in this region are anocracies (hybrid regimes) and consequently exhibit persistent instability.[26] Due to the lack of centralized authority in hybrid regimes, a pluralization of power structures has emerged, fostering the strengthening of terrorist networks and organized criminal groups. Libya serves as a glaring example of this phenomenon, with its two competing governments in Tripoli and Tobruk, making it a country ripe for the proliferation of arms, drug trafficking and human smuggling operations. Its geopolitical position links the Horn of Africa, West Africa, the Sahel region, the Middle East and Europe. Additionally, Libya has become a major departure point for African migrants heading to Europe, with the route once strongly controlled by Gaddafi now marked by persistently high numbers.[27]

Overall, despite the recent decrease in the number of state-violence-related fatalities, government forces remain highly active in establishing control through the use of force. Researchers analyzing political violence in North Africa identify Libya, Egypt and Algeria as key countries that require careful monitoring in this context. Driven by the power vacuum in Libya and socio-economic tensions in the region, non-state violence is expected to continue dominating, with civilians either becoming direct victims of violence or being indirectly affected by the economic and social issues, generated by this violence. Libya, with its dual government, exemplifies a country on the path to self-destruction and is often described as a "supermarket" for arms, drugs and human trafficking.[28] As the political, economic and security situation in Libya deteriorates, ordinary people live in fear of a resurgence of conflict, even as they prepare for local elections in October 2024.[29] At the same time, significant migratory activity from this region, primarily through Libya, the main "provider" to Europe, continues to impact European security.

Sahel

This region is marked by systemic corruption, terrorist organizations, insurgent groups and illegal trafficking. As a result, political violence is highly prevalent. This instability is increasingly spreading regionally, with non-state actors exploiting porous borders to carry out attacks, traffic weapons and people and recruit new fighters. The effects of these activities are highly "contagious", as illustrated by the alarming spillover of instability into North Africa, with significant implications for European security.

Sahel is the only region on the periphery of Europe where the number of various conflicts has been persistently increasing. While fatalities related to state-based political violence show a slight declining trend, fatalities resulting from non-state violence have increased by nearly 50 percent over the past 7-8 years (excluding the year 2020, which was marked by the COVID-19 crisis). This rise is associated with the growing number of different actors and groups engaging in political violence in the region. The majority of this activity takes place in Mali, where, since 2017, there has been interaction among various non-state actors, such as ISIS, the "Movement for the Salvation of Azawad" and the Al-Qaeda affiliate "Jama'at Nusrat al-Islam wa al-Muslimin". Attacks by these groups, alongside the well-established organization Al-Qaeda in the Islamic Maghreb, have resulted in new non-state, state and unilateral conflicts in Mali and, consequently, an increased number of fatalities.[30]

Regarding the role of protests and demonstrations within the spectrum of political violence in this region, the relatively low level of protests in Sahel is more indicative of severe state repression against demonstrators than of social cohesion. Across Sahel, individuals who choose to peacefully protest against food prices, living conditions or their governments typically face violence, arrests and imprisonment. The brutality of police forces in this region and the "zero tolerance" of the judiciary towards "public order disturbances" serve as effective deterrents to the mobilization of so-

cial movements.[31] The peak of the protest wave in 2015 was primarily due to demonstrations in Mali, Niger and Mauritania, in response to the satirical depiction of the Prophet Muhammad in *Charlie Hebdo*.[32] These protests were particularly violent in Niger, resulting in dozens of civilian casualties.

Central states in the region, Burkina Faso, Mali and Niger (under military juntas) have been engulfed by a decade-long jihadist insurgency, involving various branches of Al-Qaeda. ACLED data illustrate the worsening security situation in Central Sahel. In 2023, the number of people killed in acts of political violence in Burkina Faso doubled, marking the highest increase in West Africa after Nigeria. Across Central Sahel, fatalities from political violence conflicts rose by 38 percent, with civilian casualties increasing by over 18 percent.[33] The high level of violence in all three central Sahel states is likely to persist in the near future, as counterinsurgency efforts increasingly escalate, resulting in a significant number of collateral casualties. Additionally, the growing influence of the Wagner Group (now renamed the "African Corps"), its relative success in Mali and the increasingly noticeable involvement of Russia in the region suggest that the mercenary group may expand from Mali into Burkina Faso and Niger.[34] There are indications that a military base for Russian troops is being established in Burkina Faso, although it appears that the Nigerian junta is divided on this issue. In northern Mali, where the Malian Armed Forces (FAMA) and Wagner forces continue their offensive, their increasingly frequent and synchronized involvement has directly contributed to the escalation and brutalization of the conflict.[35]

A multitude of factors contributes to the persistence and complexity of violence in the Sahel region. Here, we highlight the roles of demographics, food prices and governance crises. The Sahel is among the world's regions with the highest demographic proportion of individuals under the age of thirty - approximately seventy percent, according to World Bank research. Consequently, the population aged 15 to 29 is about seven percent higher in the Sahel region compared to more developed countries.[36] This demographic factor, combined with poor governance and a weak economy, can exacerbate conflict due to widespread unemployment and discontent among the youth, who increasingly turn to illegal means to achieve economic gain. Existing population growth trends in Sahel demonstrate elements of regularity and, in predictive terms, the population growth is expected to continue unabated in the coming decades.[37]

The link between climate change, drought and food security is often considered crucial for understanding (in)security in the Sahel region. Recent studies indicate that the Sahara Desert has expanded by more than ten percent over the past century. Since the early 1990s, the region has experienced over 20 years of severe drought.[38] This development has influenced the rise in food prices, which saw a relatively modest increase between 2010 and 2020, with the exception of Mauritania. However, data from 2022, as well as the first six months of 2023, indicate an escalation in the prices of basic food products. Indeed, in addition to these indicators, some current global issues (such as the aftermath of the pandemic, new conflicts like the war in Ukraine and similar factors) also contribute to the adverse economic conditions.

However, while many reports suggest that the likelihood of political violence is increasing due to food production failing to keep pace with population growth, institutional factors must not be overlooked in explaining political violence in this region. Although states potentially contribute to the escalation of conflicts, empirical evidence from Sahel suggests that the fundamental causes of land disputes are more historical and political than climatic.[39]

Overall, the trends in political violence in the Sahel region offer little hope for positive developments. Specifically, countries such as Sudan, Mali and Niger are particularly vulnerable. Driven by young people with limited economic prospects and restrictive laws on protest and dissent, conflicts fueled by non-state actors are likely to continue dominating the region. The absence of strong borders and effective governance, coupled with a pervasive culture of corruption, heightens

the tendency for violence to spread across the region's countries, potentially "infecting" other fragile states.

Post-Soviet space

Political violence in the post-Soviet space has long been relatively contained, compared to other regions under examination here. However, it dramatically escalated in 2014 with the first Russian intervention in Ukraine and, especially from the beginning of 2022, with the outbreak of open aggression, whose direct and reverberative consequences are incalculable. Prior to this, various countries in the region had already witnessed significant protests, including Russia (2009, 2011–13 and 2017–18), Ukraine (2013), Belarus (2011, 2017 and 2020), Armenia (2013), Georgia (2011 and 2012) and Azerbaijan (2011). Additionally, there were limited armed conflicts between Russia and Georgia in 2008 and between Armenia and Azerbaijan over Nagorno-Karabakh in 2014 and 2021.[40] The protest rate in this region was notably high, until the Russian aggression against Ukraine in February 2022, though demonstrations were less intense compared to those in the Middle East. Aside from the protests in Kyiv in 2013 (Euromaidan), which resulted in the loss of 130 lives[41], most of the protest didn't have many casulties. Some protests have been successful in achieving their goal of ousting incumbent leaders. Notable examples include the "Velvet Revolution" in Armenia in 2018, which led to the resignation of President Sarkisian and the protests in Moldova, in 2015, which resulted in the resignation of then-Prime Minister Gaburici.[42] Other protests, however, did not succeed. Examples include the protests against Georgian President Saakashvili in 2009, against Russian President Putin in 2011 and 2018, against Belarusian President Lukashenko in 2017 and 2020/21 and against Azerbaijani President Ilham Aliyev in 2011.

Particular attention in the context of the post-Soviet space is drawn to the war conflict in Ukraine, which has had extremely devastating consequences for Ukraine, Russia - essentially for the entire global economy and especially for Europe.[43] Given that the current conflict has been extensively analyzed from various perspectives, the following pages will primarily focus on the initial strategy, the (non)existence of clearly articulated political objectives, exhaustion as a coerced strategy by the Russian side, the crisis in diplomacy and morality, as well as the potential outlook and consequences of the conflict.

The Russian aggression against Ukraine, initially conceived as a swift operation, has evolved into a large-scale conflict. Despite occasional and relative successes by both sides' military forces, a clear prospect for resolving the conflict now seems absent, both militarily and politically. The Russian leadership is frequently criticized for initiating the war without fully considering the potential military, political and economic consequences. Among the miscalculations are the lack of a coherent and clearly articulated political objective for the campaign, errors in assessing the combat effectiveness of the Ukrainian Armed Forces, the West's determination to unite in support of Kyiv and the questionable readiness of the Russian economy, society and, notably, the military for the invasion.

Russia initially attempted a classic blitzkrieg[44], banking on the rapid capture of a significant portion of Ukraine. However, it evidently overlooked the fact that a swift breakthrough campaign places advancing armies in unfavorable material conditions. Due to the need to secure flanks and rear areas, such operations require significant logistical efforts, and protection against ultimate failure is only achievable through a series of exceptional operational victories, which were not realized. While the Russian military pursued a classical blitzkrieg strategy in Ukraine, Ukraine evidently employed a defensive tactic developed during World War II, centered around well-fortified strongholds, known as the "hedgehog defense".

Once it became evident that a rapid war did not achieve success, a second phase of the conflict commenced, commonly referred to as a war of attrition. The purpose of "attrition" is to deplete the enemy's resources and deny them the capacity to continue the

war. The arduous path of attrition, which involves expending significantly more resources, is generally chosen only when a war cannot be concluded with a single decisive move. In other words, by employing attrition tactics, a state begins to gauge its economic strength against its adversary. In this case, the forces are measured against Ukraine, which is supported by many of the world's most developed countries, while Russia finds itself in a complicated situation with very few allies and no military coalitions. The only country that could be considered an ally – Belarus, has allowed Russian troops to launch their invasion into Ukraine from its territory, but has not officially participated in the invasion to date.

Both sides in the conflict employ methodologies that enable them to present losses in personnel, equipment, armament, infrastructure and the country's economy in a manner befitting the war, through overt manipulation rather than straightforward reporting. Those attempting to view the situation from as neutral a perspective as possible are, at the very least, perplexed. While it is widely acknowledged that truth is often the first casualty of war, the data provided by both the Russian and Ukrainian sides are so divergent that they likely surpass those seen in previous conflicts. Reports from both sides minimize military casualties to the greatest extent possible, while data on civilian casualties and the destruction of industrial and residential infrastructure in territories controlled by each side reveal a completely opposite trend. On this front, a competition persists to display more civilian casualties and infrastructural devastation in order to highlight the barbaric and uncivilized actions of the opposing side.[55]

In the context of the coordinate system outlined, objectives, strategy, attrition, diplomacy and consequences, the future of this conflict must be considered. If we base the predictive element of this form of political violence on the past developments, it is evident that Russia, lacking unequivocal allies, does not possess infinite resources for conducting a prolonged and attritional war, regardless of the casualties and destruction suffered by Ukraine. Therefore, the likelihood of an unfavorable final outcome for Russia appears higher. This, of course, assumes that support from the world's most developed countries continues to flow into Ukraine at its current or even greater levels, which is anticipated but not guaranteed. Conversely, if assistance to Ukraine were to decrease, or if we consider the potential of the involved countries' military and human resources from their own perspectives, Russia's advantage becomes more apparent. Additionally, given the authoritarian nature of the Kremlin regime, one cannot rule out a scenario where Russia might respond with nuclear measures in the absence of success with conventional weapons.[46] In such a scenario, there would be no clear winner.

Conclusion

The primary conclusion is that current levels of political violence on Europe's periphery will remain high, but stable (excluding the unpredictable nature of the war in Ukraine) for at least the next few years. More specifically, non-state actors will continue to dominate in perpetrating violence against states, civilians, and other non-state groups. In response, it is highly likely that state-led campaigns against these groups will persist in their efforts to assert control through violent means. While the majority of political violence in these regions stems from state-based violence, non-state violence is increasing both in terms of the number of conflicts and the mortality rate of violence. Even as the frequency of conflicts declines, fatalities generally remain stable because conflicts tend to become more deadly on average. Despite the decrease in civilian casualties from non-state violence, a trend that has been noted since 2017, existing trends in the mortality rate of non-combatants will persist (and even intensify) in both the post-Soviet region and the Middle East, indicating that ordinary people will continue to suffer from violence perpetrated by both state and non-state actors.

General conclusions about the root causes of political violence in the analyzed areas can be drawn. While the proportion of youth within the total population in the northern

and central African regions will remain high in the foreseeable future, some slow declining trends are visible, particularly in North Africa. Secondly, youth unemployment, closely linked to demographic trends, is especially concerning in North Africa and the Middle East. High levels of dissatisfaction and persistent high unemployment rates in most areas on Europe's periphery may provide additional "ammunition" for terrorist groups to recruit followers and sustain themselves. This is particularly dangerous in parts of Libya and Mali, as well as in Syria and Iraq. Additionally, the continued resilient resistance of Hamas, compounded by indiscriminate Israeli strikes on the civilian population in Gaza, highlights the potential for further suffering in this region. Furthermore, food prices continue to rise (with the latest conflict in Ukraine exacerbating this trend beyond expectations) across all regions, and trends in North Africa and the Middle East remain of utmost concern. Finally, the quality of governance remains low in all analyzed areas. Despite some recent positive developments concerning violence levels in the Sahel region and the Middle East (especially related to the Syrian conflict), there is little indication that situations of severe instability, such as those in Libya, Gaza, Syria or Ukraine, will improve in the near future.

The consequences of these trends for Europe are significant. The key finding is that Europe will face ongoing instability on its doorstep for the foreseeable future. On average, levels of political violence have increased over the past decade in every region examined here. These trends also highlight that, in all regions except Sahel, state actors predominantly dominate fatal events and protest-related incidents. At the same time, in all regions except the post-Soviet space, the number of conflicts involving non-state actors has also risen over the past five to ten years, despite a recent trend of decline in North Africa over the past two years. This long-term trend suggests that state authority ("sovereignty") will continue to be contested across Europe's periphery. Countries with a high likelihood of continued violence in the coming years include Syria, Iraq, Mali, Libya and Ukraine.

These developments have various social, economic, territorial, physical and ethical consequences, impacting Europe's security outlook up to 2030. Firstly, from the perspective of social security, ongoing instability in North Africa, the Middle East and the Sahel region is likely to further increase the flow of migrants into Europe in the coming years. The refugee crisis stemming from the post-Soviet region has been exacerbated by the Russian aggression against Ukraine that began in February 2022. Following an initial wave estimated at around 6.6 million Ukrainians who fled the country, the number has stabilized at significantly lower levels, with almost equivalent data on entries and exits from the country. The most unreliable prediction pertains to this hotspot, as the conflict that should have been avoided offers no certain anticipatory arguments, instead, every scenario appears both impossible and possible simultaneously. All of these trends will continue to impact social cohesion in Europe, with potential increases in protests, heightened tensions between social groups and sustained support for fringe political parties. As European border security initiatives move further south across the Sahara, there will likely be a growing demand for redirecting aid and financing peace and security operations.

Furthermore, trends in political violence on Europe's periphery will likely impact the physical security of European citizens. The resilience of non-state groups and the persistently unstable environment suggest that terrorist organizations will continue to attempt or carry out attacks across Europe. Finally, conflicts on Europe's periphery will persist in challenging both collective European diplomacy and the diplomatic efforts of individual European countries based on their values.

Endnotes:

[1] Bertrand Russell, *Power a New Social Analysis*, Routledge Classics, 2004. p. 39.

[2] Dragan Simeunović, *Uvod u političku teoriju*, Institut za političke studije, Beograd. 2009. p. 99.

[3] André Munro, "State monopoly on violence", *Political science and sociology*, September 19, 2022.

[4] Jessica Schwarz, "Violence and Political Order: Galtung, Arendt and Anderson on the Nation-State", International Relations, Mar 7, 2019.

[5] Definitions of Political Violence, Agents and Event Types, https://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2015/01/Definitions-of-Political-Violence_2015.pdf, 22/07/2024

[6] Methodology of the Heidelberg Conflict Research, *Heidelberg Institute for International Conflict Research (HIIK)*, accessed October 17, 2018.

[7] Kieran Corcoran, "21 People Are Dead and 450 under Arrest in Iran's Bloody Week of Protests," *Business Insider*, January 2, 2018.

[8] Kari Paasonen and Henrik Urdal, "Youth Bulges, Exclusion and Instability: The Role of Youth in the Arab Spring," *Conflict Trends - Oslo: PRIO*, March 2016.

[9] Musa McKee et al., "Demographic and Economic Material Factors in the Mena Region," *EU MENARA Project*, October 2017.

[10] Ghaith al-Omari, "Can Hamas Be Defeated?" The Washington Institute for Near East Policy. May 21. 2024. https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/can-hamas-be-defeated 28/08/2024

[11] Knip, Kersten, "Pet scenarija za budućnost Gaze posle rata". *Deutsche Welle*. 29. oktobar 2023.

[12] *HCSS's New Political Violence Monitor*, 2022.

[13] Willem Th Oosterveld et al., *The Rise and Fall of ISIS: From Evitability to Inevitability*, The Hague Centre for Strategic Studies, 2021.

[14] The Soufan Centre, Accelerating Hate: The Impact of the Israel-Hamas War on the Terrorist Threat Landscape on the West, September 10, 2024. https://thesoufancenter.org/intelbrief-2024-september-10/ 14/09/2024

[15] Ibidem.

[16] BBC News, "Tunisia: Is democracy there being destroyed", 20 April. 2023. https://www.bbc.com/news/world-europe-65125593 10/09/2024

[17] Jon Hoffman, "Ten Years After Coup, the U.S. Still Supports Tyranny in Egypt". CATO Institute. July 3. 2023. https://www.cato.org/commentary/ten-years-after-coup-us-still-supports-tyranny-egypt 11/09/2024

[18] Nabil Zegaoui, "Authoritarian Development in Morocco: The 'Developmental State' without State Development". August 21. 2023.

[19] UN News, Security Council: Continued Libya impasse threatens country's future. 15 February 2024. https://news.un.org/en/story/2024/02/1146582 07/07/2024

[20] Steven M. Radil, "Contextualizing the Relationship Between Borderlands and Political Violence: A Dynamic Space-Time Analysis in North and West Africa", *Journal of Borderlands Studies*, 2021. pp. 253-271.

[21] Tirana Hassan, "Libya Events of 2023. Human Rights Watch". 2024. https://www.hrw.org/world-report/2024/country-chapters/libya 18/08/2024

[22] Nandini Krishnan, "One in five people in the Middle East and North Africa now live in close proximity to conflict", World Bank Blogs, March 23, 2020.

[23] Michael Gordon, "Forecasting Instability: The Case of the Arab Spring and the Limitations of Socioeconomic Data", *The Wilson Center*, February 8, 2018.

[24] Rabah Arezki and Markus Bruckner, "Food Prices and Political Instability," *International Monetary Fund*, March 1, 2011.

[25] Ishan Thakore, "Deficit Pushes Morocco to Cut Subsidies," *Al Jazeera*, May 2, 2019.

[26] Jennifer Gandhi and James Vreeland, "Political Institutions and Civil War: Unpacking Anocracy," *Journal of Conflict Solutions* 52, No. 3 (June 2008): 401–25; AIV, "Security and Stability in Northern Africa."

[27] BBC, "How Libya Holds the Key to Solving Europe's Migration Crisis," *BBC News*, July 7, 2018.

[28] Fatma Naib, "Slavery in Libya: Life inside a Container," *Al Jazeera*, January 26, 2018.

[29] UN Press (2024). "Amid Rapidly Deteriorating Political, Economic Situation, Ordinary People in Libya Fear Re-emergence of War", Top UN Official Warns Security Council. 20 August. https://press.un.org/en/2024/sc15795.doc.htm 03/09/2024

[30] Olivier Walther, "The Blurred Boundaries of Political Violence in the Sahel-Sahara," *OECD - Development Matters*, September 29, 2017.

[31] "UN Calls for Calm as Dozens Injured in Mali Protests," France 24, June 3, 2018.

[32] Emma Graham-Harrison, "Niger Rioters Torch Churches and Attack French Firms in Charlie Hebdo Protest," *The Guardian*, January 17, 2015

[33] ACLED, "The Sahel: A Deadly New Era in the Decades-Long Conflict". 17 January. 2024. https://acleddata.com/conflict-watchlist-2024/sahel/ 14/09/2024

[34] Frédéric Bobin and Morgane Le Cam (2023). "Africa Corps, le nouveau label de la présence russe au Sahel". Le Monde, 15 December.

[35] ACLED, "The Sahel: A Deadly New Era in the Decades-Long Conflict". 17 January. https://acleddata.com/conflict-watchlist-2024/sahel/ 10/08/2024

[36] Justin Yifu Lin, "Youth Bulge: A Demographic Dividend or a Demographic Bomb in Developing Countries?," *The World Bank - Let's Talk Development*, May 1, 2012.

[37] See Ernest Harsch, "The New Face of the Sahel," *Africa Renewal*, August 2017.

[38] "The Sahara Desert Is Expanding: New Study Finds That the World's Largest Desert Grew by 10 Percent since 1920, Due in Part to Climate Change", *ScienceDaily*, March 29, 2018.

[39] Tor Benjaminsen, "Does Climate Change Cause Conflicts in the Sahel?," Oxford Research Group, July 19, 2016.

[40] Felix Jaitner, Tina Olteanu, Tobias Spöri, *Crises in the Post-Soviet Space - From the dissolution of the Soviet Union to the conflict in Ukraine*, Routledge, Published June 30, 2021.

[41] Yuri Shevda and Joung Ho Park, "Ukraine's Revolution of Dignity: The Dynamics of Euromaidan," *Journal of Eurasian Studies* 7, No. 1, January 2016. pp. 85–91.

[42] "Moldova PM Gaburici quits over school diploma inquiry", *BBC News*, 12 June 2015, https://www.bbc.com/news/world-europe-33111789 12/07/2024.

[43] American trade with Russia constitutes only 0.5% of its Gross Domestic Product (GDP), while for China this figure is 2.5% – so the consequences for these two countries will be more limited. According to: Pablo Ucoa,

„Privreda i rat u Ukrajini: Da li će izazvati novu svetsku krizu", *BBC Svetski servis*, 15 mart 2022.

[44] Blitzkrieg (German: Blitzkrieg, meaning "lightning war") is a popular term for an operational military doctrine that involves the use of mobile forces attacking with speed and surprise to prevent the enemy from establishing a coherent defense in a timely manner. According to: "Blitzkrieg", *History Editors*, November 4, 2019. https://www.history.com/topics/world-war-ii/blitzkrieg 12/10/2023.

[45] See the internet presentation of Ukranian MoD: https://www.mil.gov.ua/en/ and Russian Federation https: //eng.mil.ru/ .

[46] When an authoritarian leader begins to lose their aura of invincibility, it can lead to problems. Vladimir Putin is well-versed in Russian history, and thus aware that Russian leaders who have lost wars have not fared well. The Russian defeat by Japan led to the first Russian Revolution in 1905. Military defeats in World War I triggered the revolution of 1917 and the fall of the Empire.

Războiul informațional rus în Republica Moldova. Obiective, narațiuni și mecanisme

Dr. Daniela ȘIȘCANU

ABSTRACT

In the current geopolitical climate, Russian propaganda and disinformation have a significant presence in the Republic of Moldova. The country's aspiration for European integration is complicated by its historical ties to the former Soviet Union, making it a key target for Russian influence. Disinformation campaigns, particularly amplified by the war in Ukraine, aim to sow division within Moldova's population, focusing on issues such as national security, sovereignty, and political direction. The primary themes of the propaganda involve fears surrounding European integration, the destabilization of Moldova's social and economic systems under the pro-Western government, and the perceived threats to Moldova's identity and sovereignty from neighbouring countries, the European Union, and NATO. This article examines the objectives of Russia's information warfare in Moldova, the key themes and narratives of Russian propaganda, the methods by which these messages reach the public, and the challenges faced by the government in addressing disinformation. Understanding these dynamics is essential for developing strategies to strengthen Moldova's resilience to external manipulation and fostering an informed, resistant society.

Keywords: Russian Federation, Republic of Moldova, disinformation, propaganda, European Union, NATO, informational security, war in Ukraine.

Dr. Daniela ȘIȘCANU este cercetător științific gradul III în cadrul Institutului pentru studii politice de apărare și istorie Militară, secție programe studii de securitate. Domenii de interes: studiul ideologiei totalitarismului și mașinăriei de propagandă în Uniunea Sovietică, dinamici de securitate în spațiul post-sovietic, războiul informational.

Introducere

În contextul geopolitic actual, influența propagandei și a dezinformării rusești devine tot mai evidentă în Republica Moldova, o țară cu o poziție strategică între Est și Vest, care aspiră la integrare europeană, dar care se confruntă cu o istorie profund legată de fostul spațiu sovietic. Amplificate de contextul războiului din Ucraina și de tensiunile regionale, strategiile de dezinformare ale Kremlinului vizează divizarea populației și manipularea percepțiilor publice în legătură cu problemele critice, cum ar fi securitatea națională, suveranitatea și direcția politică a Chișinăului.

Campaniile de dezinformare sunt orchestrate printr-o varietate de metode, prin canale de televiziune, rețele de socializare, dar și prin politicieni locali pro-ruși care susțin narativele Kremlinului. Temele dominante ale propagandei includ riscurile legate de integrarea europeană, destabilizarea socială și economică atribuită guvernării pro-occidentale, amenințarea identității și suveranității moldovenești de către statele vecine, Uniunea Europeană și NATO.

Acest articol își propune să exploreze obiectivele războiului informațional rus în Moldova, narațiunile și principalele teme ale propagandei ruse, metodele și mecanismele prin care propaganda și dezinformarea rusă influențează opinia publică în Republica Moldova, consecințele acestei influențe asupra societății și provocările cu care se confrun-

tă guvernul în combaterea acestui fenomen. Înțelegerea impactului acestor campanii este crucială pentru dezvoltarea unor strategii eficiente de rezistență la influențele externe și pentru consolidarea unei societăți informate și reziliente în fața dezinformării.

Războiul informațional rus în Republica Moldova este o acțiune coordonată și bine structurată de manipulare a opiniei publice, având scopul de a consolida influența Rusiei în această regiune, de a slăbi încrederea în orientarea pro-europeană și de a preveni apropierea Moldovei de Uniunea Europeană și NATO. În acest sens, Kremlinul folosește o combinație de narațiuni manipulatoare, dezinformări și atacuri sistematice îndreptate împotriva guvernului pro-european din Chișinău, încercând să genereze nesiguranță, neîncredere și divizare în rândul populației.

Obiectivele principale ale războiului informațional rus

Menținerea influenței geopolitice asupra Republicii Moldova. Rusia încearcă să păstreze Republica Moldova în sfera sa de influență, folosind o combinație de mijloace economice, politice și culturale. Mass-media pro-rusă promovează ideea că relația cu Rusia este vitală pentru securitatea și prosperitatea Moldovei. De asemenea, Moscova susține organizațiile culturale și religioase ortodoxe care promovează valorile tradiționale asociate cu Rusia.

Împiedicarea integrării Moldovei în structurile euro-atlantice. Rusia se opune ferm apropierii Republicii Moldova de NATO și Uniunea Europeană. Kremlinul dorește ca Moldova să rămână în sfera sa de influență și folosește războiul informațional pentru a manipula percepția publică asupra Occidentului și a modelului occidental de democrație[1].

Deși neutră, Moldova cooperează cu UE și alte organizații internaționale pentru a-și moderniza armata și a întări securitatea cibernetică. Chiar dacă Moldova nu intenționează să devină membră NATO, există o cooperare activă cu alianța prin intermediul Parteneriatului pentru Pace. Acest lucru irită Rusia, care încearcă să prezinte astfel de inițiative drept o amenințare la adresa neutralității[2]. În acest context, Rusia răspândește narațiuni precum „neutralitatea Moldovei este amenințată" și „Occidentul încearcă să atragă Moldova în conflicte militare."

Subminarea încrederii în guvernul pro-european. Una dintre țintele principale ale propagandei ruse este să discrediteze guvernul pro-european și să-l prezinte ca fiind corupt, autoritar sau controlat de Occident. Prin narațiunile care prezintă guvernul de la Chișinău ca pe un regim dictatorial susținut de Vest, Rusia încearcă să semene neîncredere în rândul populației[3].

Stimularea tensiunilor interne și a diviziunilor sociale. Rusia exploatează orice diviziune internă existentă în Republica Moldova, fie că este vorba de orientarea politică, etnie, limbă sau ideologie. Astfel, propaganda rusă urmărește să slăbească unitatea socială și să creeze o atmosferă de neîncredere reciprocă între diferite grupuri sociale.

Încurajarea sentimentelor pro-ruse și susținerea separatismului. Un alt obiectiv important al războiului informațional rusesc în Moldova este consolidarea sentimentelor pro-ruse în rândul populației, în special în regiunile din stânga Nistrului și în sudul țării, în Unitatea Teritorială Autonomă (UTA) Găgăuzia, regiuni unde există comunități semnificative de etnici ruși și găgăuzi, vorbitori de limba rusă. Rusia exploatează conexiunile istorice, culturale și lingvistice pentru a întări imaginea unei „legături frățești" între ruși și moldoveni[4]. De asemenea, sunt promovate valori comune și tradiții comune care încurajează simpatia față de Moscova.

Totodată, Kremlinul a sprijinit și sprijină în continuare grupările separatiste din Transnistria prin diferite metode, inclusiv prin oferirea unui cadru mediatic favorabil și prin crearea unui flux continuu de informații care justifică „autonomia" regiunii și prezintă autoritățile de la Chișinău drept ineficiente sau corupte. Transnistria este un teren fertil pentru manipularea informațională, având în vedere că regiunea este mai puțin conectată la sursele media din Republica Moldova și Occident. În ceea ce privește Găgăuzia, Rusia sprijină politicieni care cer o autonomie sporită a regiunii, chiar și în condițiile în care aceștia se opun

autorităților centrale de la Chișinău. Deși Găgăuzia nu a declarat oficial independența față de Chișinău, Rusia sprijină aceste mișcări prin intermediul resurselor politice și media pentru a crea tensiuni și a destabiliza guvernul moldovean, dând astfel un mesaj că autonomia Găgăuziei este un subiect important în geopolitica regiunii.

Crearea unui climat de incertitudine și instabilitate, care să facă integrarea în UE să pară riscantă și imposibilă. În acest sens, Rusia dezvoltă campanii de dezinformare care susțin că integrarea Republicii Moldova în structuri internaționale pot înrăutăți situația politică internă. Totodată, se urmărește scăderea încrederii în justiție și instituțiile statului. Prin subminarea autorităților și a sistemului juridic din Moldova, Rusia încearcă să convingă populația că statul moldovean nu este capabil să-și apere suveranitatea sau interesele cetățenilor, ceea ce face ca apropierea de Occident să pară periculoasă[5].

Obiectivele războiului informațional rus în Moldova sunt strâns legate de narativele și temele de propagandă promovate de Rusia pentru a menține influența asupra țării. Prin dezinformare și manipulare, Moscova promovează teme precum teama de război și pericolul occidental, prezentând Uniunea Europeană și NATO ca amenințări la adresa suveranității și identității Moldovei. În acest context, Rusia susține ideea că Moldova ar trebui să rămână un „bastion al neutralității", iar apropierea de Occident ar adânci diviziunile interne și ar conduce la instabilitate. De asemenea, conflictul transnistrean este folosit ca un instrument de presiune, fiind prezentat ca un element necesar pentru protecția „intereselor populației ruse".

Principalele narațiuni și teme de propagandă sunt următoarele:

Riscul de război iminent. O narațiune frecvent folosită este cea care sugerează că Moldova ar fi pe cale să fie implicată într-un conflict cu Rusia, în cazul în care continuă să se apropie de Occident. Potrivit acestei narațiuni, NATO ar transforma Moldova într-un „teatru de război" pentru a ataca Rusia, iar Occidentul încearcă să militarizeze țara. Această narațiune are mai multe funcții strategice, atât pentru mobilizarea opiniei publice interne din Rusia, pentru descurajarea apropierii Moldovei de Occident, cât și pentru subminarea guvernării pro-europene din Chișinău. Una dintre funcțiile esențiale ale acestei narațiuni este de a alimenta teama și incertitudinea în rândul populației din Republica Moldova. Prin răspândirea ideii că Moldova ar putea fi implicată într-un conflict direct cu Rusia din cauza intenției de a se alinia cu Occidentul (în special cu NATO și Uniunea Europeană), propaganda rusă vizează destabilizarea situației interne și sporirea fricii. Conform acestei narațiuni, integrarea Moldovei în structuri occidentale ar duce inevitabil la escaladarea conflictului din Ucraina și la o intervenție directă a Rusiei pentru a proteja regiunile pe care le consideră „sfere de influență" sau teritorii de interes strategic, precum Transnistria. De asemenea, conform narațiunii, Republica Moldova ar deveni un „cap de pod" pentru acțiuni militare îndreptate împotriva Rusiei, având în vedere poziția sa geografică și contextul geopolitic regional. Această narațiune urmărește să stârnească frica în rândul populației moldovenești, că o apropiere de Occident ar aduce țara într-un conflict direct cu Rusia. În paralel, propaganda rusă folosește narațiunea despre „forțarea Moldovei în război" pentru a delegitima guvernul pro-european al Maiei Sandu și a împiedica orice avans semnificativ pe calea integrării în Uniunea Europeană. Se urmărește crearea unui sentiment de instabilitate politică și socială în Moldova și subminarea încrederii cetățenilor în guvernarea pro-europeană. De asemenea, narațiunea sugerează că orice decizie pro-occidentală înseamnă că autoritățile moldovenești compromit securitatea națională, prin alianța cu un Occident care are intenții agresive față de Rusia.

Important de subliniat este faptul că narațiunea este completată de ideea că Rusia se află într-o poziție de „autoapărare" în fața unei amenințări din partea Occidentului. Propaganda rusă construiește imaginea unei Rusii vulnerabile, amenințate de expansiunea NATO și de apropierea fostelor state sovietice de blocul occidental. În acest context, orice apropiere a Moldovei de Uniunea Europeană sau NATO este văzută ca o provocare directă la adresa securității Rusiei. Cu alte cuvinte, propaganda rusă susține că Federația Rusă reacționează de-

fensiv pentru a-și proteja interesele strategice. Narațiunea se bazează și pe afirmația potrivit căreia Moldova este o victimă a Occidentului, care folosește presiuni politice, economice și militare pentru a atrage țara într-un conflict cu Rusia. În acest context, se susține că Moldova ar putea ajunge într-o situație similară cu cea a Ucrainei. De asemenea, această narațiune are rolul de a justifica eventualele intervenții ale Rusiei în Republica Moldova. Propaganda sugerează că intervențiile Rusiei, fie în Transnistria, fie în alte regiuni, ar fi măsuri defensive menite să protejeze populația rusă și să prevină o destabilizare mai amplă a regiunii. Astfel, Rusia se prezintă ca un actor pasiv, care doar reacționează la „provocările" Occidentului și care are dreptul de a-și apăra interesele și de a proteja stabilitatea în regiunile unde există comunități rusești.

Occidentul pregătește anexarea Moldovei de către România. Acest narativ de dezinformare prezintă NATO, Uniunea Europeană și SUA drept actori care doresc „să ocupe Moldova" printr-o potențială unire cu România[6]. Se apelează la temeri istorice și la sentimente de nesiguranță, în special în rândul minorităților etnice și al simpatizanților Moscovei. Ideea că americanii și europenii pregătesc ocuparea Moldovei de către România face parte dintr-o meta-narațiune mai veche despre o presupusă „anexare" a Republicii Moldova[7]. Scopul constă în alarmarea minorităților naționale, a „moldoveniștilor" și a locuitorilor din stânga Nistrului, pentru a menține un curent anti-occidental și pentru a promova ideea unui „dușman de clasă", o moștenire din perioada sovietică. Astfel, se încearcă împiedicarea apropierii Moldovei de comunitatea europeană, menținând-o sub influența Moscovei[8].

Integrarea europeană va distruge economia Moldovei. O altă temă răspândită de propaganda rusă susține că integrarea europeană va aduce sărăcie și migrație, iar Moldova va deveni dependentă economic de Vest[9]. Sunt promovate informații false conform cărora în UE Moldova va deveni un loc pentru „fabrici poluante" și va găzdui refugiați din afara Europei. Acest narativ are scopul de a discredita beneficiile integrării europene și de a crea neîncredere în valorile europene. Important de subliniat este că această narațiune conține mai multe subteme, precum **adâncirea sărăciei ca urmare a integrării europene**. Propaganda rusă susține că integrarea Moldovei în Uniunea Europeană va impune o serie de reforme economice costisitoare și standardizări rigide, care vor duce la creșterea prețurilor și la o acutizare a crizei economice interne. Prin acest mesaj, se încearcă crearea unei imagini a UE ca un „actor economic nemilos", care impune condiții severe, mai ales în domenii precum agricultura (micii fermieri moldoveni vor fi afectați de concurența acerbă a producătorilor din UE), industria și comerțul (modificările legislative și taxele vamale ar putea pune în pericol afacerile mici și mijlocii, iar procesul de adaptare ar duce la o perioadă de instabilitate economică)[10]. De asemenea, se sugerează că Moldova ar deveni dependentă economic de Occident, pierzându-și autonomia în fața marilor corporații europene și mărindu-și datoriile economice față de țările din UE. O altă subtemă a propagandei ruse este **migrația ca efect negativ al integrării**[11]. Pe de o parte, se susține că Moldova va suferi un exod masiv al tinerilor. Se vehiculează ideea că Moldova va deveni un „exportator" de tineri și forță de muncă, ceea ce ar contribui la declinul economic și la depopularea rurală. Pe de altă parte, narativa Rusiei referitoare la migrațiune, în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană, este construită și în jurul afirmației că integrarea în UE va atrage o invazie de migranți din Orientul Mijlociu, Africa de Nord și alte regiuni afectate de conflicte și instabilitate. Această temă este destinată să alimenteze frica în rândul populației moldovenești, sugerând că aderarea la UE va duce la o creștere masivă a numărului de migranți și la o presiune pe resursele sociale și economice ale țării, precum și o amenințare a modului de viață tradițional și a valorilor religioase ale populației locale.

Pe lângă ideea că integrarea europeană va duce la migrație și sărăcie, propaganda rusă sugerează și o **vulnerabilitate economică sporită a Moldovei față de crizele economice globale**. Se prezintă scenariul în care Moldova, în calitate de țară cu o economie mică și dependentă de comerțul cu UE, ar deveni mult mai expusă la volatilitatea piețelor financiare

internaționale și la crizele economice ale marilor economii europene, cum ar fi crizele din zona euro sau recesiunile economice globale.

O altă narațiune, parte a narativului anti-european, des întâlnită în propaganda rusă este: **integrarea în Uniunea Europeană ar însemna pierderea suveranității economice** a Moldovei[12]. Se sugerează că Moldova ar deveni dependentă, nu doar economic, ci și politic, sub controlul instituțiilor și al decidenților de la Bruxelles. Astfel, impunerea intereselor externe ar submina interesele naționale ale Moldovei, iar în acest context, Rusia este singura putere capabilă să protejeze interesele naționale ale Republicii Moldova.

O altă parte a narativului anti-european vizează **împiedicarea reformelor interne**. Această narațiune susține că, pentru a se alinia standardelor europene, Moldova ar trebui să implementeze reforme interne dureroase, care, în viziunea propagandei ruse, ar crea dezechilibre economice și sociale. Propaganda sugerează că aceste reforme vor afecta negativ categoriile vulnerabile ale populației, iar echilibrul social și economic va fi serios perturbat, mai ales în fața dificultăților financiare și a unui proces de integrare care ar dura o perioadă îndelungată.

Dictatura impusă de guvernul PAS și Maia Sandu. Propaganda rusă susține că Maia Sandu și guvernul PAS au instaurat un regim dictatorial în Republica Moldova pentru a submina încrederea cetățenilor în autoritățile moldovenești și a construi o narativă de pericol extern, care justifică intervenția Moscovei în afacerile interne ale țării. Această narațiune se bazează pe câteva teme-cheie precum **centralizarea puterii** și **subminarea instituțiilor democratice**. Una dintre principalele acuze constă în faptul că guvernul partidului PAS este controlat în totalitate de Maia Sandu sau de un grup restrâns, apropiat Maiei Sandu, ceea ce ar submina separația puterilor în stat. Propaganda rusă susține că președintele Maia Sandu și partidul aflat la guvernare au luat măsuri pentru a îngrădi libertatea presei și a controla instituțiile democratice, precum Parlamentul, justiția și autoritățile locale. În acest context, se vehiculează ideea că guvernul PAS și Maia Sandu ar exercita presiuni asupra judecătorilor și ar manipula deciziile instanțelor pentru a-și întări controlul asupra țării. Un alt punct al narațiunii propagandistice este că Maia Sandu și guvernul PAS ar fi instaurat un regim care vizează **eliminarea opoziției politice**, în special a partidelor și liderilor care se opun integrării Moldovei în Uniunea Europeană și care ar susține o relație mai strânsă cu Rusia[13]. Propaganda rusă înfățișează condamnările și anchetele împotriva unor politicieni pro-ruși sau a unor grupuri politice de opoziție ca pe o represiune politică. Se subliniază faptul că Maia Sandu ar utiliza puterea pentru a stigmatiza și discredita orice critică adusă guvernării, pentru a preveni formarea unei opoziții reale. Totodată se afirmă că sub regimul Maiei Sandu, există o tendință de **cenzurare a presei și de restricționare a libertății de exprimare**. Se susține că guvernul ar încuraja autocenzura în rândul jurnaliștilor și ar îngrădi accesul la informații independente. De asemenea, se promovează ideea că autoritățile ar modifica legislația pentru a controla mass-media și a elimina canalele media care ar putea difuza opinii contrare politicii oficiale. În acest sens, propaganda rusă creează imaginea unui stat autoritar, unde accesul la informație este limitat și controlat de către putere.

Este important de subliniat faptul că în contextul alegerilor prezidențiale din Republica Moldova (20 octombrie și 3 noiembrie 2024) și a referendumului din 20 octombrie 2024, privind modificarea Constituției pentru a include dorința cetățenilor de aderare la Uniunea Europeană, propaganda rusă afirmă că guvernul PAS și Maia Sandu ar fi **manipulat** procesul electoral pentru a-și asigura victoria în alegeri. Se vorbește despre fraudarea alegerilor și despre măsuri care au favorizat-o pe Maia Sandu și au discriminat candidații partidelor de opoziție. Aceste acuzații sunt îndreptate spre delegitimarea alegerilor și pentru a crea percepția că alegerile din Moldova nu sunt libere și corecte[14].

Un alt element important al acestei narațiunii ruse care o vizează direct pe Maia Sandu constă în acuzația potrivit căreia **guvernul PAS și președintele Moldovei se supun intereselor externe și sunt controlați, în special de Uniunea Europeană și Statele Unite,** și Moldova ar deveni un vasal al Occidentului, pierzându-și autonomia politică și economică.

Se sugerează că deciziile luate de Maia Sandu sunt dictate de interese externe și aceasta acționează împotriva intereselor naționale ale Moldovei, iar țara ar fi „prizoniera" unei politici externe dictate de Bruxelles și Washington. Astfel, în ochii propagandei ruse, Maia Sandu ar reprezenta o marionetă a Occidentului care își urmărește propriile interese politice, în detrimentul suveranității naționale. De asemenea, propaganda rusă promovează ideea că **acțiunile guvernului PAS și ale Maiei Sandu contribuie la instabilitatea politică și socială** din Moldova. Se sugerează faptul că guvernul nu este capabil să rezolve problemele economice și sociale ale țării, în timp ce diviziunile interne se adâncesc. Propaganda rusă insinuează faptul că, în loc să aducă prosperitate, politicile Maiei Sandu și ale guvernării PAS ar conduce la crize economice, sociale și politice, ceea ce ar justifica o intervenție externă din partea Rusiei pentru a „restaura ordinea și stabilitatea" în Moldova.

În esență, această narațiune face parte dintr-o strategie mai largă de delegitimare a autorităților moldovenești pro-europene, promovând ideea potrivit căreia Republica Moldova este pe cale să devină un stat autoritar sub conducerea Maiei Sandu. Prin acest discurs, Rusia încearcă să submineze sprijinul popular pentru guvernul de la Chișinău și să prezinte o alternativă „stabilizatoare" în relațiile cu Moscova.

Rusia protejează Transnistria de agresiunile Occidentului. Narațiunea conform căreia Ucraina și Moldova ar pregăti un atac asupra Transnistriei pentru a elimina prezența rusă este o temă constantă promovată de presa pro-Kremlin, având scopul de a alimenta tensiuni și frică în rândul locuitorilor din regiunea separatistă. În cadrul acestei narațiuni, se susține că autoritățile de la Chișinău și Kiev ar plănui să atace militar Transnistria, sub pretextul recuperării teritoriale și pentru a pune capăt influenței ruse în această zonă. Propaganda rusă promovează: Republica Moldova și Ucraina vor începe o ofensivă militară pentru a înlătura prezența rusă în Transnistria, ceea ce ar însemna un atac direct asupra regiunii și un pas important în extinderea influenței NATO. Pentru a susține această narațiune și a-i da mai multă credibilitate, presa pro-Kremlin citează experți ruși care afirmă că Moldova și Ucraina sunt pe cale să declanșeze un conflict militar în Transnistria. Acești „experți" sunt adesea persoane fără o pregătire clară sau conexiuni oficiale, dar care sunt folosiți pentru a valida teoria conform căreia Transnistria este în pericol și că un atac este iminent. O componentă esențială a acestei narațiuni constă în avertismentele venite din partea autorităților ruse care, prin diverse canale oficiale, avertizează că Rusia va interveni militar pentru a proteja Transnistria, dacă aceasta ar fi atacată de autoritățile moldovenești sau ucrainene. De multe ori, aceste declarații sunt făcute de funcționari guvernamentali sau de oficiali militari care subliniază „responsabilitatea Rusiei de a apăra cetățenii și teritoriile ruse"[15]. Scopul acestor avertismente este de a transmite mesajul că Moscova este pregătită să intervină pentru a apăra Transnistria și pentru a proteja securitatea etnicilor ruși din regiune[16].

Prin promovarea acestui tip de narațiune, se urmărește crearea unui climat de panică în rândul populației din Transnistria. Frica de un eventual atac din partea Moldovei și Ucrainei ar putea spori dependența regiunii față de protecția rusă, consolidând astfel controlul pe care Rusia îl exercită asupra acestei zone. Populația din Transnistria este influențată să creadă că fără ajutorul Moscovei, regiunii i-ar fi imposibil să se apere de un eventual atac, ceea ce o face să se alinieze și mai mult cu autoritățile ruse. Această narațiune mai servește și ca un argument în favoarea menținerii prezenței militare ruse în Transnistria. Prin aducerea în discuție a unei presupuse amenințări externe, Rusia își legitimează rolul de forță de menținere a păcii în regiune și de protector al unui teritoriu care este, în realitate, separatis din punct de vedere juridic și internațional. Astfel, se creează percepția că în absența Rusiei, Transnistria ar fi vulnerabilă și supusă unei agresiuni din partea Moldovei și Ucrainei.

Principalele narațiuni propagandistice ruse din Republica Moldova sunt diseminate printr-o gamă variată de canale și metode, care le amplifică impactul asupra publicului. Mass-media tradițională, rețelele de socializa-

re și diverși actori politici și non-politici joacă un rol esențial în răspândirea acestor mesaje[17]. E necesară identificarea acestor metode de diseminare pentru a înțelege mai bine strategiile utilizate și modul în care acestea influențează percepțiile și deciziile societății moldovenești.

Metode și canale de diseminare a propagandei ruse

Mass-media pro-Kremlin. Deși canalele Sputnik și RT au fost interzise în Republica Moldova, propaganda pro-rusă continuă să fie activă, folosind alte mijloace și rețele pentru a influența opinia publică. Printre cele mai utilizate canale sunt televiziuni locale precum NTV Moldova, RTR Moldova, Accent TV și TV6, care difuzează narative pro-ruse. Acestea promovează deseori mesaje critice la adresa Uniunii Europene și NATO, poziționând Rusia ca un partener esențial pentru Republica Moldova. Un alt instrument cheie sunt canalele Telegram, cum ar fi „Gagauznews" sau „Pridnestrovets", care sunt folosite pentru a răspândi știri false și dezinformare. Aceste canale amplifică mesaje despre destabilizarea regiunii, susținând poziții anti-occidentale și construind narațiuni care să slăbească încrederea în guvernarea pro-europeană de la Chișinău.

Rețelele sociale și platformele online. Rusia utilizează conturi false și rețele sociale pentru a disemina mesaje propagandistice și a răspândi dezinformarea. Rețelele de troli și grupuri online sunt foarte active în Moldova, amplificând narațiuni antioccidentale și conținut ce critică guvernul de la Chișinău. Strategia Rusiei se bazează pe exploatarea vulnerabilităților din sistemele digitale, inclusiv prin atacuri cibernetice care compromit sursele de informație autentică. Contracararea acestor eforturi necesită investiții semnificative în educație media, verificare a faptelor și tehnologii avansate de detectare a conținutului fals.

Organizații și ONG-uri. Prin intermediul unor organizații din Moldova care au simpatii pro-ruse sau susțin valorile conservatoare și ortodoxe, Rusia încearcă să construiască o bază locală de sprijin. Aceste organizații desfășoară activități aparent culturale, dar în realitate susțin interesele Kremlinului. Printre aceste organizații se numără *Rossotrudnicestvo*, care joacă un rol în diseminarea narativelor pro-ruse, în special în UTA Găgăuzia și în regiunea transnistreană, care sunt văzute ca puncte strategice pentru influența Moscovei în Moldova[18]. Un alt exemplu este *„Uniunea de Afaceri Moldo-Rusă"*, fondată de Igor Dodon, care a primit finanțare semnificativă din Rusia prin intermediul unor rețele de afaceri conectate la Kremlin[19]. Această organizație și altele similare au fost implicate în diverse inițiative menite să sprijine utilizarea limbii ruse și să întărească legăturile culturale cu Federația Rusă.

Lideri politici și partide pro-ruse: Anumiți politicieni și partide moldovenești care au legături cu Rusia, precum Igor Dodon, Ilan Șor, Partidul Comuniștilor, Partidul Socialiștilor și Partidul ȘOR, promovează activ narațiunile și dezinformările Kremlinului. Aceștia amplifică mesajele propagandistice, răspândind temeri despre integrarea europeană și despre orientarea pro-Vest a țării. În plus, anumiți politicieni, cum ar fi Ilan Șor, Marina Tauber, sunt implicați în promovarea unor astfel de mesaje prin rețele de influenceri și organizații media afiliate.

Un alt politician cunoscut pentru orientarea sa pro-rusă este Ion Ceban, actualul primar al Chișinăului, care a avut în trecut o asociere strânsă cu Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM). Totuși, în ultimii ani, Ceban și-a ajustat discursul politic. În decembrie 2022, a fondat Mișcarea Alternativă Națională (MAN), un partid declarat pro-european, și a criticat guvernarea pentru lentoarea procesului de integrare europeană. Această schimbare a fost interpretată ca o încercare de a se distanța de pozițiile pro-ruse anterioare și de a atrage alegătorii care susțin direcția europeană, dar sunt nemulțumiți de guvernarea actuală[20].

Cu toate acestea, există opinii divergente despre autenticitatea reorientării sale politice. Unele surse sugerează că acest viraj ar putea fi tactic, dat fiind contextul geopolitic actual și creșterea reticenței populației față de influența rusă, mai ales după invazia Ucrainei. De asemenea, este văzut ca un politician capabil să atragă electoratul deziluzionat, situat între extremele pro-ruse și pro-europene ale spectrului politic[21].

Grupuri religioase și biserici. Unele grupuri religioase ortodoxe din Moldova, afiliate cu Patriarhia Moscovei, sunt utilizate pentru a răspândi mesaje de „salvare" și „protecție" din partea Rusiei, prin prisma valorilor tradiționale și a religiei ortodoxe. Aceasta este o metodă subtilă, dar foarte eficientă, mai ales în mediul rural.

Concluzii

Pentru Republica Moldova, contracararea războiului informațional rus este o provocare majoră. Chișinăul a început să colaboreze cu organizații internaționale și cu țările occidentale pentru a combate dezinformarea, dar provocările sunt multiple. Având în vedere complexitatea situației informaționale din Republica Moldova, Parlamentul a adoptat, pe 2 iunie 2022, un proiect de lege destinat sancționării răspândirii dezinformării cu impact asupra securității naționale. Legea include modificări ale Codului Serviciilor Media Audiovizuale, având ca obiectiv principal prevenirea și combaterea dezinformării în spațiul public. Conform noilor reglementări, furnizorii de servicii media nu vor difuza, iar distribuitorii de servicii media nu vor retransmite programe cu conținut informativ, analitic sau militar-politic produse în alte țări, cu excepția celor din Uniunea Europeană, Statele Unite, Canada și state care au ratificat Convenția Europeană privind televiziunea transfrontalieră, cu excepția programelor de divertisment sau filme fără conținut militarist. De asemenea, legea interzice difuzarea programelor care justifică războaiele de agresiune, negarea crimelor de război sau a crimelor împotriva umanității ori care incită la ură.

De asemenea, autoritățile moldovenești depun eforturi de consolidare a securității cibernetice, în contextul creșterii numărului de atacuri cibernetice și manipulării prin platforme online și rețele sociale[22]. Deși au fost făcute progrese în combaterea dezinformării, provocările rămân semnificative, iar succesul depinde de continuarea consolidării instituțiilor statului și educarea publicului în privința riscurilor de manipulare informațională. Republica Moldova rămâne vulnerabilă în fața războiului informațional rusesc, iar pentru a face față acestei amenințări, sunt necesare strategii complexe, pe termen lung, ce implică colaborarea internațională, creșterea nivelului de educație și a rezilienței informaționale în rândul populației.

Note

[1] Steven Youngblood, James Rupert, *Russia's Disinformation Targets Moldova's Ties with Europe* din 03.06.2024, disponibil la https://www.usip.org/publications/2024/07/russias-disinformation-targets-moldovas-ties-europe, accesat la 15.08.2024

[2] Vitalie Călugăreanu, *Planul secret al Rusiei împotriva Moldovei, demascat,* din 15.03.2023, disponibil la https://www.dw.com/ro/planul-secret-al-rusiei-%C3%AEmpotriva-moldovei-demascat-sua-%C8%99i-rom%C3%A2nia-semneaz%C4%83-un-angajament-ce-vizeaz%C4%83-siguran%C8%9Ba-moldovei/a-64994303, accesat la 12.08.2024

[3] Interviu cu Florent Parmentier, *Rusia și-a intensificat eforturile de destabilizare a Moldovei*, 10.06.2024, disponibil la https://www.observatorcultural.ro/articol/rusia-si-a-intensificat-eforturile-de-destabilizare-a-moldovei/, accesat la 17.07.2024

[4] ISW, *Russian Offensive Campaign Assessment*, din 09.01. 2024, disponibil la https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-january-9-2024, accesat la 19.09.2024

[5] Interviu cu Florent Parmentier, *Rusia și-a intensificat eforturile de destabilizare a Moldovei*, 10.06.2024, disponibil la https://www.observatorcultural.ro/articol/rusia-si-a-intensificat-eforturile-de-destabilizare-a-moldovei/, accesat la 17.07.2024

[6] *Minciuni și manipulări în R. Moldova - „suveranisme" în acțiune*, , din 17.10.2024, disponibil la https://www.rfi.fr/ro/podcasturi/eurocronica/20241017-minciuni-%C8%99i-manipul%C4%83ri-%C3%AEn-r-moldova-%E2%80%93-suveranisme-%C3%AEn-ac%C8%9Biune, accesat la 25.10.2024

[7] *De la agenda LGBT, la pierderea statalității - cele mai frecvente narațiuni false despre integrarea europeană a Republicii Moldova*, **din 09.10.2024, disponibil la** https://www.veridica.ro/opinii/veridicamd-de-la-agenda-lgbt-la-pierderea-statalitatii-cele-mai-frecvente-naratiuni-false-despre-integrarea-europeana-a-republicii-moldova, accesat la 25.10.2024

[8] Republica Moldova 2023: Top FAKE NEWS & DEZINFORMĂRI demontate de Veridica, din 31.12.2023, disponibil la https://www.veridica.ro/opinii/republica-moldova-2023-top-fake-news-dezinformari-demontate-de-veridica, accesat la 25.10.2024

[9] *De la agenda LGBT, la pierderea statalității - cele mai frecvente narațiuni false despre integrarea europeană a Republicii Moldova*, din 09.10.2024, disponibil la https://www.veridica.ro/opinii/veridicamd-de-la-agenda-lgbt-la-pierderea-statalitatii-cele-mai-frecvente-naratiuni-false-

despre-integrarea-europeana-a-republicii-moldova, accesat la 25.10.2024

[10] *De la agenda LGBT, la pierderea statalității - cele mai frecvente narațiuni false despre integrarea europeană a Republicii Moldova...*

[11] Republica Moldova 2023: Top FAKE NEWS & DEZINFORMĂRI demontate de Veridica, din 31.12.2023, disponibil la https://www.veridica.ro/opinii/republica-moldova-2023-top-fake-news-dezinformari-demontate-de-veridica, accesat la 25.10.2024

[12] *De la agenda LGBT, la pierderea statalității - cele mai frecvente narațiuni false despre integrarea europeană a Republicii Moldova...*

[13] Mihai Dumitrescu, *Cele mai întâlnite narațiuni ale Kremlinului în contextul alegerilor din România și R. Moldova. Concluziile experților în domeniu,* din 26.09.2024, disponibil la https://podul.md/articol/1347/cele-mai-intalnite-naratiuni-ale-kremlinului-in-contextul-alegerilor-din-romania-si-r-moldova-concluziile-expertilor-in-domeniu, accesat la 26.09.2024,

[14] ibidem

[15] George Scutaru, Marcu Solomon, Ecaterina Dadiverina Diana Boroian, *Războiul hibrid al Rusiei în Republica Moldova,* din aprilie 2023, disponibil la https://newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2023/04/Razboiul-hibrid-al-Rusiei-in-Republica-Moldova-1.pdf, accesat la 18.10.2024

[16] *Moscova avertizează SUA, NATO și Ucraina: Un atac asupra Transnistriei va fi considerat un atac împotriva Federației Ruse,* din 24.02.2023, disponibil la https://www.jurnal.md/ro/news/aec6562e48c34848/moscova-avertizeaza-sua-nato-si-ucraina-un-atac-asupra-transnistriei-va-fi-considerat-un-atac-impotriva-federatiei-ruse.html?utm_source=RSS&utm_medium=RSS&utm_campaign=RSS, accesat la 18.10.2024

[17] George Scutaru, Marcu Solomon, Ecaterina Dadiverina Diana Boroian, *Războiul hibrid al Rusiei în Republica Moldova,* din aprilie 2023, disponibil la https://newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2023/04/Razboiul-hibrid-al-Rusiei-in-Republica-Moldova-1.pdf, accesat la 18.10.2024

[18] *Analiză: Cum se răspândesc propaganda rusă și știrile false în Moldova,* din 16.08.2024, disponibil la https://stiri.md/article/social/analiza-cum-se-raspandesc-propaganda-rusa-si-stirile-false-in-moldova, accesat la 17.09.2024

[19] *Planul Kremlinului pentru Moldova*, din 15.03.2023, disponibil la https://www.rise.md/articol/planul-kremlinului-pentru-moldova/, accesat la 17.09.2024

[20] Maksim Samorukov, *In Odesa's Shadows: What Is Russia's Strategy in Moldova?*, din 09.10.2024, disponibil la https://carnegieendowment.org/research/2024/10/moldova-russia-strategy?lang=en, https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2023/07/russias-invasion-of-ukraine-has-rocked-moldovan-politics?lang=en, accesat la 16.10.2024

[21] Andreea Ofițeru, George Costiță, *Rezultate oficiale: Ion Ceban, primarul pro-rus din Chișinău, a câștigat un nou mandat*, din 05.11.2023, disponibil la https://romania.europalibera.org/a/alegeri-locale-in-republica-moldova/32671795.html, accesat la 17.09.2024

[22] Maya Orenstein, Russia's Information War, din 3.10.2024, disponibil la https://www.fpri.org/article/2024/10/russias-information-war-in-moldova/, accesat la 28.10.2024

Romania's Defense Policy. Challenges and Development Perspectives as Part of NATO's Eastern Flank

Andreea-Loredana TUDOR, Ph.D.

ABSTRACT

We are going through a period of continuous change. States face real challenges in adapting their defense policies to fit major developments on the international scene, that show us a real change in the balance of power. International relations belong to another, much more complex, multipolar world, marked by the rise of emerging powers, such as China or India. Although the US remains a central actor on the global stage, international geopolitics is facing a novelty, a diffusion of power from central actors (states) to non-state actors (international organizations or multinational companies). China's coercive policies, the strategic competition between China and the US and the actions of the Russian Federation, in serious violation of international law, are only part of the direct threats to international security.

Romania is at the intersection of multiple spheres of influence and, thus, must simultaneously respond to several types of threats, conventional (military) and non-conventional (hybrid). One of Romania's main challenges is adapting its defense capabilities to deal with potential military conflicts and hybrid attacks (disinformation, cyber warfare). Also, the militarization of the Black Sea and the frozen conflicts in the neighborhood, make this region a critical point in Romania's defense policy.

This paper aims to analyze Romania's position as part of NATO's eastern flank and as a member state of the EU, which places it in a key position in a world where competition between major global players is intensifying. It also studies how the geopolitical competition between the United States and China affects the security alliances that Romania is a part of, including how NATO can reconfigure its priorities to respond to new threats in the Asia-Pacific. Last, but not least, the paper tries to identify possible perspectives for adapting Romania's defense policy to respond to a wider spectrum of risks, from security in the Black Sea region to cyber and hybrid threats.

***Keywords**: balance of power, regional security, strategic competition, partnerships, resilience, flexibility.*

Andreea-Loredana Tudor, Ph.D in Political Sciences, researcher at the Institute for Political Studies of Defense and Military History, Ministry of National Defense, Romania

Introduction

The current international system is facing several changes, one of the current specific characteristics being the diffusion of power. Certainly, some trends were signaled by experts, think tanks, or political leaders, years ago, but the accelerated dynamics make the world stage increasingly uncertain[1]. For example, Kissinger, in his speech at the World Affairs Council in 1975, mentioned: *"Now we are entering a new era. Old international patterns are crumbling; old slogans are uninstructive; old solutions are unavailable. The world has become interdependent in economics, in communications, in human aspirations. No one nation, no one part of the world, can prosper or be secure in isolation"*[2]. In full agreement with

Kissinger's statements, we believe that, indeed, the old models of global politics, as well as the international order, characterized by the balance or balance of power between sovereign states, are no longer valid in the current global dynamics[3]. The present challenges can only be managed by leaving the classic rigid paradigms and channeling towards interdependence and cooperation among nations. However, today's international relations are shaped not only by the old international actors and states, but also by other subjects of international law, such as international and non-governmental organizations, or transnational companies[4]. Moreover, the security dimension shifts the focus from military threats to economic, cyber, ecological, energy or food components[5].

In the context of the post-war order, the creation of the UN system was of major importance, which had the main purpose of preventing war and facilitating interstate cooperation. Although intended to address global inequalities and insecurities, the UN system has faced tensions since its inception, for example, the challenges of the Cold War and decolonization[6]. Meanwhile, the legitimacy of the UN is being questioned, with several important state actors suggesting the need for reforms to maintain international order. Specialists are circulating the idea that the international order is in danger, due to institutional problems and the threats of new global leaders[7]. This is increasingly circulated in more and more formal or informal environments, at international meetings or in reports of academic research structures[8]. Even Antonio Guterres, the General Secretary of the UN, draws attention in one of his recent speeches to the problems of global inequality, pleading for a new agreement to address structural imbalances. Moreover, he mentioned in his speech: *"And we have no effective global response to emerging, complex and even existential threats"*[9].

Perhaps a more realistic approach is appropriate for the current context. Indeed, the goals and principles that underpinned the establishment of the UN system were too idealistic, they certainly are for the moment. There is a lot of discussions, including the decline of multilateralism, in the sense that international organizations, especially the UN, are no longer effective, the main argument being represented by the fact that, although they are members of the UN, states such as Russia, China, Iran or Israel are involved in conflicts[10].

Moreover, Guterres argued in his speech, at the 76th Session of the UN General Assembly, that *"multilateralism is limited in tools and capacities for efficient governance"*[11]. However, somewhat dissonantly, within this year's *"Summit for the Future of the UN"*, the efforts to increase the effectiveness of the UN, through the reform of multilateralism, are illustrated, one of the listed commitments being: *"We will transform global governance and reinvigorate the multilateral system to tackle the challenges, and seize the opportunities of today and tomorrow"*[12].

The arms race and geopolitical tensions contribute to the idea of relevance on the world stage of international organizations, given the fact that most negotiations and agreements are now carried out either between states or within smaller cooperations[13]. This is how the concept of smart power appeared and small states are starting to develop more and more smart power strategies. Although the concept was developed in the United States, recently, with the return to the logic of power, small states, such as New Zealand, Switzerland, San Marino, Lichtenstein, Qatar or Norway, in order to intensify national defense, have developed different alliances or partnerships with economical, environmental purposes[14]. The doctrine talks also about the "success of small states", in the idea that they offer credentials to regional and international organizations, legitimacy and credibility that they need today[15]. Small states are beneficiaries of the international order, at the same time respecting the decisions taken within these forums, unlike the great powers, which "afford" not to respect them[16].

With the military aggression of Russia in Ukraine, the concept of *"balance of power"* is often used by political leaders or analysts. Certainly, this war has a global impact, but for the European space, a particular one. However, this concept is interpreted differently by each state or region, trying to maintain its strategic balance[17]. In the case of NATO, similar to the point of view expressed by the Minister of For-

eign Affairs of Estonia, in the Tallinn meeting, in March 2022, alongside secretary Antony J. Blinken, and taking into account the assumption of the change in balance of the power and security environment in Europe, we believe that a series of real measures must be adopted urgently, to strengthen the defense within NATO and especially on the eastern flank[18].

Starting from a brief review of the main challenges facing the international system, the present study will focus on their impact on the space located on NATO's eastern flank. At the same time, this paper analyzes how recent geopolitical developments affect Romania's security, the challenges faced by the national defense and its adaptation prospects in a multipolar world. We will explore the impact of global rivalries, as well as the opportunities and constraints facing Romania in the context of its international obligations within NATO and the EU.

The global context and security challenges

The volatile geopolitical context is represented by a series of transformations and a reconfiguration of the balance of power, that is difficult to predict, otherwise a phenomenon that affects all states, but especially those on the border between two spheres of influence, as the case of Romania.

Against the background of the growing geopolitical competition between the great powers (USA, China, Russia), but also the emergence of new regional actors (India, Brazil, Argentina), a redistribution of global power is foreseen. China's economic rise and the way it positions itself in relations to Russia's illegal invasion of Ukraine, represent the main economic and security challenges or threats, a source of regional and global destabilization, in the context in which both Russia and China have the right to veto in the UN Security Council[19].

Likewise, a multipolar world, in which the Global South expresses bitter frustration with Western dominance, and finds support in Russia. It argues that in the context of a growing influence of actors, such as China or BRICS, Russia can support and encourage the states of the Global South to become independent powers, sovereign states, that pursue their national interests by moving away from the *"selfish West"* and developing collaborative relations based on common interests with Russia or China[20]. The Russian foreign minister mentions in his speech, at the Conference on Russia's foreign policy performance, in 2023: *"They believe that for 500 years they have ruled the world as they wish, living at the expense of others and they think this should continue. This logic completely ignores the objective reality, in particular, the fact that the vast majority of former colonies have gained independence, become aware of their national interests, want to strengthen their national, cultural, and religious identity and are growing so fast that they have left the West behind - at least the BRICS members are"*[21]. Russia's message, unequivocally, encourages a redistribution of global power, by uniting common efforts and interests, in opposition to traditional Western influence. Russia maintains this position, also in the recent session of the UN General Assembly, that took place in September this year. On this occasion, the Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation criticizes the neo-colonialist practices of the West and promotes global cooperation and a multipolar system made up of equal and sovereign states, which also involves a redistribution of permanent members within the UN Security Council. He also accuses, on this occasion, the West and the United States of violating international principles and promoting unilateralism: *"... in the face of the unwillingness of Western countries to give up their neo-colonial practices of siphoning off the riches of the world for their benefit...A more equitable world order unconditionally presupposes increased representation of the Global South in the UN Security Council. We reaffirm our position in support of Brazil and India provided a positive decision is reached in the framework of the well-known initiatives of the African Union. At the same time, of course, there can be no talk of additional seats for Western countries, which are already excessively over-represented in the Security Council"*[22].

Sino-American rivalry

The rise of China as a great power in a multipolar international system raises many questions about the resilience of the international environment and the effect on legislative or institutional changes, generated by a marginalized authoritarian state, after the end of the Cold War. In a unipolar world, dominated by the United States and the liberal economy, the rise of China raises many assumptions among specialists about the ability of this century's democracies to compete with this change[23].

If, initially, the American foreign policy regarding China envisaged the adoption of a policy of trade liberalization, the relationship has undergone a fundamental change in recent decades, once China has become a competitive and authoritarian power. Concerns have migrated to geopolitical and economic challenges, security threats becoming more and more apparent. Thus, the US decided to change the strategy, moving to a *"competitive approach following the interpretation of threats"*[24].

The current relations between the US and China are characterized by a strategic rivalry, but this has undergone a reconfiguration, starting from cataloging it as an essential partner, the bilateral relationship with Beijing being considered one of the essential ones for US policy. But with China's growing influence in Asia, the US has introduced a new ideological dimension to its relationship with China – competition, especially given China's impact on neighboring regions and the global economy. To maintain a balance of power, the US has rethought its approach, including defensive responses and strategic collaboration on topics such as global health or climate change, therefore a flexible approach[25].

Increased attention, except for traditional defense, is also given to the development of infrastructure or technology and artificial intelligence, thus expanding the multi-level competition between the two powers. In addition to the investment in a rapidly modernizing military force, increasingly capable in the Indo-Pacific, the growing influence in the region, the use of the authoritarian model to constrain neighboring states, the exploitation of the advantages of the international economy, limiting the other, apart from access to its domestic market, all of these have eroded agreements with the US in the region. Sino-American competition occupies a central place in US security strategies and analyses, promoting a series of approaches, such as *"compete responsibly with the PRC, to defend our interests and build our vision for the future"*, or *"to align our efforts with our network of allies and partners, acting with a common purpose and in common cause"*[26]. Even more recent analyzes mention that *"competition with the People's Republic of China continues to dominate the strategic narrative, with global implications for US national interests"*[27], but the most important signal was the inclusion of China in the Strategic Compass for security and defense of the EU, as being a systemic rival, *"China is a partner for cooperation, an economic competitor and a systemic rival"*[28]. Thus, the European Union and the member states, an example of this being Germany (Security Strategy adopted in 2023)[29], expressly mentioned that China is a threat to the EU's security, economy and democratic values. China's economic expansion into Europe, through infrastructure and energy, raises questions about possible vulnerabilities and possible dependencies of member states. China represents competitiveness for European industry through non-competitive practices such as state subsidies and barriers, imposed on foreign companies. Also, the cyber sector and espionage actions by giants like Huawei threaten the EU's cyber security. At the geopolitical level, China has succeeded in creating economic and political ties with states outside the EU, especially in the Western Balkans and Central and Eastern Europe, creating possible divergences within the EU[30].

The relations between Europe and China have always had an economic dimension, based on mutual advantages, a relationship different from the transatlantic one, due to the cultural, geographical and conceptual differences. However, with the appearance of unfairness in economic relations, Europe was forced to adopt a series of economic protection measures and even sanctions for Chinese companies. Europe's internal vulnerabilities, as well as divergences among member states, have illustrated a lack of unity that has, over time,

allowed China to exert influence in the region. Now, the EU's strategy is one of balance and caution towards China, including due to trade and security tensions. However, Europe is required to take firmer positions vis-à-vis China, and, in a conflict scenario between the two powers, it is difficult to specify the approach that the EU and its member states can adopt, as far as maintaining economic relations with China, in the event in which the US will intensify demands for a firmer strategic alignment[31].

Firmer positions of the EU are required including in recent public reports, such as *"The Draghi Report addressing European competitiveness and the future of the European Union"*, through which, the EU is encouraged to adopt clear and firm positions, the development of its economic competitiveness and a rescue of the long-lost position in front of China and the USA[32].

Europe is once again facing a challenging international environment, at the confluence of two giants that do not necessarily put Europe's interests first. Europe, today, faces a series of dilemmas, being in challenging circumstances, that will require as soon as possible a clarifying position on the following issues:

1. Should the EU take a firm stand and choose sides or will it focus on developing cooperation in some areas with China and in other areas with the US?

2. Will the EU continue to invest its efforts to strengthen NATO or will it focus on strategic autonomy, with the risk of undermining the US commitment to European security?

3. Will the EU assume a more significant military role in the Indo-Pacific area or will it focus its military efforts on the security of Europe and its neighborhood?

For Romania, a country deeply anchored in the transatlantic alliance, this rivalry creates significant pressure, determining the appearance of a large-scale strategic dilemma - being a member of NATO and the EU, strongly influenced by the geopolitical orientations of the USA. On the one hand, for economic reasons, the EU has a dual approach to China, considered a systemic rival, but also a partner in global issues, such as, climate protection. On the other hand, regarding the security component, USA is a NATO partner, being one of the main strategic partners of the EU. Recently, US has directed its military attention to the Indo-Pacific region, where Chinese influence is growing and the military presence in Europe could change in the future. This aspect is crucial for Romania, at a time when security in the eastern neighborhood is seriously threatened by the actions of the Russian Federation. A natural balance between the need for security and other vital interests is Romania's only solution, so that it can keep its commitments to its allies, but at the same time, keep some strategic flexibility regarding economic interests.

Russia and the militarization of the Black Sea

The Black Sea region has been a strategic space for Russia since the 17th and 20th centuries, due to the struggle for Crimea with the Ottoman Empire and economic and political influence in the region. After the collapse of the Soviet Union, its influence in the Black Sea region declined drastically, in contrast to the situation during the Cold War. The loyalty of its Black Sea allies was put to the test, even though the Russian Federation still retained access to naval infrastructure in the Crimean Peninsula. The revolutions in Georgia and Ukraine in 2003 and 2004, the accession of Romania and Bulgaria to NATO in 2004 and to the EU in 2007, all strained Russia's relationship with the West and therefore it was forced to reconsider its position in the region and develop a new strategy to protect its interests. The annexation of Crimea in 2014 marked an intensification of the confrontation with the West[33].

It is known that the Black Sea region is a pillar for the competition between Russia and the West, but also regarding the influence over the future of Europe, reflecting historical conflicts and modern geopolitical ambitions. Russia has strengthened its military presence and influence in the region, through direct interventions and hybrid tactics, such as annexing Crimea in 2014 and supporting the separatist insurgency in Donbas, actions aimed at limiting Western influence and the integration of

countries in the region into the Euro-Atlantic community[34].

Today, the Black Sea region occupies one of the most important places on the lists of NATO and EU priorities, the aggression of the Russian Federation against Ukraine representing one of the most important threats to the security of Europe, being at the same time a triggering factor at the global level, outside of security and from the following perspectives: economic, resilience and freedom of navigation, as mentioned in the EU Strategic Compass[35].

Russia's large-scale invasion of Ukraine in 2022 reinforced the Black Sea littoral states' perception of Russia as a regional threat, leading them to condemn Russia's actions and support an end to the conflict and the restoration of Ukraine's territorial integrity. With the annexation of Crimea in 2014, NATO has intensified the fight for this region through deterrence practices, however, some opinions support the idea that until then, the West has neglected this region. Russia's growing military threats, as well as its geographical proximity and modern military equipment with rapid reaction speed, create a picture that accentuates the importance of this region, even representing a meeting point of NATO and Russian military forces[36].

Moreover, the Black Sea is a strategic point for Russia, providing it with a place to project military power and allowing the launch of long-range missiles, that can threaten NATO forces in the region. Precisely in this sense, analysts emphasize the idea of intensified NATO measures, a more active position, consistent with its concepts of deterrence and defense, and to anticipate and prevent crises. Additional measures are called for to strengthen security in the region, including an advanced military presence, modern air defense systems and increased support for vulnerable partners such as Moldova and Georgia[37].

However, NATO and its allies are looking for the most effective strategies to defend the Black Sea region, given the instability in the area, and the most recent measure adopted was during this year's NATO Summit in Washington - *"Establishment of a Headquarters Regional Special Operations Command Component (HQR-SOCC) for NATO Special Operations Forces in the Black Sea region"*. In this regard, a memorandum was signed by Bulgaria and Romania, which assumes that the new command structure will integrate the special forces from Romania and Bulgaria into a command-and-control structure, intended for the implementation of NATO's special missions in the region, with the main objective of protecting commercial vessels and conducting inspections to support the Alliance's strategic interests in the area[38].

Russia's militarization of the Black Sea has intensified tensions, increasing security risks for NATO countries in the region, including Romania. Russia has deployed modern anti-aircraft and anti-ship defense systems (such as the S-400 and Bastion) in the region, capable of limiting the access of foreign forces to the coastal areas around Crimea. Russia's naval force has also been modernized, including submarines and ships equipped with cruise missiles, to extend power projection capabilities over a longer range, creating an *"anti-access/denial of access"* zone (A2/AD) which prevents the easy deployment of NATO forces in the event of a crisis. These measures have profound effects on regional security. NATO and riparian states, such as Romania and Bulgaria, have stepped up efforts to strengthen their maritime and air defenses, including through joint exercises and the deployment of additional troops and equipment to the region. Challenges remain, however, and Moscow continues to use the Black Sea as a platform to influence the policies of states in the area and exert pressure on Ukraine and other neighbors. In addition, Russia's increased military presence in the Black Sea has broader implications for European energy and trade security. Russia can control access to important trade routes that pass through the Bosphorus and influence the transport of energy resources to Europe. Also, the militarization of the Black Sea is a major strategic concern, in the context of tense relations between Russia and the West, increasing the risk of military confrontation[39].

The internal challenges of Romania's defense policy in an uncertain global context

In a context of strategic uncertainty and growing geopolitical tensions, Romania faces a series of internal challenges, identified in the national strategic documents as possible vulnerabilities of the defense policy. Their persistence may lead to an increased insecurity, more so, because of the neighborhood and the conflict on the border of NATO's eastern flank.

Romania's national defense strategy lists a series of defense policy vulnerabilities, following the analysis of the security risks and threats it faces. Romania is at a crossroads, while it must respect all the commitments in the alliances it is a part of, such as the EU and NATO, at the same time, it must also consider its own national defense needs. It must find a fine balance, to the extent that it can avoid possible conflicts of priorities and operational adaptability[40].

The Black Sea region represents one of the main vulnerabilities for Romania's defense, due to the conflict between Russia and Ukraine. Although Russia's actions are limited because of the deterrence posture of NATO and allies, that addresses security challenges. Russia remains a threat for its military capacity and capabilities deployed in the area, through its territorial aggression in Ukraine, continuing operations of military intimidation and large-scale naval exercises in the Black Sea, which affects regional and national security. NATO adopts the most effective strategies, especially on the eastern flank, to counter possible Russian attacks, and Romania, as part of NATO, has the task of adapting and aligning its military and financial capabilities to NATO's strategy[41].

Another vulnerability, exposed by the national defense strategy, is the *"low level of cyber security in strategic areas"*[42]. Increasingly sophisticated cyberattacks destabilize predictability in the adoption of concrete, precise measures and the perpetrators of these attacks are diverse, starting from states to cybercrime groups and ideological hackers[43]. NATO is strengthening its cyber defenses to counter increasingly sophisticated and frequent threats from malicious actors, targeting critical infrastructure and democratic systems. The Alliance supports the defense of national networks and the implementation of common cybersecurity policies, working closely with international organizations, governments and the private sector, to support a secure and stable cyberspace[44]. The EU is constantly adopting tools to counter this phenomenon, one of the most recent of which is the *"EU Hybrid Toolbox"*, which has the role of providing an efficient and coordinated response, including measures of prevention, stabilization, sanctions and mutual assistance, protecting the infrastructure criticism[45]. NATO's Strategic Concept talks about cyber threats to hybrid threats, deployed by China and Russia, to undermine the security of allies, trying to control critical technological sectors and destabilize the international order[46]. NATO aims to strengthen cyber defense measures, but Romania, as a NATO member state, faces several vulnerabilities that include limited financial and technical resources for the defense of critical infrastructure, a shortage of cyber security experts and a high reliance on external support. As global competition becomes increasingly technological, Romania must develop its cyber defense capabilities to counter hybrid threats and cyber-attacks from state and non-state actors.

One of the most important vulnerabilities is represented by the need to modernize outdated military equipment with considerable investments against a limited budget, but also the complexity of managing such a process within the financial commitments imposed by NATO. Even if Romania reformed the armed forces after 1990, along the way, to align with NATO standards, the response to threats in the region requires significant modernization, investments and a sustained allocation of budgetary resources, an aspect that can become a challenge in the context of economical constraints. Romania must invest in new acquisitions and continuously modernize its military infrastructure, not only due to threats in the vicinity, but also to remain relevant within NATO[47]. Recent investments target both ad-

vanced equipment (such as F-35A jets and K9 Thunder guns) and the modernization of naval forces to strengthen security in the Black Sea region, however, a challenge with a significant impact on the economy remains. Romania plays a key role in NATO's eastern flank, contributing to collective structures, such as NATO's Multinational Battle Group, officially established in 2022 and currently led by France[48]. Also, alongside domestic economic constraints and dependence on external technologies to modernize military infrastructure, where it also underlines the need to develop a robust national defense industry, there is a personnel crisis, reducing interest in military careers.

In addition to those mentioned, internal vulnerabilities are found in the national defense strategy at the institutional, bureaucratic and legislative levels. Thus, legislation, ill-adapted to modern threats, bureaucratic processes, that hinder rapid procurement and modernization, and weak institutional coordination are emphasized, which limit the ability to respond effectively to crises and implement essential reforms[49].

Prospects for the evolution of Romania's defense policy, in the global reconfiguration of the balance of power

Considering the context of the development of a national defense strategy for the next mandate, 2024-2028, a series of aspects would be necessary for the vision of the defense policy, anchored in the current context, an unstable one, characterized by threats that are increasingly difficult to address. As part of NATO's eastern flank, with a still ongoing conflict generated by Russia's military aggression against Ukraine, Romania must have a flexible and adaptable policy. Romania has a crucial role in ensuring stability in Eastern Europe and the Black Sea, in the context of new geopolitical configurations, with the emergence of new regional actors, conflicts in the Middle East, such as the Sino-American competition and the changing international order, Romania's defense policy must face complex challenges, international collaboration and strategic investments being essential for maintaining national security. We are, therefore, talking about adapting Romania's defense policy to a multipolar world, so that it is prepared to adapt its defense policy to a multipolar and uncertain environment, where threats can come from several directions.

Certainly, NATO and EU membership will continue to represent the key points that will support Romania's efforts in the field of defense. It can strengthen its position as a strategic ally on NATO's eastern flank and its contribution to the European common defense, by actively participating in NATO and EU missions and by intensifying its international military presence. Romania could have a more active role in the future at PESCO (Permanent Structured Cooperation), as much as possible through the annual review of the national defense strategy, but also a specific coordination with allies regarding the request for collective defense that must relate to the current initiatives and future of the member states[50].

The new defense strategy must address all challenges faced by the member states, respectively, the technological and industrial aspects of defense, that must make the most of the potential resources and technology available to Romania, in full agreement with the other EU member states. An important role will be played by the Government, which must ensure multi-year budgets covering such a plan, including a prudent external lending policy, carefully negotiated with the European Investment Bank, a European financial instrument available for priorities, including in the field of defense[51]. Achieving an ambitious goal of joint procurement with the other member states, even to ensure a common flow of sensitive materials to meet production needs, is a priority and an aspiration that should not be so hard to achieve. A rapid progress in weaponry acquisitions does not imply quantity, but rather quality, that is why Poland's strategy of investments and contracts for the defense industry, carried out this very year, can be a model of good practices for the Romanian Government. Romania's innovation potential in the field of defense is well known, so achieving ambitious

spending targets could also have export potential. Moreover, the strengthened relations between Romania and Poland, which now have a real cooperation plan, including in terms of space capabilities, could provide a sufficient argument for investments in the research and innovation component of the defense sector, through an extensive program of collaboration between the public and private sectors.

Also, cooperation with strategic partners, such as US, will remain a priority, because the presence of allied troops on the territory, joint training and exercises, contribute to the security of the entire eastern flank, however, maybe in the future, Romania can develop closer relations with other regional powers (such as Turkey or Poland, which are key actors on NATO's northern, eastern flank and in the Black Sea region). A more robust posture can thus be achieved through joint exercises and regional defense initiatives. Moreover, Romania can expand relations including with actors outside the Euro-Atlantic space, such as Japan, South Korea, or India, which could offer new economic and technological opportunities, diversifying resources and strategic support in an increasingly geopolitical environment complex.

Another item on the defense agenda, for 2024-2028, may aim to increase strategic resilience, by concluding bilateral agreements or security partnerships outside of traditional NATO relations. For example, regional stability could be strengthened through the involvement of states such as Georgia, with which we have concluded a 2022 Defense Cooperation Agreement.

A priority should also include strengthening cyber capabilities to respond to hybrid threats. As cyber war and hybrid threats become more frequent, Romania must invest in developing a strong national cyber security framework, which should also focus on personnel training, not just technological infrastructure.

Last, but not least, the ongoing modernization of the armed forces must be targeted in a flexible framework, able to prioritize strategic acquisitions, but also investments in new technologies, such as artificial intelligence, drones and autonomous systems, which are essential for the future of the forces armies. Romania should develop its capacity to use and integrate these new technologies in its military operations.

Through these measures, Romania can develop a modern, efficient and adapted defense policy to the new geopolitical realities, strengthening its national security, in a world marked by the reconfiguration of the global balance of power.

Conclusions

Only a multilateral approach can meet all the challenges in the international system, so that all values, principles and voices of states are heard in a common forum, ready to address and analyze the perspectives of all.

What the international system needs today, however, is a best practices guide to managing ongoing crises, as well as a set of realistic sanctions to be applied to those who deviate from rule-based behavior.

The diversity of threats that destabilize international security causes international actors to adopt as diverse strategies as possible to protect their national interests. Regional conflicts, as well as the reconfiguration of the balance of power at the global level, determined by new spheres of influence and rivalries between major geopolitical actors, emphasize the need for a complex and coordinated approach. In this context, states are adapting their defense and security policies to respond effectively to both traditional and asymmetric threats, such as terrorism, cyber-attacks, and information warfare.

In the context of the conflict between Russia and Ukraine, Romania's geo-strategic position, as a state on the eastern flank of NATO, puts Romania in front of complex challenges regarding its defense policy. To respond to a wide spectrum of threats and to be a contributor to security in the Black Sea, Romania must strengthen its defense structure from the perspective of its membership in NATO and the EU, but also from the perspective of its strategic partnership with the USA.

The evolution perspective indicates continued integration and synchronization with

NATO security structures and standards, as well as an emphasis on efforts to respond flexibly and effectively to emerging threats. The dynamics in the region require Romania to continuously strengthen its defense capabilities and close cooperation with strategic partners, as well as the need for a modernization of the armed forces and a strategy that focuses on strengthening resilience.

Endnotes

[1] Joseph Ny, *Soft Power and Great-Power Competition. Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China,* Cambridge, Springer, 2023, 5;

[2] Speech of Henry Kissinger during World Affairs Council, *New National Partnership,* Los Angeles, 25 January 1975, https://www.fordlibrarymuseum.gov/sites/default/files/pdf_documents/library/document/dosb/1860.pdf# page=3, p. 197, accessed on: 17.10.2024;

[3] Robert Keohane, Joseph Nye, *Power and Interdependence*, Longman, 2012, 23-25;

[4] Tonny Brems Knudsen, Cornelia Navari, *Power Transition in the Anarchical Society. Rising Powers, Institutional Change and the New World Order,* Palgrave Macmillan, 2022, 137-146;

[5] Joseph Ny, *Soft Power and Great-Power Competition. Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China,* 6-7;

[6] Trine Flockhart, Zachary Paikin, *Rebooting Global International Society. Change, Contestation and Resilience*, Palgrave Macmillan, 2022, 136-138;

[7] David Mccourt, *The End of Engagement*, Oxford University Press, 2024, 16-17;

[8] Francine McKenzie, *Rebuilding the Postwar Order*, London: Bloomsbury Academic, 2023, 12-17; 215-218

[9] For details, see: Secretary-General's remarks at the Opening Segment of the Summit of the Future Plenary, 22 September 2024, https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2024-09-22/secretary-generals-remarks-the-opening-segment-of-the-summit-of-the-future-plenary-bilingual-delivered-scroll-down-for-all-english-and-all-french, accessed on: 17.10.2024;

[10] Șerban F. Cioculescu, *Declinul multilateralismului instituțional și tentația războiului „salvator”,* Centrul Politic, 30 august 2024, https://centrulpolitic.ro/articole/declinul-multilateralismului-institutional-si-tentatia-razboiului-salvator/, accessed on: 19.10.2024;

[11] Antonio Guterres, Secretary-General's speech at the 76th Session of the UN General Assembly, September 21, 2021, https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2021-09-21/address-the-76th-session-of-general-assembly, accessed on: 19.10.2024;

[12] UN Summit of the Future, Pact for the Future, Global Digital Compact and Declaration on Future Generations, september 2024, https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sotf-pact_for_the_future_adopted.pdf, accessed on: 19.10.2024;

[13] Șerban Cioculescu, *Declinul multilateralismului instituțional și tentația războiului „salvator”*;

[14] Joseph Ny, *Soft Power and Great-Power Competition. Shifting Sands in the Balance of Power Between the United States and China,* 21-22;

[15] Godfrey Baldacchino, *The success of small states in international relations,* London, Routledge, 2023, 219-221;

[16] To be consulted: *Beijing rejects tribunal's ruling in South China Sea case*, July 12, 2016, https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china, accessed on: de: 20.10.2023;

[17] Trine Flockhart, Zachary Paikin, *Rebooting Global International Society. Change Contestation and Resilience*, London, Palgrave Macmillan, 2022;

[18] Meeting of Secretary Antony Blinken and Estonian Foreign Minister Eva-Maria Liimets, Tallinn, March 8, 2022, https://www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-and-estonian-foreign-minister-eva-maria-liimets-after-their-meeting/, accessed on: 20.10.2024;

[19] Valerie Freeland, *Power, Patronage and International Norms. A Grand Masquerade*, Cambridge University Press, 2024, 229-231;

[20] Mrutyuanjai Mishra, *The Global Balance of Power is Shifting towards a Multipolar World but the Americans and the Europeans are not Willing to Admit it*, The Times India, February 11, 2024, https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/mind-the-gap/the-global-balance-of-power-is-shifting-towards-a-multipolar-world-but-the-americans-and-the-europeans-are-not-willing-to-admit-it/ ;

[21] Foreign Minister of Russian Federation Sergey Lavrov, UN Security Council meeting on Ukraine, New York, January, 2024, https://www.mid.ru/en/foreign_policy/news/1927568/, accessed on: 20.10.2024;

[22] Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Sergey Lavrov statement at the General Debate of the 79th Session of the UN General Assembly, New York, September 28, 2024, https://mid.ru/en/foreign_policy/news/1972774/, accessed on: 20.10.2024;

[23] Tonny Brems Knudsen, Cornelia Navari, *Power Transition in the Anarchical Society. Rising powers, institutional change and the new world order,* Palgrave Macmillan, 2022, 125-129;

[24] David Mccourt, *The End of Engagement. America's China and Russia Experts and U.S. Strategy since 1989*, Oxford, Oxford University Press, 2024, 15-19;

[25] Tarun Chhabra, Rush Doshi, Ryan Hass, Mira Rapp-Hooper, *Rethinking US-China Competition: Next Generation Perspectives*, https://www.brookings.edu/articles/rethinking-us-china-competition-next-generation-perspectives/, accessed on: 26.10.2024;

[26] For details, see:: US National Security Strategy, 2022, available at: https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf ;

[27] 2024 Annual Estimate of the Strategic Security Environment, Strategic Research and Analysis Department, Strategic Studies Institute US Army War College, July 2024, available at: https://media.defense.gov/2024/

Jul/24/2003509645/-1/-1/0/20240725_StrategicEstimate_Online.PDF;

[28] A Strategic Compass for Security and Defence, 2022, 18;

[29] *„China is a partner, competitor and systemic rival",* Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy, 2023, 12;

[30] Daniel Hamilton, Joe Renouard, *The Transatlantic Community and China in the Age of Disruption. Partners, Competitors, Rivals,* New York, Routledge, 2024, 78-81;

[31] Sebastian Biba, Reinhard Wolf, *Europe in an Era of Growing Sino-American Competition*, New York, Routledge, 2021, 9-11;

[32] The future of European competitiveness, september 2024, https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The% 20future%20of%20European%20competitiveness %20_%20A%20competitiveness%20strategy% 20for%20Europe.pdf, 3;

[33] Stephen Flanagan, Anika Binnendijk, Irina Chindea, Katerine Costello, Geoffrey Kirkwood, Dara Massicot, Clint Reach, *Russia, NATO and Black Sea Security*, California, RAND, 2020, 47-48;

[34] Rick Fawn, *Managing Security Threats along the EU Eastern Flanks*, Palgrave, 2020, 3-4;

[35] *"Stability and security in the wider Black Sea region are severely impacted by the aggression of Russia against Ukraine with far-reaching implications in terms of security, resilience, freedom of navigation and economic development",* A Strategic Compass for Security and Defence, 2022, 19;

[36] Dumitru Minzarari, *How can NATO improve its security strategy in the Black Sea?,* 12 June 2024, https://blogs.lse.ac.uk/crp/2024/06/12/how-can-nato-improve-its-security-strategy-in-the-black-sea/, accessed on: 26.10.2024;

[37] Lord Mark Lancaster, *2023 – Report – troubled waters – How Russia's War in Ukraine Changes Black Sea Security*, 7 October 2023, https://www.nato-pa.int/document/2023-black-sea-security-report-lancaster-020-dscfc, accessed on: 26.10.2023;

[38] Marek Gallo, *Black Sea Security: A New Partnership Between Bulgaria and Romania Constitutes Regional Special Operations Command of NATO*, 22 August 2024, https://finabel.org/black-sea-security-a-new-partnership-between-bulgaria-and-romania-constitutes-regional-special-operations-command-of-nato/, accessed on: 27.10.2024;

[39] *Navigating Security Challenges in the Black Sea Region*, Center for Strategic & International Studies, January 11, 2024, https://www.csis.org/analysis/navigating-security-challenges-black-sea-region, accessed on: 26.10.2024;

[40] See the National Defense Strategy of the Country 2020-2024, 28-29;

[41] Cezar-Cristian Aldea, *New Threats and Vulnerabilities regarding National Security in the Context of the Conflict in Ukraine,* Bucharest, Bulletin of „Carol I" National Defence University, December 2022, 50-51;

[42] National Defense Strategy 2020-2024, 29;

[43] Cezar-Cristian Aldea, *New Threats and Vulnerabilities regarding National Security in the Context of the Conflict in Ukraine,* 51-52;

[44] https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm, accessed on: 27.10.2024;

[45] Realising the EU Hybrid Toolbox: opportunities and pitfalls, december 2022, https://www.clingendael.org/sites/default/files/2022-12/Policy_brief_EU_Hybrid_Toolbox.pdf, accessed on: 27.10.2024;

[46] Strategic Concept 2022, 4-5;

[47] David Saw, *Romania's Ongoing Military Transition*, June 2023, https://euro-sd.com/2023/06/articles/ 31843/romanias-ongoing-military-transition/, accessed on: 27.10.2024;

[48] In data: Romania's defence modernistation strategy, May 2024, https://www.airforce-technology.com/news/in-data-romanias-defence-modernisation-strategy-2/, accessed on: 28.10.2024;

[49] National Defense Strategy 2020-2024, 29;

[50] See, in this sense, the Capabilities Development Plan https://eda.europa.eu/what-we-do/all-activities/activities -search/capability-development-plan ;

[51] See in this regard the European Defense Industrial Strategy (EDIS) and the European Defense Industrial Program (EDIP), which aim to strengthen the Union's defense industry readiness and strengthen its capacity, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/333faee1-a851-44a6-965b-713247515d39_en

SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

China, un actor geostrategic major în Orientul Mijlociu și Africa de Nord. Aspecte politice, economice și de securitate

Dr. Șerban Filip CIOCULESCU

ABSTRACT

This study is focusing on the regional dimension of the foreign policy of the People' Republic of China, and tries to explain the main political, security and economic dimensions of its relations with the Middle Eastern states and those from Northern Africa, since the beginning of the first presidential mandate of Xi Jinping. Even if the economic dimension seems to be the main priority for China when enhancing its bilateral relations with those states, there is also a concern about forging enhanced partnerships for a multipolar world, reducing the global presence of the USA and also increasing the chances of survival for the communist political regime in Beijing.

Keywords: China, Middle Est, North Africa, Iran, security cooperation, Belt and Road, peaceful coexistence, economic benefits

Șerban F. Cioculescu (PhD in political sciences) is a senior researcher at the Institute for Political Studies of Defence and Military History and a visiting professor (lecturer) at the University of Bucharest, Department of Political Sciences.

Către o abordare pragmatică a unei regiuni extrem de volatile

Acest studiu urmărește să explice o vizibilă creștere a interesului Republicii Populare Chineze față de statele din zona Orientul Mijlociu-Africa de Nord, în contextul în care Beijingul vrea să se afirme de facto ca un lider al așa-numitului Sud Global, un decupaj geopolitic legat de tendința către multipolaritate a actualului mediu internațional de securitate.

China este, împreună cu SUA, unul dintre cei doi actori principali (*great powers)* la nivel global, competiția pentru putere și securitate urmând a modela decisiv mediul internațional de securitate în viitor, desigur dacă nu se vor petrece evenimente de amploare, total imprevizibile, care să producă turbulențe extrem de grave la nivel sistemic. În afara relațiilor politico-economice apropiate cu Rusia, a cooperării economice productive cu Brazilia, Africa de Sud, Mexic etc., și a celor mai dificile cu India, Japonia, statele UE și NATO, China este în căutare de state partenere în zonele în care Occidentul nu este destul de prezent sau a cunoscut, în ultimii ani, o anumită retragere economică și politică. Formarea de parteneriate strategice cu state care au resurse naturale valoroase sau o poziție geostrategică profitabilă constituie o prioritate în politica externă chineză[1].

Motivele sunt politice, strategice, economice și de securitate și corespund nevoii de

dezvoltare la nivel global a acestui stat. Oficial, sunt mai multe categorii de parteneriate pe care Beijingul le propune statelor cu care dorește să coopereze: parteneriate strategice comprehensive (forma cea mai intensă, implicând relații în domeniile politic, economic, militar și tehnologic), parteneriate strategice (relații politice, economice), parteneriate și relații de prietenie și cooperare.[2]

Politica externă a Republicii Populare Chineze în mandatele președintelui/secretarului general al Partidului Comunist Chinez (PCC), Xi Jinping (2012-prezent), se caracterizează prin cultivarea unor relații avantajoase cu multiple țări, spre a favoriza dezvoltarea unui mediu internațional multipolar și a contracara dominația SUA și a Occidentului global. În acest fel, China își poate relua dezvoltarea economică spectaculoasă de dinainte de 2020, iar regimul comunist are șanse mult mai mari să se perpetueze. Beijingul a dezvoltat o diplomație asertivă, urmărind atragerea de partea sa în plan politic a statelor ce aparțin așa-numitului Sud Global, mai ales prin oferirea de beneficii economice și cultivarea unor idei și valori opuse celor ale Occidentului.

Unul dintre interesele principale ale diplomației chineze constă în extinderea relațiilor politice și economice în decupajul geopolitic numit de către europeni Orientul Mijlociu și Africa de Nord (MENA). Există două documente fundamentale care se referă la relațiile RPC cu statele din Orientul Mijlociu: „Viziunea și acțiunile referitoare la construirea în comun a Drumului Mătăsii și a Drumului maritim al mătăsii pentru secolul al-XXI-lea”[3] și Documentul privind politica arabă a Chinei (*China's Arab Policy paper*).[4]

Pentru a deveni atrăgător statelor arabe și Iranului, Beijingul sprijină crearea unui stat palestinian, dar și renunțarea de către statele MENA la armele nucleare sau la planurile de a le construi (a *WMD-free zone*), spre a dovedi pacifismul înscris de multă vreme în doctrina sa oficială de politică externă.

„Statele arabe sunt parteneri importanți pentru China, pe calea dezvoltării pașnice, a întăririi unității și cooperării dintre țările în curs de dezvoltare și a stabilirii unui nou tip de relații internaționale, având modelul beneficiului reciproc (*win-win)* în centrul lor. China a abordat întotdeauna relațiile sino-arabe de pe o poziție de înălțime strategică (*from a strategic height)*. Principiul diplomatic de lungă durată al Chinei constă în a consolida și aprofunda prietenia sino-arabă tradițională. China va aborda corect echitatea și interesele, va promova pacea, stabilitatea și dezvoltarea statelor arabe, în același timp, va urmări propria sa dezvoltare, pentru a obține o cooperare mutual benefică, o dezvoltare în comun și un viitor mai bun al relațiilor strategice și de cooperare sino-arabe. ”[5]

În imaginarul geopolitic oficial al decidenților chinezi, Orientul Mijlociu și Africa de Nord fac parte din ceea ce este generic numit periferia extinsă (*greater periphery*), alături de Asia Centrală, de Sud și de Sud-Est și Africa de Est. În contextul în care relațiile cu SUA devin, treptat, de tip joc de sumă nulă, rivalitatea pentru acces la zone de interes strategic și economic, situate departe de zonele direct disputate, se întețește, iar calculele geostrategice impun expansiune geopolitică și geo-economică. Expertul sinolog David Shambaugh, director al *China Policy Program* din cadrul *Elliott School of International Affairs*, Universitatea George Washington, susține că interesul central al elitelor politice chineze este salvgardarea regimului politic marxist, de aceea se cultivă cu statele din aceste regiuni, mai ales, relații economice, bilaterale, evitându-se conexiunile politice prea intense.[6] O atenție specială revine statelor de tip *hub*, care aduc plusvaloare relației cu China prin prisma poziției lor geografice pivotare și/sau resurselor naturale abundente.[7]

China este foarte activă în a-și extinde influența în emisfera sudică, oferind avantaje economice statelor din Sudul Global. De ce? În primul rând, factorul economic este central, și anume, accesul la piețe noi, în care firmele chineze să poată investi. De asemenea, în acea regiune există mai multe state ce posedă resurse valoroase de energie naturală, dar și alte minerale necesare economiei chineze. In septembrie 2004, președintele chinez de atunci, Hu Jintao, a participat la crearea Forumului China-statele arabe, la Cairo, vizitând sediul Ligii Arabe. Cu acea ocazie, ministrul chinez de externe și secretarul general al Ligii Arabe, anunțau crearea unui Forum de cooperare Si-

no-Arab (FCSA/CASCF). Trebuie menționat că există și un Forum de cooperare China-Africa (FOCAC), organizat începând cu anul 2000, ce implică mai multe state arabo-musulmane precum Egipt, Algeria, Maroc etc. In septembrie 2024, summit-ul China-Africa a fost organizat în Beijing, cu prezența a 51 de șefi de state și de guverne din statele africane. Liderul Xi Jinping a promis că țara sa va aloca 50.7 miliarde USD linii de credit în următorii trei ani, pentru comerț și infrastructuri de transport. Alocarea de fonduri (împrumuturi) pentru statele MENA se face mai ales prin intermediul *China Development Bank* (CDB) și *China Export- Import Bank,* dar din 2015 s-a creat și *Asian Infrastructure Investment Bank* (AIIB), o bancă pentru dezvoltare cu contribuție multinațională, dar dominată de China. Filologul și economistul chinez, Jin Liqun, este directorul AIIB, încă de la fondare.

Proiectul *Belt and Road* a fost lansat de Xi la patru luni după ce ajunsese secretar general al PCC, adică în martie 2013. Prescurtat BRI (inițial OBOR – *One Belt, One Road*), proiectul avea două scopuri centrale: obținerea unor piețe de desfacere pentru produsele made in China, acces la materii prime și atragerea guvernelor și populațiilor țărilor respective către valorile și interesele Chinei. Dar, pentru a convinge guvernele statelor din MENA să accepte acest uriaș proiect geo-economic al Chinei, aceasta trebuie să le obțină încrederea și să facă astfel încât avantajele să apară ca fiind mai mari decât costurile (datoria publică externă, dependența economică, accidente ecologice greu de evitat etc). De asemenea, aceste țări constituie piețe de desfacere importante pentru mărfurile chinezești. Circa douăzeci și unu de state arabe participă la BRI în anul 2024.

În mod tradițional, o parte dintre statele Orientului Mijlociu și Africa de Nord au dezvoltat, încă din epoca Războiului Rece, relații mai intense cu SUA și statele europene occidentale, inclusiv ca urmare a trecutului colonial, altele cu URSS, ulterior cu Rusia, dar forța economică a Chinei și accesul la tehnologii avansate transformă RPC într-un partener foarte atractiv pentru toate statele din MENA.

În ianuarie 2016, Xi a efectuat vizite oficiale în Egipt, Iran și Arabia Saudită, ocazie cu care s-a pronunțat și pentru o soluție de pace în Palestina. RPC a recunoscut OLP ca reprezentant al poporului palestinian și a fost prima mare putere care a permis OLP să deschidă un birou de reprezentare pe teritoriul său.[8] Atunci, China și Iran și-au ridicat relațiile la nivel de parteneriat strategic global, Teheranul acceptând să participe la proiectul *Belt and Road* (BRI), iar domeniile de cooperare sunt energia, industria, finanțele și interconectivitatea. Beijingul a anunțat că susține candidatura Iranului pentru accederea în Organizația de Cooperare de la Shanghai. Ulterior, l-a susținut și spre aderare la BRICS, la fel ca și pe Arabia Saudită. In 2024, au aderat la BRICS Iranul, Emiratele Arabe Unite și Egipt, state din regiunea Orientului Mijlociu extins (MENA). Precizăm că în anul 2022, liderul chinez Xi a participat la primul summit China-statele arabe, ținut la Riyadh, în Arabia Saudită, și a anunțat că în 2026 acest summit se va ține în China.

Cu Egiptul, Beijingul a celebrat 60 de ani de relații diplomatice, statul arab nord-african dorind să participe la BRI și primind sprijin pentru proiecte de infrastructură în scopul sporirii capacității de navigare comercială prin Canalul Suez și pentru construcția unei noi capitale administrative. Motivul, explicat de specialiști, este că R.P. Chineză dorește să aibă un hub logistic lângă Canalul Suez, care să conecteze zonele din Iran si Arabia Saudită unde va avea investiții. Un port va exista la granița Iranului cu Pakistanul.

Pe 30 mai-3 iunie 2024 a avut loc, la Beijing, al zecelea forum de cooperare între China și statele arabe (CASCF), inițiativă datând din 2004 și care își propune să conecteze economiile statelor participante într-o cât mai mare măsură. Discuțiile s-au axat pe cooperarea economică și pe acțiunile necesare în vederea obținerii păcii în Gaza.[9] Declarația finală î n 21 de puncte este foarte critică la adresa Israelului și față de decizia SUA de a nu permite Palestinei să devină un stat membru al ONU.

China importă peste 50% din necesarul de petrol din țările Consiliului de Cooperare al Golfului, nefiind suficient petrolul livrat de Rusia, în cantități tot mai mari. În 2023, 25% din petrolul importat de RPC a provenit din Arabia Saudită, față de 18% în 2021. Încă din

anul 2020, China a ajuns să fie cel mai important partener comercial al statelor din Orientul Mijlociu, depășind UE. Se estimează că în anul 2022, economiile statelor din MENA au atras circa 23% din investițiile aferente BRI, față de 16% în 2021. Comerțul RPC cu statele GCC era cotat la 330 miliarde USD în 2021, dintre care 126 miliarde USD investiți în infrastructuri.[10] Comerțul Chinei cu zona Orientului Mijlociu era estimat la 180 miliarde USD în 2019, iar acum este de peste 270 miliarde USD.

Trendul este crescător, astfel încât este posibil ca în 2030, China să importe 77% din necesarul de petrol din Orientul Mijlociu. In cadrul BRI, investițiile Chinei în Orientul Mijlociu au luat amploare, iar pe o perioadă mai lungă, chiar anterioară apariției BRI, anume 2005-2022, se estimează investiții de 273 miliarde USD în Orientul Mijlociu. În 2004, China a demarat negocieri pentru formarea unei zone de liber schimb cu țările GCC, dar nu s-au materializat și nu a apărut o piață comună.

China are relații bune atât cu Israelul cât și cu statele arabe și Iranul, dar în ultimul an s-a situat de partea celor care critică Israelul și solicită pace și existența a două state, unul arab si altul evreiesc. Ca să își demonstreze atașamentul față de cauza palestiniană, Xi a promis un ajutor umanitar de 69 milioane USD. De asemenea, Beijingul a facilitat, anterior, discuții între Hamas și Autoritatea Palestiniană, spre a le încuraja să caute o soluție de compromis. Beijingul nu a condamnat clar atacul terorist al Hamas asupra Israelului, din octombrie 2023, dar a reacționat critic când Ismail Haniyeh, liderul Hamas, a fost ucis de isrelieni la Damasc[11]. Încă din aprilie 2023, ministrul de externe al RPC din acea vreme, Qin Gang, se oferise să medieze un acord între Israel și palestinieni. Când SUA a propus în martie 2024 o rezoluție în cadrul Consiliului de Securitate al ONU, solicitând încetarea imediată a focului între Israel și Hamas, Beijingul s-a opus și a folosit dreptul de veto spre a o respinge, ambasadorul chinez la ONU, Zhang Jun, afirmând că propunerea americană nu permitea oprirea violențelor, fiind doar un "joc al cuvintelor".

În cadrul ONU, China se bazează pe voturile statelor arabe și al Iranului, blocând, de exemplu, publicarea de către Consiliul Drepturilor Omului a unor rapoarte critice, referitoare la modul în care minoritatea uigură este tratată.[12] Partenerii musulmani ai Chinei se prefac, desigur, că nu cunosc situația respectivă, evitând să o comenteze.

Se estimează că schimburile comerciale între RPC si statele arabe au ajuns la 398,1 miliarde USD în 2023, de la doar 36.7 miliarde USD în 2004.[13] Au fost adoptate câteva documente importante: *Declarația de la Beijing, Planul de execuție al Forumului de Cooperare Sino-Arabă* (FCSA) pe perioada 2024-2026 și de asemenea, o declarație comună referitoare la problema palestiniană. Xi a afirmat, cu acea ocazie, că țara sa nu caută să planteze pioni (să obțină dominație geopolitică), nici să acopere un vid, ci doar să formeze o „rețea de parteneriate de cooperare reciproc avantajoasă."[14]

Diplomația culturală a Chinei urmărește aplicarea puterii soft (soft power), prin propagandă și impunerea narațiunilor oficiale chinezești despre lume și celelalte mari puteri, și prin învățarea limbii chineze și cunoașterea culturii chineze. În statele Orientului Mijlociu ființează cincisprezece Institute Confucius, din cele peste 550 la nivel global. Libanul a fost primul stat arab care a găzduit un IC, apoi Egipt, Maroc, EAU etc, aceste instituții pregătind elitele arabe care vor dezvolta pe viitor relațiile politice, economice și de securitate cu RPC.[15]

China are deja o bază militară navală în Djibouti, cu ajutorul căreia poate supraveghea liniile comerciale ce unesc Marea Chinei de Sud cu Oceanul Indian, Marea Arabiei și Marea Roșie, asigurând accesul și către Marea Mediterană prin Strâmtoarea Suez. Se estimează că dorește să mai obțină și alte baze militare în Port Sudan, dar și la Jiwani, la granița dintre Iran și Pakistan. Cele mai mari investiții in infrastructuri critice în MENA, prin BRI, sunt făcute în state precum Egipt, Iran și Arabia Saudită, cu care există parteneriate strategice comprehensive.[16] Prima mare investiție maritimă în cadrul BRI, în zona Golfului Persic, a fost de 10 miliarde USD la Port Duqm, când Oman s-a alăturat proiectului în 2018. În EAU, firmele chineze au investit în conducte de petrol către portul Fujairah și în terminalele din Portul Khalifa.

Iranul, un partener important pentru RPC

Spre a se opune politicilor denumite hegemonice și imperialiste ale SUA, China și-a asumat un rol de pacificator și mediator în relațiile internaționale, oferindu-se să reconcilieze adversari istorici, să le medieze relațiile conflictuale, spre a ajuta la emergența unui mediu internațional mai pașnic. A reușit acest lucru cu Iran și Arabia Saudită în 2023, state care, cel puțin aparent, și-au normalizat relațiile politice. Arabia Saudită are o lungă tradiție de a fi partener strategic al SUA, dar monarhul Mahomed bin Sultan caută o diversificare a relațiilor regatului și o poziționare care să aducă noi beneficii economice și politice țării, fiind iritat de criticile dure ale președintelui american Joe Biden referitoare la încălcarea drepturilor omului în regat. China este principalul importator de petrol saudit, ceea ce o face foarte importantă în ochii conducătorului saudit.

În ceea ce privește Iranul, acesta este un partener regional important al Chinei, cele două state fiind unite de opoziția lor față de hegemonia și valorile americane, predilecția pentru multipolaritate și dorința de a coagula Sudul global într-un pol de putere.[17] În 2021, cele două țări au semnat un acord strategic valabil pe 25 de ani. Teheranul vinde masiv gaz natural și petrol Chinei, de la care cumpără echipamente și utilaje industriale. În acest fel, supraviețuiește economic sancțiunilor la care SUA și alte state l-au supus ca urmare a programului său nuclear și a sprijinirii de grupări teroriste. Circa 90% din exporturile iraniene de petrol sunt destinate pieței chineze, iar cooperarea militară sino-iraniană în domeniul dronelor este bine cunoscută.[18] Ideologia oficială a Iranului, Islamul șiit, este privită cu scepticism de Beijing, care are propria minoritate uigură, de religie islamică, și se teme de penetrarea influențelor religioase din partea Iranului și a unor state arabe din Golful Persic. Totuși, Iranul este apreciat de China ca actor ce se opune vehement SUA și valorilor occidentale. China sprijină Iranul diplomatic, politic și economic, văzând în el, la fel ca și Rusia, un element important al așa numitei Axe a rezistenței contra SUA.[19] Cu toate că dorește pace și stabilitate în Orientul Mijlociu și oficial păstrează o stare de neutralitate față de conflictul israelo-iranian, Beijingul e mult mai apropiat politic de Teheran decât de Tel Aviv, acesta din urmă fiind un aliat al SUA. Pe 25 septembrie 2024, Wang Yi, ministrul chinez al afacerilor externe, a avut o întâlnire cu președintele iranian, Masud Pazeshkian, cu ocazia sesiunii Adunării Generale a ONU și a afirmat că sprijină „suveranitatea, securitatea, integritatea teritorială și demnitatea națională" a Iranului.[20] În plan militar, China și Arabia Saudită au desfășurat primul exercițiu militar naval în Marea Roșie, în 2019, apoi un alt exercițiu în apele maritime chineze ale regiunii Guangdong, în 2023, iar în 12 martie 2024, China, Iran și Rusia au desfășurat un exercițiu militar naval în Golful Oman, situat în prelungirea Golfului Persic. Între 2013 și 2023, vânzarea de arme de către China către țările din Orientul Mijlociu a crescut cu 80%, marii beneficiari fiind EAU, Arabia Saudită, Qatar, Iran, Irak. Chiar și grupările radicale Hamas și Houthis, e plauzibil să aibă rachete și mai ales drone chinezești, posibil oferite de Iran.[21]

Suita de conflicte din Orientul Mijlociu, implicând Israel, Iran, grupările proxy Hamas, Hezbollah și Houthis, precum și milițiile șiite pro-iraniene din Irak și Siria, îngrijorează China, dar nu o determină să se implice direct ca factor de pacificare. China susține dreptul palestinienilor de a trăi în pace și a avea un stat propriu, e în relații bune cu Iranul, dar are relații comerciale bune și cu Israelul, urmărind dezvoltarea acestora. Ea nu dorește o escaladare a tensiunilor, nu dorește un război regional multiplu, dar nu e dispusă cu adevărat să se implice spre a media o pace.[22] Poziția mai favorabilă Iranului, Hamas și statelor arabe, contra SUA și Israelului, ar putea fi motivată și de teama decidenților chinezi ca actorii islamici din MENA să nu impună o creștere artificială a prețurilor petrolului prin reducerea ofertei, în cadrul OPEC, așa cum au făcut în 1973, cu ocazia războiului de Yom Kippur, și chiar să nu instige prin metode subversive minoritatea uigură din China la revolte contra Beijingului. De asemenea, Beijingului îi convine că aceste state au, de regulă, regimuri autoritare, nedemocratice, cu care găsește căi de comunicare

și înțelegere mai facile. Poziția oficială a Beijingului este sprijinirea păcii în Orientul Mijlociu, evitarea implicării directe de partea uneia dintre tabere (de exemplu prin sancțiuni impuse contra unui sau unor state din regiune) și acceptarea tacită a rolului SUA ca actor major în acea zonă.[23] De asemenea, folosind limbajul tipic al diplomației sale din ultimii douăsprezece ani, la forumul CASCF din mai-iunie 2024, Xi le-a propus omologilor săi arabi formarea unei „comunități sino-arabe cu un destin comun pentru o nouă eră."

Arabia Saudită și Egiptul: tentativa de a le decupla de SUA

Arabia Saudită este un actor geopolitic apropiat de SUA, în mod tradițional, un stat care se teme de Iran și de destabilizarea cauzată de grupările *proxy* folosite de Teheran spre a își proiecta puterea la nivelul regiunii MENA. În ultimii ani, se constată însă tendința de apropiere de China și Rusia, în contextul în care SUA a criticat practicile violente ale Riyad-ului față de opozanții politici (a se vedea cazul ziaristului Jamal Khashoggi, ucis în mod sadic) și indecizia privind semnarea unui acord politic cu Israelul. În anul 2016, Arabia Saudită a semnat un acord de parteneriat strategic comprehensiv cu China iar Beijingul s-a implicat în construirea de infrastructuri energetice și în dezvoltarea proiectului Marea Moschee.[24] Arabia Saudită a declarat că vrea să adere și la Organizația de Cooperare de la Shanghai, căreia deja Iranul i s-a alăturat.

Relațiile economice sino-saudite s-au dezvoltat remarcabil, iar în 2023, Riyad-ul este al doilea exportator de petrol către RPC, cu 15% din importuri.

China nu are niciun interes rațional ca situația de securitate din orientul Mijlociu să se deterioreze și mai grav decât în prezent, deoarece acest lucru ar pune în pericol investițiile sale economice și comerțul cu țările regiunii. De aceea, un război amplu între Iran și Israel, în care s-ar implica și alți actori statali din regiune și din afara acesteia, ar constitui mai mult ca sigur o evoluție negativă din punctul de vedere al Beijingului. Cu toate că o prezență mai masivă a trupelor americane în zona Golfului Persic ar conveni Chinei, pentru că ar scădea presiunea pusă de SUA în zona Asia-Pacific, riscul ca Iranul să fie înfrânt sau Rusia să fie atrasă în acest conflict și slăbită geopolitic și mai mult, în afara pierderilor umane ample din Ucraina, nu convine Beijingului. Felul în care sprijină diplomatic revendicările poporului palestinian, arată că Beijingul este de părere că principalul vinovat pentru situația existentă este Israelul, solicitând comunității internaționale să pună presiune asupra acestuia. În mod special, mesajul chinez este ca SUA să fie mai fermă în ceea ce privește acțiunile Israelului, afirmă geopolitologul francez Dominique Moisi. Astfel, China cere o încetare a focului imediată, o conferință de pace internațională și recunoașterea unui stat palestinian suveran, adică, soluția celor două state.[25] După ce Israelul a retaliat, în 25 octombrie, cu lovituri militare la agresiunea comisă de Iran pe 1 octombrie 2024, Teheranul, sprijinit de Rusia, China și Algeria a solicitat o întrunire a Consiliului de Securitate al ONU, iar în cadrul acestei reuniuni a declarat că se opune constant violării suveranității altor state și a folosirii abuzive a forței.[26] Aceste idei pacifiste și în concordanță cu normele din Carta ONU, se regăsesc în documentul oficial *Global Security Initiative (GSI)* asumat de executivul de la Beijing.

China s-a implicat direct în acordul de normalizare a relațiilor politice dintre Iran și Arabia Saudită, mediind negocierile diplomatice dintre acestea și, în final, supervizând acordul bilateral semnat în martie 2023. Rezultatul este un succes de imagine foarte mare pentru Beijing, deoarece Iran și Arabia Saudită sunt state cu grad crescut de ostilitate reciprocă, bazată pe argumente religioase, geopolitice și strategice. Irak și Oman s-au implicat alături de China în medierea acestui conflict. S-au restabilit, atunci, relațiile diplomatice și s-a reactivat acordul de cooperare în domeniul securității din anul 2001. Totuși nu se poate afirma că Teheranul și Ryadul au ajuns să aibă relații cu adevărat constructive, e vorba mai ales de o tolerare reciprocă tacită, dar se constată că deocamdată liderii fiecăruia dintre

celor două state evită acțiunile și declarațiile care ar putea să genereze reacții agresive din partea celeilalte părți, păstrând o aparență de înțelegere. Războiul din Gaza și sprijinul masiv dat de SUA Israelului au contribuit și mai mult la alinierea tacită a politicilor Iranului și Arabiei saudite față de Tel Aviv, anulând șansele unui tratat saudito-israelian de recunoaștere reciprocă. [27]

Se consideră că implicarea Chinei în medierea relațiilor dintre Iran și Arabia Saudită, ca și dorința de a sprijini Hamas pe drumul făuririi unui stat palestinian (încurajarea de negocieri Hamas-Fatah)[28], marchează o evoluție față de politica tradițională a Beijingului de evitare a implicării în crizele din Orientul Mijlociu. Explicația e mai ales de natură economică, deoarece Beijingul vrea să își protejeze investițiile făcute în statele regiunii și să asigure coridoare de transport(de exemplu, un coridor care trece prin Iran și care ar ajuta și Rusia să transporte bunuri comerciale către Oceanul Indian fără a utiliza Canalul Suez). China a înțeles nevoia statelor arabe de a căuta alternative economice și strategice la relația cu SUA, în condițiile în care, Arabia Saudită, EAU și Egiptul nu doresc o alianță constrângătoare cu SUA, care să le poată aduce în situația unui eventual conflict cu China și Rusia.[29]

Egiptul, actor regional apropiat strategic de SUA și în relații bune cu Israelul (primul stat musulman care l-a recunoscut ca țară, după mai multe episoade de război), are un parteneriat strategic comprehensiv cu RPC. El a fost sprijinit de China prin primirea în 2023 a unui credit de 345 milioane USD de la Banca Africană de Dezvoltare și Banca Asiatică de Investiții în Infrastructură, ajungând stat emițător de Panda Bond Market, obligațiuni evaluate in yuani cu care se pot derula investiții ce implică companii chineze. Suma totală s-a cifrat la 478.7 milioane USD, adică 3,5 miliarde *renminbi*. Egiptul a fost primul stat african care a primit dreptul de a emite aceste obligațiuni valabile pe piața financiară chineză, după ce, în 2022, a accesat și obligațiuni Samurai, pe piața japoneză, în valoare de 500 milioane USD (60 miliarde yeni).[30] Firme chineze au modernizat noua capitală administrativă egipteană și zona El Alamein, construind și un tren local (*light rail train*).

În luna mai a acestui an, președintele Abdel Fattah El-Sisi a vizitat China și a convenit mai multe puncte de cooperare cu omologul său chinez. Egiptul este și "partener de dialog" al Organizației de Cooperare de la Shanghai din anul 2022, la fel ca și EAU, Qatar si Arabia Saudită, Bahrain, Quwait si Turcia.[31]

Proiectul chinez Belt and Road și conexiunea cu Europa, Orientul Mijlociu și Africa

Sursa: https://sourcingandsupplychain.com/belt-road-initiative-bri-chinas-supply-chain-game-plan/

Israel şi China: o relație dificilă şi marcată de suspiciuni reciproce

Relațiile Chinei cu Israelul s-au dezvoltat încă din 1950, când Israelul a fost primul stat din Orientul Mijlociu care a recunoscut Republica Populară Chineză ca stat. În ultimele două decenii, cooperarea economică şi tehnologică a luat amploare, chinezii închiriind facilități în portul Haifa și beneficiind de transferuri tehnologice israeliene care au iritat SUA, acestea cerând Israelului să nu mai coopereze atât de intens cu China.[32] În primăvara anului 2023, premierul israelian Benjamin Netanyahu a descris relația țării sale cu China ca fiind o "căsătorie făcută în paradis" ("*a marriage made in heaven.*") şi a anunțat planul de a face o vizită oficială la Beijing. În acel timp, relațiile dintre Netanyahu şi președintele SUA, J. Biden, erau la un nivel critic, cel din urmă fiind nemulțumit de modul în care premierul israelian dorea să diminueze independența justiției din țară.[33] Sprijinul diplomatic dat de China grupării Hamas şi insistența pentru soluția unui stat palestinian independent, au produs iritare la Tel Aviv, Israelul trimițând chiar o delegație parlamentară în Taiwan spre a-și arăta nemulțumirea.

Totuși, în politica de securitate, în ciuda pretinsei neutralități, Beijingul este mai apropiat de Iran și de gruparea Hamas, ceea ce nu permite o conexiune mai strânsă cu Tel Aviv-ul. Executivul chinez a supervizat *Declarația de la Beijing*, pe 24 iulie 2024, document ce a rezultat din negocierile dintre Hamas, Fatah și alte grupuri politice din zona palestiniană (paisprezece în total), propunând un plan de pace în trei pași, care nu s-a materializat până în prezent. Primele negocieri Hamas-Fatah, sub supervizare chineză, au început în luna aprilie a acestui an, iar Beijingul a desemnat un reprezentant (trimis) special pentru Orientul Mijlociu. Planul chinez era să demonstreze că, acolo unde SUA și țările europene eşuează, China are succes, fiind un arbitru corect al situațiilor conflictuale existente.

Atacurile grupării şiite Houthi din Yemen, adversar declarat al Israelului şi proxy al Teheranului, asupra unor nave comerciale care treceau prin Marea Roşie, nu a fost condamnată de China, care nici nu s-a oferit să contribuie militar, împreună cu SUA şi Marea Britanie, la securizarea traficului comercial din regiune. Israelului nu i-a convenit sprijinul Beijingului pentru Hamas, manifestat după octombrie 2023, sprijinirea apariției unui stat palestinian independent[34], şi, desigur, nici medierea acordului dintre Iran și Arabia Saudită, deoarece acest lucru a contribuit la blocarea momentană a semnării unui tratat politic între Ryad și Tel Aviv, necesar pentru securitatea Israelului pe termen lung. Trebuie spus că Tel Aviv-ul conta pe o apropiere politică de Arabia Saudită, cu scopul de a contracara împreună Iranul. Israelul consideră China ca fiind clar pro-palestiniană, apropiată de Hamas și de Iran[35], aşadar, departe de a putea servi ca mediator într-un eventual proces de pace regional.[36] De asemenea, China a considerat atacul cu rachete al Iranului asupra Israelului, din aprilie 2024, ca fiind un act de autoapărare, fără a se referi la sprijinirea de către Teheran a grupărilor islamice anti-israeliene Hamas, Hezbollah și Houthi. Situarea Chinei de partea Hamas şi a Iranului (stat islamic teocratic) e cu atât mai ciudată cu cât Beijingul combate cu metode dure rebeliunea unor grupuri uigure islamice separatiste pe propriul teritoriu şi este acuzat că persecută minoritatea islamică din Nord-Vestul țării.

Cooperarea multilaterală: cazul BRICS

Diplomația multilaterală reprezintă o oportunitate pentru RPC de a atrage de partea sa state din zona MENA, spre a le asocia la platformele de cooperare politică, economică și de securitate și a le îndepărta de Occident. RPC își declara sprijinul deplin pentru Liga Arabă și pentru Consiliul de Cooperare din Golful Persic (GCC) încă din anul 2016, prin documentul *China s Arab Policy Paper*. Ulterior, China, împreună cu Rusia, au sprijinit aderarea la BRICS a mai multor state musulmane din MENA – Egipt, Algeria, Arabia Saudită[37], Iran, extinzând spectaculos formatul de cooperare creat în 2006, cu state care nu sunt întotdeauna economii emergente, dar au valoare prin pieţele lor și poziția geografică. Iranul a fost,

de asemenea, încurajat să adere la Organizația de Cooperare de la Shanghai în iunie 2023.

În cadrul BRICS, China și Rusia sunt statele dominante, care contestă ordinea mondială actuală și vor să reducă sau să elimine pe termen scurt dominația SUA, înlocuind-o cu o multipolaritate bazată pe sfere de influență exclusive, clar delimitate. Însă India și Brazilia nu susțin acest demers și preferă să nu antagonizeze SUA, de care au nevoie în plan securitar și economic. Statele arabe și Iranul au poziții divergente. Primul este clar de partea Beijingului și Moscovei, iar EAU și Egiptul au relații economice și strategice bune cu Washingtonul. Prezența Iranului, Egiptului, EAU şi probabil, în curând, şi a Arabiei Saudite în BRICS, consolidează influența economică a Chinei asupra acestora, mai ales dacă se va crea un sistem de plăți internaționale care să reducă importanța dolarului american ca principală monedă internațională. Summitul de la Kazan, din octombrie 2024, a dus la intensificarea cooperării statelor membre, iar, în declarația finală, paragrafele 30 şi 31, se regăseşte condamnarea Israelului pentru acțiuni agresive asupra populației civile din Gaza şi Liban, fără a se menționa că statul israelian a acționat în autoapărare, după ce Hamas şi apoi Hezbollah au efectuat atacuri cu metode teroriste, dar şi cu rachete şi drone.

Concluzii

Se observă faptul că Beijingul caută noi parteneri în Sudul Global, orientându-se și către state din zona MENA, cele mai multe având guvernări autoritariste și resurse naturale abundente. Preferă relațiile bilaterale și asimetrice cu statele din zona periferiei extinse, căutând să le atragă prin beneficii economice și promisiuni de cooperare politică, fiind implicit faptul că în relația bilaterală China va fi în mod clar țara dominantă. O atenție specială revine statelor cu poziție geostrategică valoroasă și abundență de resurse, de exemplu Iran și Egipt, cu care parteneriatele strategice sunt intense, multisectoriale, având și dimensiune de securitate dezvoltată.

Scopul este de a la atrage în sfera de influență proprie în plan economic și, uneori, și în axa de opoziție geopolitică față de SUA și aliații acestora. Desigur, statele arabo-musulmane au interesul de a crea triunghiuri economice cu China si SUA/UE, spre a obține beneficii și garanții politice din partea tuturor marilor puteri.

Pe lângă investițiile economice, China urmărește, probabil, să stabilească baze militare pe coasta maritimă a unor state de tip EAU, Iran sau Yemen, sub pretextul de a apăra rutele comerciale și infrastructurile energetice și portuare.

Deși China are o minoritate musulmană de câteva zeci de milioane de locuitori, aplicând uneori tratamente dure celor acuzați de separatism și terorism, statele arabo-musulmane preferă să nu se refere la acest aspect și să caute avantajele economice din cooperarea cu China.

China invocă constant în relațiile cu țările MENA cele "Cinci principii ale coexistenței pașnice", cunoscute ca un pilon central al politicii sale externe și de securitate. Recunoașterea mutuală a suveranității statelor și neamestecul în treburile interne, alături de pacifismul relațiilor interstatale, sunt elementele centrale. Aceste principii, cuprinse în carta ONU, se regăsesc și în Inițiativa Globală de Securitate, lansată de China în 2023.

Desigur, faptul că RPC nu se află în vecinătatea niciunui stat din MENA, a permis evitarea unor relații de ostilitate și teamă din partea acestora, pentru aspecte legate de posesia unor teritorii și a unor suprafețe maritime. Acest lucru facilitează dialogul politic și cooperarea economică, în condițiile în care China alocă fonduri prin proiectul BRI statelor respective, fără a le solicita deschis să reducă drastic relațiile cu SUA și țările UE și fără a interfera în probleme interne legate de regimul politic și leadership.

Endnotes

[1] The Rise of the 'Community With a Shared Future': China's Foreign Policy Hierarchy, https://thediplomat.com/2024/10/the-rise-of-the-community-with-a-shared-future-chinas-foreign-policy-hierarchy/, 5 octombrie 2024.

[2] Eva Seiwert, Klaus Soong, What's in a name? A rough guide to China's elaborate labeling of bilateral relations in Europe, https://merics.org/en/comment/whats

-name-rough-guide-chinas-elaborate-labeling-bilateral-relations-europe, 15 octombrie 2024. În anul 2020, China avea deja circa 67 de parteneriate strategice cu alte state la nivel mondial.

[3] 1NDRC. (2015). Vision and actions on jointly building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road. https://www.fmprc.gov.cn/eng/topics_665678/2015zt/xjpcxbayzlt2015nnh/201503/t 201 503 28_705553.html

[4] Full text of China's Arab Policy Paper, https://english.www.gov.cn/archive/publications/2016/01/13/content_281475271412746.htm, 13 ianuarie 2016. Tot in 2016, MAE chinez a publicat carte albe (policy papers) și pentru Africa si America Latină.

[5] Idem.

[6] Still, regime survival remains Beijing's foremost priority and the primary determinant of its policies toward developing countries. The influence of domestic politics is reflected in the content and character of China's diplomacy, party- to- party relations, defense of sovereignty norms in international politics, and its near single- minded emphasis on economic development. Vezi V. Eisenman, E. Heginbotham, „China's Relations with Africa, Latin America, and the Middle East„ in D. Shambaugh (coordonator), *China & the World*, 2020, Oxford University Press, p. 293.

[7] Idem, p. 295.

[8] Omer Othmani, La visite du président chinois au Moyen-Orient apporte du soutien à la cause palestinienne, selon des sources palestiniennes (SYNTHESE) www.french.xinhuanet.com/2016-01/25/c_135041070.htm, 25 ianuarie 2016.

[9] Nick Carraway, China and 22 Arab Countries Reach Consensus on Gaza Ceasefire and Further Cooperation, https://thediplomat.com/2024/07/china-and-22-arab-countries-reach-consensus-on-gaza-ceasefire-and-further-cooperation/, 10 iulie 2024.

[10] Mercy A. Kuo, China s Middle East Agenda, 16 octombrie 2023, http://thediplomat.com/2023/10/chinas-middle-east-agenda/

[11] China condemns assassination of Hamas political chief Haniyeh, www.globaltimes.cn/page /202407/1317120.shtml, 31 iulie 2024.

[12] Bernard, Siman, op. cit.

[13] Maha Salem, Entre la Chine et les pays arabes, un partenariat stratégique et global, https://french.ahram.org.eg/NewsContent/54/2345/47349/AlAhram-Hebdo/Monde-Arabe/Entre-la-Chine-et-les-pays-arabes,-un-partenariat-.aspx, 5 iunie 2024.

[14] "Le président chinois conclut une tournée au Moyen-Orient de promotion des relations et de la coopération" (synthese), www.french.xinhuanet.com/2016-01 /24 /c_135039891.htm, 24 ianuarie 2024.

[15] Roie Yellinek, "How Confucius Institutes in the Arab World Shape Positive Perceptions of China", China Brief Volume: 21 Issue: 21, https://jamestown.org/program/how-confucius-institutes-in-the-arab-world-shape-positive-perceptions-of-china/, 5 noiembrie 2021.

[16] Robert D. Kaplan, Order After Empire, *Foreign Affairs*, www.foreignaffairs.com/middle-east/order-after-empire, 8 august 2023.

[17] Emile Bouvier, Triumvirat Iran-Chine-Russie : comment les partenaires de Téhéran se positionnent-ils face à l'affrontement entre l'Iran et Israël ?, www.lesclesdumoyenorient.com/Triumvirat-Iran-Chine-Russie-comment-les-partenaires-de-Teheran-se-positionnent.html, 17 octombrie 2024.

[18] "China Developing Attack Drone Modeled on Iran's Shahed for Russia – Bloomberg", www.themoscowtimes.com/2024/07/03/china-developing-attack-drone-modeled-on-irans-shahed-for-russia-bloomberg-a85596, 5 iunie 2024.

[19] Emile Bouvier, "Triumvirat Iran-Chine-Russie : comment les partenaires de Téhéran se positionnent-ils face à l'affrontement entre l'Iran et Israël ?, www.lesclesdumoyenorient.com/Triumvirat-Iran-Chine-Russie-comment-les-partenaires-de-Teheran-se-positionnent.html, accesat pe 10 septembrie 2024.

[20] Idem.

[21] Aleksandra Gazdala Tirziu, "China's strategic evolution in the Middle East: From oil to security", www.gisreportsonline.com/r/china-middle-east-security/, 4 iulie 2024.

[22] www.rfi.fr/ro/internațional/20241003-conflictul-din-orientul-mijlociu-pentru-rusia-războiul-din-gaza-este-benefic, accesat pe 15 septembrie 2024.

[23] M aria Papageorgiou & Mohammad Eslami, "The Israel-Palestine Conflict and China's Actorness in the Middle East: A Challenge to US Influence", https://gjia.georgetown.edu/2024/10/28/the-israel-palestine-conflict-and-chinas-actorness-in-the-middle-east-a-challenge-to-us-influence/, 28 octombrie 2024.

[24] Nadeem Ahmed Moonakal, "The Impact and Implications of China's Growing Influence in the Middle East", https://thediplomat.com/2022/07/the-impact-and-implications-of-chinas-growing-influence-in-the-middle-east/, 9 iulie 2022.

[25] H. Thibault, La Chine affiche sa proximité avec les Etats arabes, en opposition au soutien américain à Israël, www.lemonde.fr/international/article/2024/05/30/la-chine-affiche-sa-proximite-avec-les-etats-arabes-en-opposition-au-soutien-americain-a-israel_6236332_3210.html, 30 mai 2024.

[26] Efe Ozkan, "China opposes abuse of force, says Beijing on Israeli attacks on Iran", www.aa.com.tr/en/middle-east/china-opposes-abuse-of-force-says-beijing-on-israeli-attacks-on-iran/3377360, 28 octombrie 2024.

[27] Giorgio Cafiero, A year ago, Beijing brokered an Iran-Saudi deal. How does détente look today?, www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/iran-saudi-arabia-china-deal-one-year/

[28] În iulie 2024, cele două grupări palestiniene rivale au negociat sub coordonarea Chinei și au semnat Declarația de la Beijing, angajându-se să formeze în viitor un guvern comun. Vezi "Palestinian Factions Sign Beijing Declaration on Ending Division and Strengthening Palestinian National Unity. China Ministry of Foreign Affairs. July 23, 2024. www.fmprc.gov.cn/eng/xw/zyxw/202407/t20240723_11458790.html, 20 iulie 2024.

[29] Maria Fantappie, Vali Nasr, A New Order in the Middle East?, Foreign Affairs, www.foreignaffairs.com/china/iran-saudi-arabia-middle-east-relations, 22 martie 2023.

[30] Egypt issues Africa's first Sustainable Panda Bond worth 3.5 billion RMB backed by African Development Bank and Asian Infrastructure Investment Bank, www.afdb.org/en/news-and-events/press-releases/egypt-issues-africas-first-sustainable-panda-bond-worth-35-billion-rmb-backed-african-development-bank-and-asian-infrastructure-investment-bank-65097, 17 octombrie 2023.

[31] Pe 8 decembrie 2023, ambasadorul Egiptului în China, dl. Assem Mohammed Hanafi Elseify a avut o întâlnire oficială cu secretarul general al SCO, chinezul Zhang Ming, discutând pe teme de cooperare politic și de Securitate. Vezi SCO Secretary-General meets with the Egyptian Ambassador to China | c https://eng.sectsco.org/20231212/1210098.html, 12 decembrie 2023.

[32] Why is the United States concerned about Israel–China technology cooperation? https://eastasiaforum.org/2019/11/15/why-is-the-united-states-concerned-about-israel-china-technology-cooperation/, accesat pe 10 august 2024.

[33] Simone Lipkind, How China Soured on Israel, https://time.com/6989299/china-israel-relations/, 19 iunie 2024.

[34] Premierul israelian B. Netanyahu se opune creării unui stat palestinian, neavând încredere în actorii politici palestinieni și continuând colonizările ilegale în Cisiordania. Sprijinul pentru un stat Palestinian vine nu doar din partea Chinei și Rusiei, al statelor musulmane, ci și al unor state membre ale UE.

[35] China Is Burning All Its Bridges with Israel, www.rand.org/pubs/commentary/2024/05/china-is-burning-all-its-bridges-with-israel.html, 15 mai 2024.

[36] J. Fulton, M. Schuman, China's Middle East policy shift from "hedging" to "wedging", www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/chinas-middle-east-policy-shift-from-hedging-to-wedging/, 5 septembrie 2024.

[37] Arabia Saudită a primit invitația de a Adera la BRICS, dar încă nu a făcut acest pas. A participat la summit-ul de la Kazan, Rusia, din octombrie 2024. Ministrul de externe saudit a promis că țara sa va coopera mai intens cu statele BRICS, dar nu s-a referit concret la aderare.

Building Resilience in the Context of Russian Hybrid Threats

Sînziana IANCU, Ph.D.[1]

ABSTRACT

This paper examines hybrid threats posed by the Russian Federation and the resilience measures, democratic states can adopt in response. Russian Federation employs tactics like sabotage, espionage, cyberattacks, disinformation and election interference to destabilize democracies. In response, liberal democracies strengthen resilience by enhancing cybersecurity, combating disinformation, engaging civil society and fostering international cooperation. The analysis highlights how Russian hybrid actions, including attacks on critical infrastructure and disinformation campaigns, threaten European and NATO security. Effective countermeasures involve coordinated resilience efforts, NATO-EU cooperation, tighter regulations and public awareness.

Keywords: *hybrid threats, Russian Federation, NATO, EU, hybrid warfare.*

Sînziana Iancu, PhD, works as an expert within the Euro-Atlantic Resilience Centre (E-ARC)

I. Prolegomena

Throughout this paper, we will analyse a series of hybrid threats, possibly driven by the Russian Federation, the geopolitical implications, as well as certain resilience measures that democratic states can adopt in response to such actions. In this context, strengthening resilience, including combating disinformation, engaging civil society, enhancing cybersecurity and fostering international cooperation, represents, in fact, the core response of liberal democracies to such actions, carried out by states whose primary objective is to generate chaos and influence or impede democratic processes. The Russian Federation employs a wide range of hybrid tactics to undermine the internal stability and cohesion of democracies, exploiting their vulnerabilities through unconventional and often asymmetric methods. These hybrid tactics include, in addition to sabotage, espionage and cyberattacks, the use of propaganda tools, disinformation, election interference and support for extremist movements to weaken trust in democratic institutions. In contrast, democratic states develop and implement resilience strategies to counter these threats.

In this paper, we will explore, not only the nature and impact of hybrid actions by "aggressor" states, but also the reactive and proactive measures that democratic states adopt to protect their fundamental values and institutions. Thus, resilience becomes a crucial component in defending democracies against the complex and evolving threats of the contemporary world. The hybrid actions of the Russian Federation represent a current and major threat to the security and stability of Europe and NATO member states, having a significant impact on international relations and contemporary geopolitics. Numerous reports and analyses from academic experts, as well as statements from officials, highlight the intensification of

clandestine activities by the Russian Federation, ranging from photographing critical infrastructure and using human sources in key positions to cyberattacks and direct sabotage of essential infrastructures.

Some experts have pointed out that these actions align with a strategic pattern known as the "Gerasimov Doctrine"[2] or "chaos theory"[3]. This entails guerrilla-style actions carried out on all fronts with a wide variety of actors and tools, including hackers, media, business people, information leaks, fake news, as well as conventional and asymmetric military means[4] or, in other words, the conduct of hybrid operations combining conventional and non-military means to undermine Western stability without triggering open military conflict[5].

In addition to cyber interference and attacks on infrastructure, the Russian Federation leverages its influence over far-right political parties and disinformation campaigns, to amplify internal tensions in various European states[6]. To counter these threats, well-coordinated resilience measures at both the national and international levels are necessary. Strengthening cooperation between NATO and EU states, tightening legislation and regulations, enhancing cybersecurity and conducting public awareness campaigns are essential to effectively respond to contemporary security challenges. These measures will contribute to protecting critical infrastructures, maintaining the integrity of information and strengthening cohesion among allied states, thus ensuring regional and global stability.

II. The hybrid war waged by the Russian Federation against the western sphere

II.1. Hybrid Actions – conceptual development

Hybrid threats encompass a complex set of conventional and unconventional methods, employed by state and non-state actors, to achieve strategic objectives, by exploiting the vulnerabilities of their targets. These threats are characterized by the simultaneous and integrated use of various means and methods, such as information manipulation, cyberattacks, coercive diplomacy, disinformation, economic and political pressures and the unconventional use of armed forces. The ultimate goal of hybrid threats is to create confusion and exploit the target's vulnerabilities, usually, without crossing the threshold of open warfare, making detection and response more difficult. In contrast, hybrid actions refer to individual components or specific tactics used within a hybrid threat strategy. These can include any of the aforementioned means, but they are not considered a hybrid threat in themselves, unless integrated into a coherent and coordinated strategy, aimed at systematically undermining a target.

According to the European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, in Helsinki (Hybrid CoE), hybrid threats aim to undermine a target, such as a state or an organization/institution, through a variety of often combined means. They describe a broad spectrum of harmful activities with different objectives, ranging from influence and interference operations to hybrid warfare. This includes the use of cyberspace for Advanced Persistent Threat (APT) attacks, which aim to exfiltrate strategic information and disrupt service delivery. Although, primarily conducted by states, these attacks can also be carried out by terrorist organizations with the necessary resources[7]. These have become a frequent feature of the contemporary security environment, targeting national vulnerabilities across the entire PMESII spectrum (political, military, economic, social, informational and infrastructure domains). Through sabotage, espionage and cyberattacks, the Russian Federation seeks to reduce political cohesion and weaken the response capacity of target states. The fact that traditional espionage and cyber espionage have become integral parts of the Russian hybrid arsenal is particularly evident in the actions within Ukraine in recent years[8]. For this reason, throughout this article, we will also consider acts of espionage, sabotage and cyberattacks as an integral and important part of hybrid threats, frequently used in various forms worldwide.

Another concept that involves the use of coordinated power instruments across military, political, economic, civil and informational (MPECI) domains is hybrid warfare. National efforts should improve traditional threat assessment activities to include unconventional political, economic, civil and international (PECI) tools and capabilities[9]. The term "hybrid warfare" was first used by Robert G. Walker, in his dissertation titled "Spec Fi: The US Marine Corps and Special Operations" in 1998; it was later adopted by General James Mattis and Lieutenant Colonel Frank G. Hoffman, in the article "Future Warfare: The Rise of Hybrid Wars", focused on the future type of warfare fought by the U.S., published by the U.S. Naval Institute[10]. Since then, the concept of "hybrid" has become central to discussions about modern and future warfare, adopted by military leaders, at the highest levels, and promoted as a basis for contemporary military strategies. As an overarching vision, "hybrid warfare" "incorporates a wide range of means used in warfare, including conventional capabilities, irregular tactics and formations, terrorist acts, indiscriminate violence and coercion, as well as legal loopholes (gaps). These multimodal activities can be carried out by separate units or even by the same unit, but are generally directed operationally and tactically, and coordinated in the central battle space to achieve synergistic effects"[11]. An inherent feature of hybrid warfare is the blurring of traditional dichotomies and the creation of ambiguity and uncertainty. The goal is to achieve national interests and objectives through strategies, such as undermining public trust in democratic institutions, deepening unhealthy polarization, challenging the core values of democratic societies, interfering in democratic elections and undermining the decision-making capacity of political leaders, even through the use of military means[12]. Hybrid warfare is often conducted under the thin veil of ***plausible deniability***. As a result, clandestine actions cannot be easily attributed to any actor, making it difficult for the targeted state to resort to conventional response and deterrence tools.

II.2. Institutional structures used by the Russian Federation in hybrid actions

The Russian Federation conducts operations at the tactical-operational level, which have strategic effects, by influencing the balance of power, regionally and globally. These operations include the use of proxy forces and methods, such as information warfare. Through these tactics, the Russian Federation seeks to compensate for losses and achieve long-term objectives with minimal resource expenditure. The actions of Russian groups "IPb" and "IV", mentioned in ATP 7-100.1, demonstrate the Russian Federation's ability to manipulate the information environment and use proxy forces to undermine the adversary's capabilities, while protecting itself from direct military retaliation. Thus, the Russian Federation aims to achieve its strategic objectives in a manner that avoids large-scale conventional confrontations, using precise and less costly resources, that are highly effective in the context of hybrid warfare.

In the following sections, we will use publicly available information from the United States Army Combined Arms Centre in the ATP 7-100.1 document[13]. This manual describes the tactics used by the Russian Federation in training its ground forces and can serve as a support point for understanding how the Russian army is organized and used at the tactical level. Some of this information describes structures that can carry out missions in battle theatres, similar to those used in the context of hybrid attacks. At the same time, we do not argue that the incidents detailed below, in Chapter II, *Case Studies: Hybrid Actions in Europe Attributed to the Russian Federation by Experts*, should be viewed as the work of the Russian Federation's ground forces. Ongoing investigations and the limited information made public suggest that services, such as SVR or FSB, are also responsible for the incidents in Europe. Furthermore, the creation of so-called "Special Influence Committees" to coordinate intelligence operations for the Kremlin outside Russian territory[14] seems to indicate Moscow's concern that these operations have so far been

insufficiently coordinated. These Special Influence Committees bring together the fragmented efforts of various Russian security services, such as FSB (Federal Security Service), GRU (Main Intelligence Directorate of the General Staff of the Armed Forces) and SVR (Foreign Intelligence Service), as well as other actors within the Kremlin's sphere, with the aim of conducting more effective and integrated hybrid warfare operations against Western states, including disinformation campaigns, cyberattacks and other forms of political and economic influence[15].

The level of detail found in ATP 7-100.1 makes this manual an extraordinarily interesting document. However, we limit ourselves to using it as an illustrative document, one of the very few open windows into an otherwise highly obscure world, through which we can glimpse the organizational and tactical thinking of one of the significant segments of Russian intelligence.

Paramilitary Forces (IPb) and Volunteer Groups (IV)

According to the ATP 7-100.1 document, the Russian Federation acknowledges that dominating the information environment, before and during combat, is crucial for successful operations. Thus, information warfare consists of both informational-technical and informational-psychological actions. Informational-technical actions use physical means to manipulate or attack the reliability of information, while informational-psychological actions focus on influencing an individual's or population's perception of the information. The Russian Federation divides informational actions into two groups: IPb and IV. In the context of the ATP 7-100 document, the terms "IPb" and "IV" refer to specific Russian groups involved in hybrid activities. These abbreviations come from Russian terminology used to classify their hybrid and irregular warfare units, as follows:

1. IPb (irregular para-military battalion): This group consists of irregular forces, including various paramilitary units. These units typically engage in unconventional warfare, supporting regular military operations with a focus on guerrilla tactics, sabotage and insurgency operations.

2. IV (irregular volunteer groups): This designation refers to volunteer groups, often composed of mercenaries or local militias, operating alongside regular military forces. These units are utilized for their local knowledge and ability to integrate into civilian populations, conducting operations that regular military units cannot.

These groups are essential to the Russian Federation's hybrid warfare approach, combining conventional military power with irregular tactics, cyber operations and information warfare, to achieve strategic objectives without provoking a large-scale conventional response from adversaries. According to the document, IPb primarily involves clandestine methods used by the Russian Federation during the ongoing competition, before and during large-scale warfare. Information warfare focuses on aggressive actions in the information environment, including electronic warfare, which supports the combat actions of Russian Ground Forces (SV). Strategic and operational volunteer units (IV) integrate with tactical formations to support tactical units and subunits. Efforts to dominate the information environment are not limited to wartime; thus, the Russian Federation conducts IPb during rivalry, crisis and conflict. During the competition phase, the Russian Federation uses IPb to protect its forces and population from adversarial information, degrade the adversary's capabilities and set conditions in the operational environment. Protective measures are ongoing and shift during the initial phase of conflict, when military forces become involved. The attacks of IV groups can begin in the initial conflict phase and continue throughout large-scale warfare. National information campaigns continue to support Russian strategic objectives, while Russian Ground Forces use the integrated actions of these volunteers to sustain all combat actions. The volunteer groups' methods are systematically and continuously combined to target the adversary's political will to wage war and its decision-making processes. The Russian Federation employs a wide range of methods to achieve information dominance: propaganda, counter-propaganda, disinformation, provocations, reflexive control, psychological

pressure and deception. These multiple forms of manipulation and information attacks present a credible compilation of information and corroborated evidence, as a deception, which guides decisions that appear rational and correct for an adversary, but support Russian objectives. Russian reflexive control manipulates information and other forms of sensory input, so that the seemingly real data obtained by the IV target is actually supportive of false information. According to ATP 7-100.1, the Russian Federation includes multiple elements under the umbrella of IV groups[16]: exploitation of communication networks, reconnaissance technologies, espionage and interception, psychological operations, strategic communication, influence and manipulation, intelligence, counter-intelligence, disinformation, electronic warfare, jamming or falsifying navigation systems, destruction of the adversary's computing and network capabilities and also various methods of deception (*maskirovka*). Russian *maskirovka* employs camouflage, deception, denial, subversion, sabotage, espionage, propaganda and psychological operations to degrade or deny the adversary's ability to fully understand and respond adequately to the operational environment. All these various elements of the information environment are coordinated under the IV groups. The Russian Federation can use specific IV group methods or tools from both civilian and military sources, as well as from third-party actors. The same document notes that the Russian Federation regularly uses and will continue to use proxy forces (private military companies, separatist forces in frozen conflict zones, allies, and partners) to achieve success during conflicts and competition periods. Russia's use of proxy forces provides it with a plausible deniability shield and allows it to achieve tactical, operational and strategic objectives, that it otherwise could not. These forces, which may not be directly controlled by Russian tactical commanders, have a significant influence on the tactical battlefield and offer to the Russian Federation the added advantage of undermining Western tactical, operational and strategic objectives.

In principle, according to ATP 7-100.1, three forms of Russian proxies can be encountered: local militant (separatist) groups, private military companies and criminal organizations. The Russian Federation, predominantly, uses local militant groups in its vicinity to influence local conditions and turn conflicts in favour of its strategic interests. Historically, these groups have been composed of ordinary Russian soldiers, Russian mercenaries, criminals, pro-separatist local groups, Russian far-right extremists, Russian nationalists and communists, football match protesters, biker gangs and deserters from local (non-Russian Federation) armies and security services. These groups can conduct independent or coordinated actions, either separately or in collaboration with Russian military or security forces. In these circumstances, these groups can exert pressure on local governments to support Russian activities and provide political cover for Russian Federation's attempt to control its sphere of influence. Russian criminal organizations, supported by Russian intelligence specialists, are known for collaborating with local political activists, fringe political parties and powerful oligarchs. Their actions can support Russian Federation's political campaigns and objectives aimed at undermining the power of local governments[17]. Additionally, ATP 7-100.1 highlights the important role played by transnational criminal organizations in current conflicts. Organized crime is deeply entrenched in Russian society and is likely a major tool of Russian state policy. Several states accuse Russian Federation of using criminal activities to undermine their control. Russian Federation has used and is likely to continue using organized crime networks as a geopolitical weapon. It has used such networks to support separatist actions in Eastern Europe, including arming pro-Russian separatist groups. Criminal organizations have been part of the pro-Russian separatist forces, often making them indistinguishable from separatists[18]. ATP 7-100.1 highlights that the Russian Federation seeks to ensure that any engagement unfolds on terms favourable to its interests. It attempts to manipulate the information environment so that the adversary's force deployment works against it. In case of force deployment, Russian Federation's goal is to create constraints in the information en-

vironment that impede the success of the adversary's campaign. Russian strategies focus on four key areas[19]: **disruption or prevention of understanding the information environment:** the Russian Federation manipulates the acquisition, transmission and presentation of information through IV groups, in order to align with its strategic decision-making objectives; **promotion of targeted instability:** the Russian Federation creates instability in specific areas and target groups to ensure that regional security does not support the adversary's operational requirements; **disaggregation of partnerships:** the Russian Federation undermines partnerships to reduce the adversary's ability to operate in a combined, joint and inter-agency manner; **denial or complication of access:** the Russian Federation focuses on pre-conflict activities to deny access to an aggressive force, initially using non-lethal means and, if necessary, lethal means. This includes undermining relationships, raising political stakes, manipulating public opinion, attacking resolve and denying or complicating overflight rights, logistical support and allied coordinated action.

The document (ATP 7-100.1) indicates a particularly important aspect of how Russian Federation applies national power instruments to integrate these forces and means at selected times and locations, thereby achieving the desired effects as part of its broader campaign. The tactics and techniques used include both offensive and defensive methods, such as crime and terrorism, to counter an adversary. Additionally, the Russian Federation can manipulate public perceptions and discourage support for the adversary's military forces or other institutions. If necessary, the Russian Federation resorts to acts of physical and psychological violence to gain influence and develop cooperation, either voluntary or coerced, among a target population. Simultaneously, it employs indirect means to gradually degrade the adversary's combat power and infrastructure and influence the political, social, economic, military and informational variables of the operational environment. For example, the Russian Federation seeks to control the flow of information by using its radio-electromagnetic warfare capabilities, in order to disrupt the official communication channels of a target country and insert psychological warfare messages into social media, targeting soldiers' families[20].

II.3. Cyberspace – a key domain targeted by the Russian Federation's subversive activities

The cyber dimension is essential in modern hybrid warfare, being used to destabilize and influence target states without direct military confrontations. The Russian Federation has repeatedly demonstrated its ability to integrate sophisticated cyberattacks into complex disinformation strategies and the undermining of critical infrastructure. In the following, we will discuss actions in cyberspace as an illustration of Russian Federation's ambitions and methods, serving as a case study of the microcosm of hybrid warfare. The Russian Federation uses cyber threats and attacks within the framework of plausible deniability, employing sophisticated tactics involving state and non-state actors, such as affiliated or proxy hacker groups. These attacks are often attributed to obscure groups or are disguised to create confusion about the real source, allowing Russian Federation to officially deny involvement. The motivations include political and economic influence, destabilization of European governments, undermining trust in democratic institutions and gaining strategic advantages without the risk of triggering a direct military response. **Plausible deniability** offers Russian Federation diplomatic manoeuvring room, reducing the likelihood of severe international sanctions or conflict escalation.

In its subversive activities, the Russian Federation also employs advanced viruses and malicious software in cyberspace, for the purposes of influencing, monitoring, controlling and disinforming[21]. **After the invasion of Ukraine in 2022**, the Russian Federation utilized a wide range of Advanced Persistent Threats (APT) in its cyberattacks against Europe. The main APT groups involved are APT28 (also known as Fancy Bear) and Sandworm (also known as Voodoo Bear)[22]. APT (Advanced Persistent Threats) are complex and well-coordinated

cyberattacks, carried out by groups or actors, with significant resources and advanced expertise. The purpose of these attacks is to gain unauthorized access and maintain a presence in targeted networks for extended periods, without being detected. They are considered advanced because they use sophisticated and customized techniques, often involving zero-day vulnerabilities (previously unknown vulnerabilities), persistent because attackers maintain access to the target system for an extended period, with the aim of extracting sensitive information or influencing the attacked systems and they are conducted by politically, economically or militarily motivated entities, such as nation-states, criminal organizations or state-sponsored hacker groups[23]. APTs are typically directed at specific entities, such as governments, large corporations, critical infrastructures and organizations with sensitive information, with the intention of stealing confidential data, conducting espionage or compromising national security. Combating these threats requires advanced cybersecurity measures and continuous monitoring.

On May 3, 2024, US diplomacy condemned a cyberattack campaign in Europe and attributed responsibility to the Russian military intelligence service (GRU) for actions against Germany, the Czech Republic, Lithuania, Poland, Slovakia and Sweden[24]. APT28, also known by various names such as Sofacy, Pawn Storm, Csar Team, Sednit, Fancy Bear, Strontium and Forest Blizzard, has a well-documented history of malicious, destabilizing and disruptive behaviours[25]. This group focuses on politically relevant targets for the Russian Federation, with its presence felt since 2004[26]. APT28 uses a variety of malicious software (malware droppers, such as: Sofacy, X-Agent, X-Tunnel, WinIDS, Foozer and DownRange) including for smartphones[27]. According to reports, APT28 typically initiates attacks with a well-crafted, targeted phishing email. This email may include a link to an interesting subject, but the URL is slightly different from the original, directing the victim to a malicious website (tabnabbing)[28]. Sometimes, the target user is asked to re-enter login credentials. What seems like a harmless technical error is actually used to steal passwords (Credential Phishing)[29]. Currently, the number of fake URLs has increased and, according to security firm ESET, over 4,400 URLs were shortened between March and September 2015 using the bitly method[30]. Many of the domains APT28 registered even imitated NATO domain names. Additionally, "watering hole" attacks were sometimes used, where potentially interesting sites for the target were infected with the Browser Exploitation Framework (BeEF) and, during the visit, the target's browser would be attacked[31]. The US had previously indicted and sanctioned actors associated with APT28 for their involvement in a range of malicious cyber activities, including those aimed at interfering in the 2016 US presidential election and supporting sustained **hack-and-leak operations,** targeting the World Anti-Doping Agency (WADA), with the intent of undermining and discrediting the organization (US Embassy & Consulates in Russia, 2024). Thus, the Russian Federation's behaviour ignores the *Framework for Responsible State Behaviour in Cyberspace*, as affirmed by all UN member states. The *Framework for Responsible State Behaviour in Cyberspace* highlights the necessity of international cooperation and the coordination of preventive measures against malicious cyber activities, that threaten international security and stability. Implementing UN norms contributes to cyber resilience, international credibility and global stability in cyberspace.

According to MITRE's website, there are 152 groups globally involved in activities tracked by the security community. Analysts monitor these clusters using various analytical methodologies and terms, such as threat groups, activity groups and threat actors. Some groups have multiple names, associated with similar activities, as different organizations track similar activities under different names[32]. **Key APTs used in Russian Federation's aggressive cyber operations: APT28** (Fancy Bear), **Sandworm** (Voodoo Bear), **APT Turla** (Snake); **APT Gamaredon**. Known for using custom malware, including backdoors and remote access trojans (RAT), Gamaredon has conducted numerous cyberattacks against Ukraine, especially in the context of the current conflict and has also targeted other Eastern European countries, including Poland and

Romania, in efforts to gather strategic information and destabilize the region. The number of cyberattacks and their impact on European society has been significant. According to the Centre for Strategic and International Studies (CSIS), in the first year of the invasion, 47 public cyber incidents, initiated by the Russian Federation, were identified in Ukraine[33]. A notable example is the February 2024 attack on embassies, which aimed to collect sensitive information, by exploiting vulnerabilities in email servers[34]. Russian cyberattacks have targeted critical infrastructures, government organizations and international institutions, with the goal of destabilizing and obtaining strategic information. While many of these attacks have had significant impacts, the security and countermeasures implemented by the targeted states have helped mitigate the effects and protect critical infrastructures.

In January 2024, 288 cyberattack events were reported and analysed[35]. The primary motivations were cybercrime (81.9%), cyber-espionage (6.3%), hacktivism (3.8%) and cyberwarfare (2.8%). Ransomware was the most common attack technique (18.1%), followed by malware (16%) and vulnerability exploitation (11.1%)[36]. In the first quarter of 2024, 833 cyberattacks were recorded. The most frequent attack techniques were malware (19.8%) and ransomware (16.1%). Target distribution showed that 29.2% of attacks targeted multiple industries, while 14% targeted government organizations[37]. By July 2024, according to Parachute Cloud, the number of cyberattacks continued to increase, with multiple notable attacks in critical sectors, such as energy and education. It is estimated that global losses from cyberattacks will reach $9.5 trillion in 2024, highlighting the significant economic impact of these attacks[38]. These data underscore the importance of intensifying cybersecurity measures to protect critical infrastructures and organizations from the growing and increasingly sophisticated forms of cyberattacks. It is difficult to provide an exact number of attacks carried out by the Russian Federation or using Russian software, but it can be concluded that the Russian Federation has been a major actor in the cyberattack landscape in Europe during this period. On the other hand, according to analyses conducted by websites, such as Politico, SecurityWeek and IT Governance, which monitored cyber activity in Europe, during the first seven months of 2024, with attacks reported and attributed to the Russian Federation, the intensity of these attacks varied significantly from month to month, with a noticeable escalation during certain periods. The distribution of attacks from January to July 2024 is as follows: * **January:** Approximately 24 million users affected in Ukraine, due to attacks on telecom giant Kyivstar, attributed to the Russian cyberwarfare unit Sandworm[39]. * **February:** Approximately 20 million users affected by cyberattacks, some targeting European institutions, including the European Parliament, where Pegasus spyware was found on the devices of

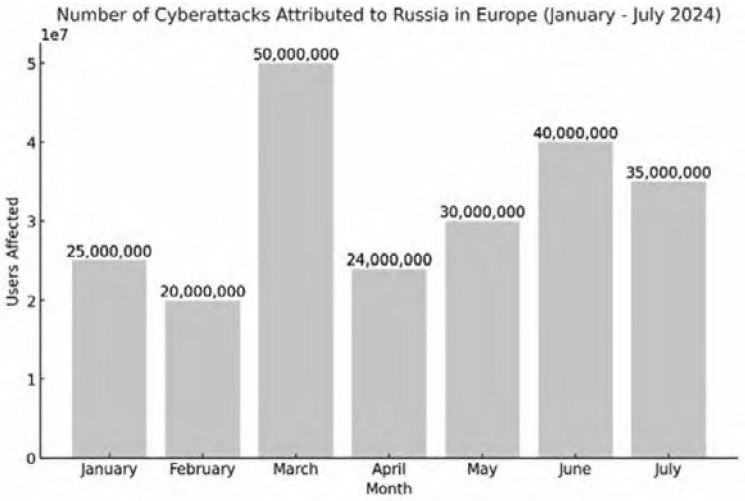

two members of parliament and an employee of the Subcommittee on Security and Defence[40]. * **March:** Approximately 50 million users affected, including massive cyberattacks in France and the compromise of a secret recording in Germany[41]. * **April:** Approximately 24 million records compromised in Europe[42]. * **May:** Approximately 30 million users affected; notable incidents include attacks on email accounts of German government members, other members of the Social Democratic Party of Germany and other incidents in Poland and the Czech Republic, attributed to the hacking group Fancy Bear (GRU)[43]. * **June:** Approximately 40 million users affected, with a focus on attempts to manipulate electoral processes in Europe [44]* **July:** Approximately 35 million users affected; notable incidents involved attacks on critical infrastructures and government entities in various European countries (incomplete data)[45]. The diagram illustrates the number of cyberattacks attributed to the Russian Federation in Europe, for each month, from January to July 2024. Although Russian cyberattacks have been complex, numerous and persistent, they have failed to produce decisive effects on the battlefield. The effectiveness of these operations was limited by the lack of coordination with conventional attacks and the cybersecurity measures implemented by the targeted states. Instead, these attacks created more of a psychological and economic impact, temporarily destabilizing critical systems and networks. For effective protection against these threats, it is essential for organizations to strengthen their cybersecurity measures, constantly monitor networks for suspicious activities and quickly implement security recommendations issued by competent authorities[46]. In March 2024, there was a spike in cyberattacks attributed to the Russian Federation on European territory, due to a combination of geopolitical and strategic factors. In this regard, we witnessed heightened geopolitical tensions between Russian Federation and European states, in the context of the ongoing war in Ukraine and other regional conflicts. These tensions fuelled the Russian Federation's desire to destabilize critical infrastructures and European government institutions. Additionally, it was a period of electoral preparations. **In the run-up to the European Parliament elections**, held in June 2024, cyberattacks specifically targeted the manipulation of electoral processes and the dissemination of disinformation to influence public opinion and election outcomes. March was characterized by coordinated and massive attacks on specific targets, such as French ministries and critical infrastructure in Germany. For example, the compromise of a secret recording of military discussions in Germany and the attacks on several French ministries reflected a concerted strategy to destabilize European governments. Thus, critical vulnerabilities in the cybersecurity systems of various European states were exploited, allowing hackers to carry out large-scale attacks and compromise significant volumes of data.

The evolution of cyberattacks through the end of 2024 is likely to be characterized by intensification with significant peaks during electoral periods and in the context of ongoing geopolitical tensions. In the context of the US presidential elections in November, advanced technologies, artificial intelligence and deepfakes, will likely be used to intensify disinformation and manipulation campaigns. Critical infrastructures, such as energy, transportation and communication networks, will remain primary targets. Any vulnerabilities discovered in these systems will be exploited by hackers to cause significant disruptions. It is likely that the Russian Federation will continue to use disinformation campaigns to influence public opinions and sow discord in Western societies. These campaigns will intensify during electoral periods, both in the US and in Europe, to maximize their impact. Between August and October, cyberattacks and disinformation campaigns are likely to intensify as the US presidential elections approach. There may be an increase in attacks on critical infrastructures and attempts at electoral interference on both continents.

Between November and December, following the US elections, cyber activity could remain high, depending on the election results and international political reactions. If the results are contested or generate instability, this could spur new waves of attacks and disinformation campaigns.

III. The motivation of the Russian Federation and implications at the geopolitical level

III.1. Why is the Russian Federation resorting to hybrid actions?

In the document "Hybrid Threats and Hybrid Warfare Reference Curriculum" (HTHWRC), published at the headquarters of the NATO Command in Brussels, in June 2024, its authors discuss the fact that hybrid threats refer to military and non-military actions, manifested or clandestine, which a state or non-state actor can undertake to undermine a target society and achieve its political goals, without aiming to escalate a war. Disinformation campaigns, espionage, sabotage, cyber attacks, etc., are widely used by the Russian Federation to gain strategic advantages. Without pretending to have access to the thoughts and intentions of the decision-makers in Kremlin, we can deduce that the main reasons for the hybrid actions, including acts of sabotage and espionage, carried out by the Russian Federation on the Euro-Atlantic territory could be: maintaining regional influence and power, undermining NATO and EU cohesion, preventing and combating support for Ukraine, gathering strategic information, conducting an information war and propaganda, creating a disorganized and chaotic environment, respectively, economic instability in states considered adversary, strengthening information dominance, as well as preparing for possible conflicts. In this context, through espionage, the Russian Federation can maintain and expand its influence in former Soviet states and Eastern Europe. Obtaining sensitive information about the plans and actions of NATO states allows it to prevent or respond more effectively to Western initiatives. It seeks to divide NATO and EU member states by promoting instability and mutual distrust. Espionage helps identify weaknesses and exploit vulnerabilities to create internal tensions and conflicts between allies. In the context of the conflict in Ukraine, the Russian Federation has a major interest in undermining the military and economic support provided to Ukraine by NATO and EU states. The espionage actions target critical infrastructure and logistics to slow or stop the delivery of arms and humanitarian aid to Ukraine. To the same extent, the Russian Federation undertakes espionage actions to obtain sensitive information about the military capabilities, defense plans and political decisions of NATO member states. This information is important in the development of Russian military and security strategies and tactics. Currently, the Kremlin seems to prefer hybrid interference, instead of direct confrontation, using non-military tactics such as information operations, cyber attacks, espionage and sabotage. Russia's hybrid warfare strategy is likely based on a calculated approach that allows it to pursue its geopolitical goals, minimizing the risks of open conflict, in which, it is aware of its technological inferiority to NATO states, exploiting the perceived vulnerabilities of its adversaries, and maintaining a position of plausible deniability.

III.2. Implications at the geopolitical level

The hybrid actions led by the Russian Federation in European and NATO member states have significant geopolitical implications. They influence international and regional relations and global stability and the national security of the states involved. Among them, we can list the exponentially growing tensions between the Russian Federation and the West, the erosion of trust between the NATO states and the EU, the creation of an environment configured by political and, implicitly, economic instability, influence at the electoral level by leading actions specific to information warfare, the increase defense spending, but also creating the possibility of forming new alliances and partnerships. Actions of Russian sabotage, espionage and influence lead to deterioration of diplomatic relations and intensification of tensions with Western states. Mutual expulsions of diplomats and economic sanctions are common reactions to such activities, which intensify animosities and make international cooperation much more difficult. These efforts,

folded on the phrase *divide et impera*, undermine the cohesion of alliances and reduce their ability to act coherently in the face of common threats. According to the information sources of the authors of "Propaganda made-to-measure: How our vulnerabilities facilitate Russian influence", published by the think-tank Global Focus, regarding the interference of the Russian Federation in the 2016 US elections, "The traditional mode of action through active measures is to use the existing weaknesses of an adversary against itself, to deepen the already existing fissures: the more polarized a society is, the more vulnerable it is"[47]. Hence, sabotage and cyber-attacks on critical infrastructure disrupt the normal functioning of economies and can create political crises, affecting the ability of governments to effectively respond to challenges. In this sense, even representatives of the Kremlin would have declared that the rules of war have changed, the borders between war and peace and between civil and military, being currently unclear[48]. Through campaigns of disinformation and manipulation of public opinion, the Russian Federation tries to influence the results of elections and support parties and political leaders, favorable to its interests. This can change the domestic political dynamics of the targeted states and alter national and foreign policies in Moscow's favor. Regarding defense investments, in the context of such a conflict, but also of real persistent threats, NATO and EU states are motivated to increase their spending on defense and cyber security. This requires investments in military capabilities, advanced technologies and cyber protection measures, which can lead to an arms race and the allocation of resources from other national priorities. All this can lead, at a certain moment, to the formation of new alliances and partnerships to strengthen national security, each state prioritizing its national interests. A large-scale threat, in which disinformation, denigration, discrediting of partnerships and coalitions, alliances or their members, are conducted through a covert information war, may cause the emergence of new regional formations. Therefore, increased cooperation with NATO and the EU can limit Russian influence. The actions of the Russian Federation in European states are closely related to the conflict in Ukraine. By destabilizing Ukraine's neighbors and other European states, the Russian Federation is trying to reduce support for Kyiv and strengthen its influence in the region. This has direct implications in the security environment of Eastern Europe. On the other hand, the aggressive behavior of the Russian Federation attracts international reactions, including economic and diplomatic sanctions, which are primarily aimed at deterring and destabilizing Russian actions, but which could also have secondary effects on the global economy and international relations. Russian actions are causing NATO and EU states to review their military doctrines and security strategies, which entails the development of new capabilities and strategies to deal with hybrid threats and to ensure collective defense against the unconventional tactics of the Russian Federation.

IV. Sources

- Associated Press. (2024 a.). *Europe's Cybersecurity Chief Says Disruptive Attacks Have Doubled in 2024, Sees Russia Behind Many.* https://www.securityweek.com/europes-cybersecurity-chief-says-disruptive-attacks-have-doubled-in-2024-sees-russia-behind-many/.
- CISA / America's Cyber Defence Agency. (2024). *Russia Cyber Threat Overview and Advisories.*https://www.cisa.gov/topics/cyber-threats-and-advisories/advanced-persistent-threats/russia.
- CSIS. (2024). *Significant Cyber Incidents.*https://www.csis.org/programs/strategic-technologies-program/significant-cyber -incidents.
- Curtifan Tudor. (2022). *Republica Moldova, victima „teoriei haosului" sau doctrinei Gherasimov. Generalul Grecu: În Transnistria nu mișcă nimic fără acordul FSB și GRU.* https://www.defenseromania.ro/r-moldova-victima-teoriei-haosului-sau-doctrinei-gherasimov-generalul-grecu-in-transnistria-nu-misca-nimic-fara-acordul -fsb-si-gru _616222.html.
- Galeotti Mark. (2018). *I'm Sorry for Creating the 'Gerasimov Doctrine'.* https://foreign-

policy.com/2018/03/05/im-sorry- for-creating-the-gerasimov-doctrine/.

♦ Gregory F. Treverton et al. (2018). *Addressing Hybrid Threats.* Swedish Defence University. https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2020/07/Treverton-Addressing HybridThreats.pdf.

♦ Hoffman Frank G. (2007). *Conflict in the 21st Century: The rise of Hybrid Wars.* Potomac institute For Policy Studies Arlington, Virginia, pg. 14.

♦ HQ Department of the Army. (2024). *ATP 7-100.1.* https://irp.fas.org/doddir/army/atp7-100-1.pdf.

♦ Hybrid CoE. (s.a.). *COI Strategy and Defence.* https://www.hybridcoe.fi/coi-strategy-and-defence/.

♦ Iordan Oana. (2017). *Intelligence. Război hibrid și atacuri cibernetice.* https://intelligence.sri.ro/razboi-hibrid-si-atacuri-cibernetice/.

♦ IT Governance Europe. (2024). *Data Breaches and Cyber Attacks – Europe 2024 Report.* https://www.itgovernance.eu/blog/en/data-breaches-and-cyber-attacks-in-2024-in-europe#april-2024.

♦ Knut Joachim, Berglyd Tanderø. (2022). *Strategic Culture and State Behaviour in Cyberspace, How Iran's Strategic Culture Influences its Behaviour in Cyberspace.* University of Oslo. STV4992-Master-s-Thesis-Knut-Joachim-Tander--Berglyd-Spring-2022.pdf (uio.no), p. 99.

♦ MCDC / Multinational Capability Development Campaign. (2017). *Countering Hybrid Warfare Project, Understanding Hybrid Warfare.* https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mcdc_hybrid_warfare.pdf, p. 25.

♦ Mckew Molly K. (2017). *The Gerasimov Doctrine. It's Russia's new chaos theory of political warfare. And it's probably being used on you.* https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/.

♦ Miller Matthew. (2024). *The United States condemns malicious cyber activity targeting Germany, Czechia, and other EU member states.* https://ru.usembassy.gov/the-united-states-condemns-malicious-cyber-activity-targeting-germany-czechia-and-other-eu-member-states/.

♦ MITRE ATT&CK. (2024). *Groups*, https://attack.mitre.org/groups/.

♦ Molas Bàrbara, Rekawek Kacper. (2024). *Russia's "Political Warfare" via the Far-Right*, în *Russia and the far- right.*

♦ Mueller Grace B. et. al. (2023). *Cyber Operations during the Russo-Ukrainian War*, https://www.csis.org/analysis/cyber-operations-during-russo-ukrainian-war.

♦ Passeri Paolo. (2024). *Q1 2024 Cyber Attacks Statistics.* https://www.hackmageddon.com/2024/07/09/q1-2024-cyber-attacks-statistics.

♦ PISM / Polish Institute of International Affairs. (2024). *Russia Intensifies Disinformation Offensive Against Ukraine.* https://pism.pl/publications/russia-intensifies-disinformation-offensive-against-ukraine.

♦ Popescu Oana, Zamfir Rufin. (2018). *Propaganda made-to-measure: How our vulnerabilities facilitate Russian influence.* https://www.global-focus.eu/wp-content/uploads/2018/03/Propaganda-Made-to-Measure-How-Our-Vulnerabilities-Facilitate-Russian-Influence.pdf.

♦ Potîrniche Marius Titi, Petrescu Dan. (2019). *Modalități de contracarare a amenințării hibride la adresa securității statelor.* https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/modalitati_de_contracarare_a_amenintarii_hibride.pdf.

♦ Sébastian Seibt. (2024). *Suspected Russian sabotage: The great return of Kremlin agents to Europe?*, www.france24.com/en/europe/20240510-suspected-russian-sabotage-campaigns-great-return-russian -agents-europe.

♦ Starcevic Seb. (2024). *Timeline: Europe under cyber siege in 2024*, https://www.politico.eu/article/europe-cyberattacks-russia-china-uk-ministry-of-defence-hacks/.

♦ Sullivan Patrick. (2024). *Cyber Attack Statistics to Know*, https://parachute.cloud/cyber-attack-statistics-data-and-trends/.

♦ US embassy & consulates in Russia. (2024). *The United States Condemns Malicious Cyber Activity Targeting Germany, Czechia, and Other EU Member States*, https://ru.usembassy.gov/the-united-states-condemns-ma-

licious-cyber-activity-targeting-germany-czechia-and-other-eu-member-states/.

Endnotes

[1] **This document does not represent the point of view of any institution or organization, the opinions and ideas expressed belonging exclusively to the author.**

[2] *The existence of a "Gerasimov Doctrine" is contested by many researchers and specialists in Russian military thought and doctrine. This is rather a pseudo-military doctrine (Jones, 2014), through which V. Gerasimov sought to identify ways to combat such revolts (Galeotti, 2018), placing conflict and war between states on the same level as political, economic, informational, humanitarian and other non-military activities (Drazdow, 2014).*

[3] Mckew Molly K, *The Gerasimov Doctrine. It's Russia's new chaos theory of political warfare. And it's probably being used on you*, 2017, la https://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538/, accesat la data de 27.09.2024.

[4] *Idem.*

[5] Curtifan Tudor, R. Moldova, *Victima „teoriei haosului" sau doctrinei Gherasimov. Generalul Grecu: În Transnistria nu mișcă nimic fără acordul FSB și GRU, 2022*, la https://www.defenseromania.ro/r-moldova-victima-teoriei-haosului-sau-doctrinei-gherasimov-generalul-grecu-in-transnistria-nu-misca-nimic-fara-acordul-fsb-si-gru_616222.html, accesat la data de 27.09.2024.

[6] Molas Bărbara, Rekawek Kacper, *Russia's "Political Warfare" via the Far-Right*, în *Russia and the far- right*, 2024.

[7] Iordan Oana, *Intelligence. Război hibrid și atacuri* cibernetice, 2017, la https://intelligence.sri.ro/razboi-hibrid-si-atacuri-cibernetice/, accesat la data de 20.09.2024.

[8] Gregory F. Treverton et al., *Addressing Hybrid Threats. Swedish Defence University*, 2018, la https://www.hybridcoe.fi/wp-content/uploads/2020/07/Treverton-AddressingHybridThreats.pdf., accesat la data de 21.09.2024.

[9] MCDC / Multinational Capability Development Campaign, *Countering Hybrid Warfare Project, Understanding Hybrid Warfare*, 2017, la https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mcdc_hybrid_warfare.pdf, p. 25, accesat la data de 21.09.2024.

[10] Potîrniche Marius Titi, Petrescu Dan, *Modalități de contracarare a amenințării hibride la adresa securității statelor*, 2019, la https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/modalitati_de_contracarare_a_amenintarii_hibride.pdf, accesat la data de 22.09.2024.

[11] Hoffman Frank G, *Conflict in the 21st Century: The rise of Hybrid Wars. Potomac institute For Policy Studies Arlington*, Virginia, pg. 14, 2007.

[12] Hybrid CoE, *COI Strategy and Defence*, s.a., la https://www.hybridcoe.fi/coi-strategy-and-defence/, accesat la data de 22.09.2024.

[13] HQ Department of the Army, *ATP 7-100.1*, 2024, la https://irp.fas.org/doddir/army/atp7-100-1.pdf, accesat la data de 24.09.20224.

[14] PISM / Polish Institute of International Affairs, *Russia Intensifies Disinformation Offensive Against Ukraine*, 2024, la https://pism.pl/publications/russia-intensifies-disinformation-offensive-against-ukraine, accesat la data de 24.09.20224.

[15] *Idem.*

[16] HQ Department of the Army, *op.cit.* .

[17] *Idem.*

[18] *Idem.*

[19] *Idem.*

[20] *Idem.*

[21] Knut Joachim, Berglyd Tanderø, *Strategic Culture and State Behaviour in Cyberspace, How Iran's Strategic Culture Influences its Behaviour in Cyberspace*. University of Oslo. STV4992-Master-s-Thesis-Knut-Joachim-Tander--Berglyd-Spring-2022.pdf (uio.no), p. 99, 2022.

[22] K. Saalbach, *Cyber war Methods and Practice*, 2020, lahttps://osnadocs.ub.uni-osnabrueck.de/bitstream/urn:nbn:de:gbv:700-202009303605/1/Saalbach_Cyberwar_27_Sep_2020.pdf, accesat la data de 25.09.2024.

[23] MITRE ATT&CK, *Groups*, n.d., la https://attack.mitre.org/groups/, accesat la data de 25.09.2024.

[24] US embassy & consulates in Russia, *The United States Condemns Malicious Cyber Activity Targeting Germany, Czechia, and Other EU Member States*, 2024, la https://ru.usembassy.gov/the-united-states-condemns-malicious-cyber-activity-targeting-germany-czechia-and-other-eu-member-states/, accesat la data de 24.09.2024.

[25] Miller Matthew, *The United States condemns malicious cyber activity targeting Germany, Czechia, and other EU member states*, 2024, la https://ru.usembassy.gov/the-united-states-condemns-malicious-cyber-activity-targeting-germany-czechia-and-other-eu-member-states/, accesat la data de 25.09.2024.

[26] K. Saalbach, *op.cit.* .

[27] *Idem.*

[28] *Idem.*

[29] *Idem.*

[30] *Idem.*

[31] *Idem.*

[32] MITRE, *loc.cit.*

[33] Mueller Grace B. et. al., *Cyber Operations during the Russo-Ukrainian War*, 2023, la https://www.csis.org/analysis/cyber-operations-during-russo-ukrainian-war, accesat la data de 27.09.2024.

[34] CSIS, *Significant Cyber Incidents*, 2024, la https://www.csis.org/programs/strategic-technologies-program/significant-cyber-incidents, accesat la data de 22.09.2024

[35] In this context, we use the term *cyber attack* to describe any action taken knowingly to gain illicit access to a system or electronic device for the purpose of stealing or destroying data. A *cyber attack* can target a single user or affect millions of people at the same time.

[36] Passeri Paolo, *Q1 2024 Cyber Attacks Statistics*, 2024, la https://www.hackmageddon.com/2024/07/09/q1-2024-cyber-attacks-statistics, accesat la data de 21.09.2024.

[37] *Idem.*

[38] Sullivan Patrick, *Cyber Attack Statistics to Know*, 2024 la https://parachute.cloud/cyber-attack-statistics-data-and-trends/, accesat la data de 21.09.2024.

[39] Starcevic Seb, *Timeline: Europe under cyber siege in 2024*, 2024, la https://www.politico.eu/article/europe-cyberattacks-russia-china-uk-ministry-of-defence-hacks/, accesat la data de 23.09.2024.

[40] *Idem.*

[41] *Idem.*

[42] IT Governance Europe, *Data Breaches and Cyber Attacks – Europe 2024 Report*, 2024, *la* https://www.itgovernance.eu/blog/en/data-breaches-and-cyber-attacks-in-2024-in-europe#april-2024, accesat la data de 25.09.2024.

[43] *Idem.*

[44] Associated Press, *Europe's Cybersecurity Chief Says Disruptive Attacks Have Doubled in 2024, Sees Russia Behind Many*, 2024, la https://www.securityweek.com/europes-cybersecurity-chief-says-disruptive-attacks-have-doubled-in-2024-sees-russia-behind-many/, accesat la data de 25.09.2024.

[45] Starcevic Seb, *op.cit.*

[46] CISA / America's Cyber Defence Agency, *Russia Cyber Threat Overview and Advisories*, 2024, la https://www.cisa.gov/topics/cyber-threats-and-advisories/advanced-persistent-threats/russia, accesat la data de 25.09.2024.

[47] Popescu Oana, Zamfir Rufin, *Propaganda made-to-measure: How our vulnerabilities facilitate Russian influence*, 2018, la https://www.global-focus.eu/wp-content/uploads/2018/03/Propaganda-Made-to-Measure-How-Our-Vulnerabilities-Facilitate-Russian-Influence.pdf., accesat la data de 27.09.2024.

[48] *Idem.*

Relevanța produsului de intelligence în contextul amenințărilor asimetrice și hibride

Dr. Mihaela PANĂ

ABSTRACT

Given the complex and nuanced nature of asymmetric and hybrid threats on the international security agenda, intelligence products derived from the information cycle in the broad field of security - through their role in early warning - emerge as a strategic resource aimed at preventing surprise.

The challenge of providing effective early warning is becoming increasingly difficult, as predictive analysis is inherently complex, due to the dynamic shifts in the security environment. However, from a defense standpoint, early warning offers improved conditions for the effective management of threats through timely, progressive countermeasures. These measures, tailored to the specific context, aim to mitigate the potential for a crisis to escalate into a conflict with far-reaching and uncontrollable implications.

Considering the broad spectrum of asymmetric and hybrid threats, it becomes imperative to address such aggression in an expanded societal framework. This approach involves raising awareness of these dangers and their consequences beyond institutional levels, reaching civil society and the general public. In this sense, the civilian population becomes a vital component of the early warning system, designed to defuse hybrid actions. Consequently, societal resilience emerges as both, a goal and a foundation for credible defense and deterrence, serving as a critical pillar in the broader effort to reduce vulnerabilities and counter asymmetric and hybrid threats and their associated risks.

Keywords: *security, vulnerabilities, risks, asymmetric and hybrid threats, intelligence, early warning, preventing surprise, societal resilience.*

Lieutenant-colonel **Mihaela Pană** is the Head of the General Staff Office within the Institute for Political Studies of Defence and Military History, a veteran of operational theatres, and holds a Ph.D. in Military Sciences, from the National Defence University "Carol I".

Mediul internațional de securitate s-a deplasat semnificativ spre o dimensiune neliniară, ceea ce complică enorm dinamica riscului de securitate și, mai ales, pe cea a riscului de apărare din spectrul extrem. Mai mult, datorită complexității și evoluției paradoxale a conflictualității cu impact geopolitic și geostrategic, predictibilitatea mediului internațional de securitate a devenit tot mai diluată, fiind evidentă necesitatea unei tranziții către o nouă paradigmă de securitate.

Securitatea și apărarea se confruntă continuu cu noi seturi de provocări alimentate de efectele complexe ale presiunilor generate de reafirmarea puternică a unor state cu ambiții regionale, de noile tipuri de conflictualitate, emanate din acțiunile unor actori statali și non-statali, de consecințele nocive ale globalizării, inclusiv de dificultățile severe de ordin politic, economic și mai ales social. De asemenea, din gama largă a provocărilor la adresa securității și apărării, fac parte fenomenele asociate criminalității organizate și terorismului, inclusiv atacurile cibernetice, acțiunile informaționale și de criminalitate informatică, fenomenele demografice mondiale și naționale, schimbările climatice, competiția pentru resurse naturale, pandemiile, etc. Fiecare din aceste provocări reprezintă factori cu mare potențial generator de crize pe multiple

planuri, angrenând efecte profund destabilizatoare asupra societăților.

Astfel, vorbim despre amenințările asimetrice și preponderent hibride, precum și despre riscurile asociate, cărora trebuie să le facă față zi de zi securitatea și apărarea.

În domeniul capabilităților instrumentate pentru asigurarea securității și apărării, în scopul prevenirii și combaterii amenințărilor asimetrice și hibride, un rol important îl deține activitatea de intelligence, în ansamblul său, cu deosebire, produsul de intelligence și rolul său de avertizare timpurie, în vederea evitării surprinderii, în special, la nivel strategic.

1. Repere ale produsului de intelligence în abordarea strategică a amenințărilor asimetrice și hibride

Produsul de intelligence aduce în atenție ciclul informațional, care debutează cu formularea nevoii de informații, căreia îi succed planificarea direcționată a culegerii de informații primare[1], colectarea acestora, selectarea, compararea și integrarea lor în procesul de analiză, în vederea obținerii produsului de intelligence, deci a transformării lor în informații relevante din perspectiva securității și apărării.

Sursele de colectare a informațiilor primare sunt multiple, fiind clasificate în funcție de senzor și domeniul de colectare, astfel: HUMINT/Human Intelligence (informații colectate sau furnizate de către surse umane), GEOINT/Geospatial Intelligence (date și informații geospațiale înregistrate prin intermediul hărților și datelor despre teren, dar și a sateliților și fotogrametriei aeriene, adică IMINT/Imagery Intelligence), MASINT/Measurement and Signature Intelligence (date rezultate în urma analizei rezultatelor măsurătorilor și a semnăturilor electronice), OSINT/Open Source Intelligence (informații rezultate din analiza surselor deschise, publice - reviste, ziare, cărți, emisiuni TV, websiteuri, cursuri, evenimente științifice, etc.), SIGINT/Signals Intelligence – (date culese prin interceptarea semnalelor radio și electronice), TECHINT/Technical Intelligence – (informații rezultate din analiza armamentului și echipamentelor folosite de către forțele armate ale altor națiuni), FININT/Financial Intelligence – (informații rezultate din analiza tranzacțiilor financiare, etc.) și altele.[2] În acest context, subliniem faptul că produsul de intelligence va fi întotdeauna confirmat din mai multe surse, de preferință într-un proces încrucișat.[3]

Ciclul informațional se încheie cu diseminarea produsului specific către beneficiar (solicitantul cererii de informații) sau, după caz, către destinatari aflați în poziția de a întreprinde demersuri specifice care să contribuie la asigurarea securității și apărării. Diseminarea își păstrează atributul de a fi cea mai importantă verigă a lanțului trofic al livrării produsului de intelligence, acțiune care trebuie realizată oportun, pentru a putea fi valorificată în termeni de eficiență și eficacitate, luând în considerare că informația este un produs ușor alterabil, posibil într-un timp foarte scurt.

Astfel, așa cum arăta și analistul Robert M. Clark, în cadrul ciclului informațional se stabilește o metodologie de lucru de tip rețea, în care „palierele umane (operatorii implicați în culegerea de informații, analiștii și beneficiarii produselor de intelligence) conlucrează în mod integrat, permițând transferul de informație pe canale directe, în funcție de cerințe și limitările dictate de relevanța informației în timp și spațiu”[4].

Rezultatul produsului de intelligence se regăsește în buletine de informare curentă, rapoarte de analiză, note de informare și prognoze, întocmite cel mai adesea pe termen scurt. Toate acestea contribuie la informarea beneficiarilor, cu deosebire a decidenților politico-militari, într-o manieră continuă, urmărind o livrare în timp real cu privire la factorii de risc, amenințările și vulnerabilitățile identificate, ce pot conduce la apariția unor crize cu potențial de escaladare.

Dezvoltarea capacității de a identifica cu anticipație potențiale situații generatoare de crize, cu impact destabilizator în planul de securitate intern, regional sau global, precum și de a adopta cele mai bune decizii în vederea prevenirii și/sau gestionării acestora, presupune colectarea neîntreruptă a datelor și informațiilor. Această colectarea permanentă are în vedere realizarea unui model de monitorizare și cunoaștere continuă a modului

și căilor de propagare a amenințării. În acest context, devine tot mai evidentă nevoia de cunoaștere, în vederea anticipării potențialelor surse de amenințare și, în felul acesta, identificarea zonelor vulnerabile, predispuse la manifestarea amenințării.

Raționamentele decizionale, cu implicații în plan acțional, fundamentate pe cunoaștere și anticipare, oferă un avantaj strategic în ceea ce privește diminuarea vulnerabilităților și implicit apărarea împotriva riscurilor și amenințărilor generate de evoluții ale fenomenelor existente sau potențiale, care vizează securitatea. Totodată, perspectiva cunoașterii și anticipării acestor fenomene reprezintă un avantaj, un beneficiu concurențial, în abordarea problematicilor care au ca obiectiv securitatea și apărarea, atât pe timp de pace, cât și în contextul unei crize sau conflict.

Cu toate acestea, nu trebuie să pierdem din vedere faptul că produsul de intelligence nu poate oferi integral răspunsuri la întrebări esențiale privind asigurarea securității și apărării, dar cu siguranță poate contribui major la fundamentarea deciziilor cu impact asupra acestor deziderate.

Din perspectiva asigurării securității și apărării, activitatea de informații militare joacă un rol fundamental, prin aportul consistent la realizarea superiorității informaționale[5], raportându-se și adaptându-se permanent la schimbările profunde din mediul internațional de securitate, urmărind descreșterea amenințărilor venite din partea unui potențial agresor. În acest context, adaptarea arhitecturii structurilor de informații militare la cerințele mediului actual de securitate presupune un efort continuu, care trebuie să țină pasul cu noul model al amenințării.

Vorbim despre un model dinamic al amenințării, greu de cuantificat și prognozat, care descrie actori statali și non-statali, acțiuni convenționale și neconvenționale, monovectoriale sau plurivectoriale, din arealul extins al criminalității organizate, al insurgenței, terorismului, corupției, fanatismului religios și lista poate continua, însumând un arsenal extins, denumit generic, asimetric și hibrid.

Determinarea de a dezvolta forme de cooperare și de a elabora politici de securitate care să răspundă acestor provocări multiple, care depășesc aria intereselor naționale, a demonstrat, în practică, rolul indisolubil al puterii informaționale. Realizarea unei capacități adecvate de control și gestionare a securității, în mediul actual, se bazează pe decizia fundamentată la nivel strategic, la care își aduc aportul produsele informative. Pentru fundamentarea celei mai bune decizii, informația trebuie să fie veridică, precisă, completă, semnificativă și continuă.[6]

În mediul actual, în această societate informațională în care trăim cu toții, informația (cu atributele sale menționate anterior) rămâne pentru posesorul său, cu deosebire pentru factorul decident politico-militar, avantajul esențial, indiferent de natura amenințării.

Capacitatea unei națiuni de a-şi apăra interesele strategice și implicit de a face față amenințărilor tot mai diversificate, este relaționată în mod special, cu puterea sa informațională, ca dimensiune tot mai relevantă a securității, și, în mod tradițional, cu puterea sa economică, militară, diplomatică, demografică, etc.

Puterea informațională rezidă nu în numărul şi valoarea serviciilor de informații ale unui stat, ci mai ales în capabilitățile naționale de tip rețea, de a utiliza în mod eficient și coordonat informațiile puse la dispoziție de acestea.

În plan național, principalul sistem de intelligence de tip rețea care se află la baza susținerii puterii informaționale este Comunitatea Națională de Informații (CNI), a cărei înființare asigură cadrul organizatoric şi funcționarea integrată a serviciilor de informații. Instituția CNI este menită să reducă o parte substanțială din deficiențele şi limitările cu care se confruntă liderii şi decidenții, în ceea ce privește sprijinul cu informații eficiente și oportune, menite a furniza suport decizional.

Nevoia de a veni în întâmpinarea cererilor de informații din domenii extinse, în cel mai scurt timp posibil și/sau de a asigura emiterea avertizării în situații specifice privind riscuri şi amenințări de securitate în plan național, regional şi internațional, au determinat dezvoltarea unui cadrului colaborativ formal la nivelul comunităților de intelligence.

Armonizarea și integrarea eforturilor specifice, derulate la nivelul comunităților de intelligence, într-un format extins de colaborare și cooperare, care exced spațiului național, se

înscriu în formatul descris de relațiile și interesele statelor ce aparțin UE și NATO.

În acest context, importanța fluidizării schimbului de informații, atât în plan național cât și la nivelul comunităților de intelligence, a adus în atenție reformarea structurilor de intelligence, în sensul optimizării activității specifice care „nu trebuie să se reducă doar la cunoaștere, ci să se extindă la transmiterea operativă a informațiilor culese despre amenințările asimetrice şi hibride”[7], urmărind să confere oportunitate măsurilor adoptate la cel mai înalt nivel decizional, în slujba securității și apărării.

Astfel, produsul de intelligence contribuie la realizarea rezilienței, având în vedere legătura intrinsecă dintre securitate și reziliență, pentru că „atunci când un actor se confruntă cu amenințări, riscuri și vulnerabilități, nivelul său de reziliență reprezintă capacitatea de a face față și de a gestiona aceste turbulențe de securitate”[8]. Nevoia de reziliență a determinat asumarea unui comportament proactiv, necesar adaptării la schimbarea naturii amenințărilor şi implicit a conflictelor prezentului, apelând la capabilități diverse în sprijinul securității și apărării, pornind întotdeauna de la nevoia de informare corectă și oportună prin produsul de intelligence, menit să sprijine decizia strategică, prioritizând rolul și importanța pe care o are avertizarea timpurie în evitarea surprinderii.

2. Avertizarea timpurie ca mijloc de prevenire și contracarare a amenințărilor asimetrice și hibride. Implicații privind reziliența societală

Din perspectiva etimologică, avertizarea este legată de acțiunea de a înștiința în prealabil, de a semnala cu privire la un risc, de a preveni, în legătură cu consecințele unei posibile situații[9], obiectivul său fiind acela de a emite o notificare în scopul adoptării unor măsuri preventive.

Astfel, avertizarea timpurie (*early warning*) este un proces indisolubil conectat la monitorizarea, supravegherea atentă și continuă a elementelor, acțiunilor, fenomenelor, evoluțiilor, etc., ce pot avea loc în medii de interes pentru asigurarea securității și apărării. În acest proces sunt folosite modele statistice și/sau cantitative, avertizarea timpurie fiind rezultatul analizei calitative de intelligence.

Procesul de avertizare timpurie se identifică cu un sistem menit să indice riscuri ce se înscriu în profilul de escaladare, care necesită o abordare timpurie în perspectiva contracarării, destinată protejării intereselor în plan național, dar și extins, la nivel regional și global. Vorbim astfel, despre relația avertizare - răspuns, în contextul unei amenințări „ca părți clar definite ale unui proces complex, și anume: una dintre părți este perceperea amenințării, iar cealaltă parte este consolidarea și implementarea acțiunii, ca răspuns la amenințarea identificată.”[10]

În procesul de avertizare timpurie, vorbim despre dezvoltarea unui algoritm de gândire anticipativă, care oferă șansa unei planificări menite să fructifice oportunitățile oferite de cunoaștere. Cu toate acestea, „activitatea de avertizare timpurie nu este un domeniu ferit de riscuri, dar având în vedere importanța sa pentru existența oricărui stat, riscurile merită să fie asumate”[11].

În practică, identificarea cu anticipație a riscurilor solide generatoare de crize, rămâne un demers complicat, alături de recunoașterea și fructificarea oportunităților de prevenire sau amortizare a efectelor acestora. Astfel, aceste provocări importante cu care se confruntă avertizarea timpurie, au condus la transformarea sa într-un proces extins, care vizează promovarea cunoașterii și anticiparea evoluțiilor unor fenomene existente sau posibile, urmărind acea recunoaștere și înțelegere „de la firul ierbii” a semnalelor declanșatoare, asigurând abilitatea de a anticipa riscuri, amenințări și vulnerabilități generatoare de crize, și de a evita surprinderea, cu deosebire la nivel strategic.

Avertizarea timpurie aduce în atenție existența unuia sau a mai multor scenarii care se regăsesc indisolubil în esența deciziei, ceea ce conduce la o relație de interdependență între avertizare și decizie, prima ca factor determinant și cea din urmă ca rezultat, ca soluție adoptată într-un context dat.[12]

Este foarte important să subliniem faptul că activitatea de informații, prin produsul de

avertizare timpurie, nu oferă evaluări certe pentru viitor, ci doar pentru prezent, justificând prin scenarii posibile, varianta cu cel mai ridicat grad de probabilitate în ceea ce privește perspectiva producerii sale. Astfel, avertizarea timpurie, în simbioză cu procesul gestionării resurselor informaționale, prin analiza previzională a factorilor interni și externi implicați în asigurarea apărării și securității, este parte contributivă la emanația și susținerea deciziei strategice.[13]

Evitarea surprinderii strategice este un deziderat extrem de important, însă realitatea vremurilor complicate pe care le traversăm, ne-a arătat că preocuparea evidentă a decidenților este direcționată către gestionarea situațiilor de criză în speranța rezolvării lor, și nu către nevoia de avertizare timpurie în scopul prevenirii acestora, devenind neglijenți cu acest produs de intelligence.

Având în vedere rolul avertizării timpurii de a răspunde preventiv la provocările induse de un mediu de securitate încercat de multiple metamorfoze, a devenit tot mai evidentă nevoia de a propaga beneficiile pe care le aduce produsul de avertizare timpurie.

Astfel, deopotrivă, profesioniștii din domeniul serviciilor de informații și consumatorii de avertizare timpurie, au simplificat comunicarea către un public mai larg, cu privire la diferitele tipuri de amenințări cu care se confruntă societățile. Aceste schimbări au avut în vedere, cu prioritate, acțiunile ostile direcționate către populațiile statelor țintă de către actori cu interese strategice și, totodată, modificarea radicală a percepțiilor despre peisajul amenințării, despre impactul devastator a ceea ce înseamnă transpunerea în practică a acesteia.

Trebuie spus că expresia *„wicked problems"* a intrat în lexicon pentru a descrie un nou set de dileme în avertizarea timpurie, atunci când vorbim despre amenințări asimetrice și hibride, implicațiile nefaste ale acestora regăsindu-se în design-ul lor strategic. Acest design este adesea realizat într-un mod intenționat ambiguu, și, de asemenea, exploatează creativ o gamă largă de instrumente care depășesc limitele strict militare, pentru a crea efecte nocive, măcinând societățile vizate din interiorul lor. În acest sens, amenințările asimetrice și hibride sunt concepute pentru a complica detectarea timpurie și implicit posibilitatea de răspuns.

Ca rezultat, problemele create de amenințările asimetrice și hibride necesită soluții noi, inclusiv în ceea ce privește avertizarea timpurie. Deși conceptul de amenințare hibridă se maturizează, avertizarea timpurie nu a reușit să atingă cota de eficiență așteptată. Așa cum argumenta și analistul Tom Ritchey, problemele vor continua să existe și noi forme de amenințări se vor ivi, inclusiv ca rezultat al încercării de a înțelege și rezolva un precedent[14].

Având în vedere spectrul extrem de amplu al amenințărilor asimetrice și hibride, devine o necesitate abordarea acestui tip de agresiune, într-un format extins la nivelul întregii societăți, prin conștientizarea acestui pericol și a implicațiilor sale, dincolo de nivelul instituțional. În acest sens, agențiile guvernamentale și neguvernamentale, formatorii de opinii, persoanele publice și mass-media au un rol important în edificarea unei autentice reziliențe a întregii societăți, în fața agresiunilor de tip hibrid.

Reziliența societală „presupune închiderea/limitarea vulnerabilităților societății, care sunt privite ca ferestre de oportunitate de către inamic, dar și o creștere a capacității de reconstrucție și reabilitare după o lovitură hibridă, respectiv capacitatea de a suplini elemente aflate sub atac – fie că sunt elemente de infrastructură critică sau elemente concrete, de substanță, ale structurii, fibrei sau osaturii unei societăți"[15].

În conflictele prezentului, chiar dacă inamicul este sau nu interesat de victoria concretizată în controlul unui teritoriu, cu siguranță, unul din principalele obiective ale misiunii sale este reprezentat de distrugerea societății țintă, prin influențarea și controlul populațiilor, mai ales al grupurilor minoritare. Astfel, dimensiunea conceptuală a conflictelor hibride rezidă în „lupta complexă pentru câștigarea controlului percepției populației indigene din zonele de conflict, sprijinul populației civile din statele contributoare la operații și/sau sprijinul comunității internaționale"[16].

Apreciem că, în această mare de provocări multidirecționale și netradiționale, inovative în cel mai surprinzător mod, actualul model de

avertizare timpurie trebuie să se orienteze spre păstrarea unei ponderi egale între preocupările tradiționale pentru monitorizarea și evaluările mediului politico-militar și cele care vizează și alte domenii și fenomene de interes în realizarea securității, (resursele de apă, hrană, energie, pandemiile, dezastrele naturale, imigrația, fanatismul religios, etc.), cu deosebire a celor care vizează aspecte de ordin socio-economic. În acest context, amintim că „recunoașterea la nivelul NATO a aspectelor socio-culturale ca sursă de intelligence, este o consecință firească a evoluțiilor mediului operațional”[17].

Astfel, avertizarea timpurie, ca rezultat al monitorizării curente, trebuie să fie conectată la analiza istorică și culturală contextuală, pentru a contracara amenințări alimentate prin propagandă și dezinformare, direcționate către populația țintă.

Acțiunile de tip hibrid derulate în timp de pace, dar și în contextul unei crize sau al unui conflict, câștigă teren odată cu scăderea nivelului de trai al populației, respectiv cu diluarea securității societale și diminuarea stabilității statale. Politologul Dan Dungaciu sublinia că „în războiul hibrid, esențiale nu sunt doar slăbiciunile militare, ci mai ales cele societale, adică cele non militare, pe care cel care generează agresiunea încearcă să le fructifice: tensiuni etnice, instituții slabe și corupte, dependență economică/energetică etc. (...). Un stat slab este țintă predilectă a unui război hibrid. Statul slab înseamnă stat fără instituții puternice, cu cetățeni dezangajați față de stat sau chiar ostili lui, dependent economic de potențiali inamici, măcinat de corupție, deci ușor de infiltrat la nivelul deciziei strategice”[18].

Importanța realizării și creșterii rezilienței societale reclamă o abordare în format *„whole of society”*, care aduce în atenție conștientizarea pericolului, dincolo de nivelul instituțional, în mediile societății civile, ale publicului larg, populația civilă devenind, astfel, parte din planul de avertizare timpurie menit să dezamorseze acțiunile direcționate de tip hibrid.

În acest context, „reziliența e asumată drept obiectiv și premisă a apărării și descurajării credibile și conține componenta de pregătire civilă în gestionarea crizelor”[19], devenind un pilon important al efortului de limitare a vulnerabilităților și contracarare a amenințărilor asimetrice și hibride și a riscurilor asociate acestora.

Reziliența societală tinde să se configureze tot mai activ ca factor descurajant pentru un potențial agresor, alăturându-se efortului integrat al instituțiilor statului și al decidenților politico-militari cu responsabilități în domeniul apărării. Astfel, reziliența societală devine un factor ce contribuie la implementarea măsurilor de răspuns preventiv în contextul riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților semnalate de avertizarea timpurie.

Concluzii

Intelligence-ul, mai ales avertizarea timpurie, se constituie într-o adevărată și redutabilă linie întâi, în contextul asigurării securității și apărării. În temeiul unei anticipări timpurii ca rezultat al analizei de intelligence, factorii decidenți dobândesc claritate, coerență, eficiență și eficacitate în luarea deciziei, cu deosebire la nivel strategic. Este important să reținem că produsul de intelligence obținut și livrat, va contribui în viitor la un nou produs de avertizare timpurie, ca parte a activității de intelligence, ceea ce impune o constantă rigoare și o amplă viziune în analiza specifică, cu indisolubile conotații etice din perspectiva analistului, a producătorului de intelligence.

Avertizarea timpurie rămâne o artă clădită temeinic, la granița fină a incertitudinii, acolo unde decizia strategică revendică anticiparea ca forță distructivă a nesiguranței, în interesul superior al apărării și securității.

Astfel, în activitatea de intelligence, nu vorbim despre o unică verigă menită să ofere răspunsuri, avertizare sau direcții de acțiune, ci vorbim despre un lanț, o adevărată rețea care contribuie la obținerea, verificarea, completarea și conectarea informației, astfel încât efectul său anticipativ să fie valorificat cât mai timpuriu.

Apreciem că avertizarea timpurie înseamnă cunoaștere printr-o abordare corespunzătoare, instrumentând tehnici, tactici și proceduri specifice, care să conducă la aflarea unor răspunsuri reale la întrebări pertinente, precum: cine?, ce?, unde? când?, cum?, de ce? în ce scop?, urmărind beneficiul unui

avantaj real care va contribui la compensarea superiorității deținute de un posibil adversar.

Cunoașterea dobândită prin avertizarea timpurie ne-a făcut să înțelegem că nu putem exclude populația din ecuația de securitate și apărare, populația fiind veriga care se confruntă sistematic cu problematici specifice amenințărilor asimetrice și preponderent hibride ale prezentului, menite să afecteze climatul de pace și stabilitate.

De aceea, în aceste timpuri puternic marcate de schimbări cu implicații substanțiale în ceea ce privește obținerea/abordarea, promovarea și, deci, practica informației, se impune ca avertizarea timpurie (ca funcție indispensabilă a informației), să imprime efecte, inclusiv la nivel societal, acolo unde asediul dezinformărilor și propagandei poate crea daune greu de ameliorat, dacă nu există cunoaștere.

În contextul amenințărilor asimetrice și hibride, șansa unei societăți țintă care are nevoie să devină reziliență, este diseminarea către aceasta de informări corecte și susținute, adaptate caracteristicilor beneficiarului său, menite să contracareze efectele nocive ale acțiunilor ostile instrumentate de un posibil agresor.

Astfel, considerăm că reziliența societală de care au nevoie securitatea și apărarea poartă amprenta educării în timp a cetățenilor în vederea identificării elementelor specifice agresiunii hibride, promovând totodată importanța cooperării fiecărui cetățean, a comunităților în ansamblul lor, la efortul susținut de contracarare prin promovarea unei culturi de securitate care să răspundă cerințelor actuale de cunoaștere.

Note

[1] *Informațiile primare reprezintă „informații care semnalează date și fapte, recepționate direct de la sursă, fără a fi analizate și evaluate"*, conform Gheorghe SAVU, *Informațiile militare și surprinderea strategică*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2006, p. 14.

[2] Mihai Marcel NEAG, Eduard SIMION Alexandru KIS, *Intelligence și globalizare*, Editura Techno-Media Sibiu, 2015, p. 14.

[3] Sergiu MEDAR, Cristi LĂȚEA, *Intelligence pentru comandanții*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, 2007, p. 12.

[4] Robert M. CLARK, *Intelligence Analysis: A Target-Centric Approach*, SAGE Publishing, SUA, 2003, pp. 88-93.

[5] Adrian PÂRLOG, *Remodelarea serviciilor de informații militare ca răspuns la noile provocări ale mediului internațional de securitate*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2006, pp. 129-131.

[6] Gheorghe SAVU, *op. cit.*, pp. 13-14.

[7] Petre DUȚU, *Amenințări asimetrice sau amenințări hibride: delimitări conceptuale pentru fundamentarea securității și apărării naționale*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", București, 2013, p. 55.

[8] Iulian CHIFU, „Securitatea, capacitatea geopolitică, reziliența societală și politicile publice pentru a o pune în aplicare", în *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I"*, septembrie 2022, p. 19.

[9] Conform Dicționarului explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

[10] Gheorghe SAVU, *op.cit.*, p. 85.

[11] *Ibidem*, p. 142.

[12] Raul TODEA, „Considerații privind intelligence și anticipare", în *Strategii XXI - Complexitatea și dinamismul mediului de securitate*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", București, 2013, pp. 44-47.

[13] *Idem.*

[14] Tom RITCHEY, *Wicked Problems: Structuring Social Messes with Morphological Analysis.* Swedish Morphological Society, disponibil online: https://www.researchgate.net/publication/236885171_Wicked_Problems_Modelling_Social_Messes_with_Morphological_Analysis , accesat la 01.11.2024.

[15] Iulian CHIFU, *„Constructul și tematica rezilienței stratificate"*, în *Infosfera - Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare*, nr. 4/2022, p. 9.

[16] Mihai Cristian STANCU, „Războiul hibrid și forme de manifestare ale acestuia în criza din Ucraina", în *Gândirea Militară Românească*, nr. 2/2019, Centrul tehnic-editorial al armatei, 2019, p. 16.

[17] Mihai Marcel NEAG, Eduard SIMION, Alexandru KIS, *op.cit.*, p. 9.

[18] Dan DUNGACIU, *Este România în război „hibrid"? Ungaria, destabilizatorul NATO?* – interviu 24.02.2015, disponibil online: https://ziare.com/europa/ungaria/este-romania-in-razboi-hibrid-ungaria-destabilizatorul-nato-interviu-cu-dan-dungaciu-1349463 , accesat la 01.11.2024.

[19] *Iulian CHIFU,* „Constructul și tematica rezilientei stratificate", în *Infosfera - Revistă de studii de securitate și informații pentru apărare,* nr. 4/2022, p. 7.

AGENDA ŞTIINŢIFICĂ

Participarea la reuniunea anuală a Rețelei Institutelor de Studii Strategice (*Network of European Strategic Studies Institutions – NESSI*)

24-26 septembrie, Roma

Dr. Andreea TUDOR, Dr. Daniela ȘIȘCANU

În perioada 24-26 septembrie 2024, s-a desfășurat reuniunea anuală a Rețelei Institutelor de Studii Strategice (*Network of European Strategic Studies Institutions – NESSI*), la Roma. În acest an, evenimentul a fost organizat de Institutul de Cercetare și Analiză a Apărarii (Istituto di Ricerca e Analisi della Difesa - IRAD) din cadrul Centrului de Studii Superioare de Apărare (Centro Alti Studi per la Difesa - CASD), din Roma.

NESSI a fost înființată în anul 2020, la inițiativa Institutului de Cercetare Strategică al Școlii Militare din Franța. Obiectivul său principal este de a crea o rețea a institutelor de studii strategice și de securitate ale MAPN din cadrul UE. Scopul este de a întări cooperarea între membrii săi pentru a sprijini convergența treptată a culturilor europene de securitate și a stimula dialogul public european pe teme de securitate și apărare. Institutul de studii politice de apărare și istorie militară este membru fondator al NESSI.

Participanții la reuniune din acest an au fost reprezentanți ai institutelor de studii strategice și de apărare, din 16 state UE: Austria, Elveția, Estonia, Franța, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Marea Britanie, Norvegia, Republica Cehă, Polonia, Portugalia, România, Spania, și Suedia. Din partea României au participat dr. Daniela Șișcanu și dr. Andreea Tudor, cercetători din cadrul Institutului pentru studii politice de apărare și istorie militară.

Evenimentul a inclus o serie de activități, printre care, o conferință tematică și două sesiuni plenare axate pe analiza activităților și proiectelor comune derulate în cadrul NESSI. De asemenea, au fost abordate aspecte administrative legate de inițiativele și proiectele viitoare.

În cadrul reuniunii NESSI, în data de 25 septembrie, a fost organizată conferința anuală a grupului cu tema: *„After more than two years of war in Ukraine, what is the EU's posture and likely future challenges, developments and outcomes for a common defence?".* Comunicările prezentare în cadrul conferinței au vizat tematica generală, respectiv provocările UE în domeniul apărării comune, în contextul războiului din Ucraina. Dr. Andreea Tudor, cercetător în cadrul ISPAIM, a susținut o comunicare cu tema *„How can the EU contribute to deterrence and defence in Europe? Revision of the EU Strategic Compass or Reconceptualization of the EU-NATO Relationship".*

Agenda științifică a conferinței a inclus 11 comunicări, în cadrul a două sesiuni de lucru, organizate în jurul celor două teme generale - *Securitatea europeană între alianțele strategice și amenințările emergente* și *Perspective regionale asupra securității europene.* Lucrările susținute au abordat o serie de subiecte și teme de interes legate de felul în care UE poate contribui la politica de apărare și descurajare, cooperarea UE-NATO în contextul noilor evoluții de securitate din spațiul euro-atlantic, războiul din Ucraina și efectele acestuia asupra arhitecturii de securitate din Europa. În urma prezentărilor vorbitorilor și discuțiilor s-au desprins o serie de considerații și concluzii:

– Războiul din Ucraina a accentuat schimbările din peisajul de securitate european, marcat de competiția între marile puteri și amenințările hibride. Aceste transformări au determinat o reevaluare a strategiilor de apărare ale UE, în special, în ceea ce privește Busola Strategică,

adoptată în 2022. Documentul, deși reprezintă un pas important, nu a reușit, totuși, să clarifice pe deplin aplicarea Articolului 42(7) din Tratatul Uniunii Europene privind apărarea mutuală. S-a subliniat necesitatea unei revizuiri a Busolei Strategice, pentru a consolida capacitatea UE de a acționa autonom în fața amenințărilor moderne și de a colabora eficient cu NATO;

– De asemenea, s-a subliniat nevoia de digitalizare a forțelor armate europene, având în vedere absența unor mari companii tehnologice europene. S-a remarcat lentoarea cu care statele membre adoptă noile tehnologii militare, în timp ce companiile IT non-europene private joacă un rol crucial în modernizarea apărării. Războiul din Ucraina a demonstrat cât de importantă este transformarea digitală în context militar, Ucraina fiind un exemplu de succes al acestui proces. E nevoie ca UE să accelereze adoptarea noilor tehnologii pentru a face față provocărilor viitoare;

– S-a discutat despre nevoia urgentă a UE de a-și consolida parteneriatele internaționale, dar și de a-și dezvolta autonomia strategică în materie de securitate și apărare. Deși Articolul 42(7) din TUE oferă garanții de apărare, acesta nu echivalează cu protecția oferită de Articolul 5 al NATO. Războiul din Ucraina a întărit legăturile transatlantice, demonstrând dependența UE de securitatea asigurată de NATO. Cu toate acestea, rezervele naționale și dependențele de terțe părți încetinesc progresul spre o autonomie strategică europeană reală, influențând negativ capacitatea UE de a acționa independent în domeniul apărării;

– Un alt subiect abordat a fost eșecul serviciilor de informații în a anticipa amenințările moderne, precum atacul Hamas din 7 octombrie 2023 și războiul din Ucraina. În ambele cazuri, actori non-statali și statali au utilizat tactici hibride complexe și tehnologii avansate, ceea ce a subminat capacitatea tradițională a serviciilor de intelligence de detectare și contracarare. Acest context a forțat Israelul, NATO și alte țări europene să-și reevalueze strategiile de securitate și apărare. S-a evidențiat nevoia unei cooperări internaționale mai bune și a investițiilor în tehnologii moderne, esențiale pentru a face față amenințărilor asimetrice și hibride;

– S-a subliniat vulnerabilitatea statelor membre și a UE în fața dependențelor externe de materii prime și tehnologie, în special de terțe părți, cum ar fi China. Aceste dependențe reprezintă un risc geopolitic major și pot fi folosite ca arme strategice. Fragmentarea industriei europene de apărare contribuie la lipsa de interoperabilitate între statele membre. De aceea, consolidarea unei industrii de apărare coerente și eficiente la nivel european este esențială pentru reducerea vulnerabilităților;

– Solidaritatea între statele membre și față de parteneri internaționali este esențială pentru a face față provocărilor de securitate, nu doar din Ucraina, ci și din alte regiuni instabile, precum Sahel. S-a evidențiat importanța pregătirii UE pentru a răspunde diverselor scenarii de criză, inclusiv gestionarea relațiilor cu Rusia și China. S-a discutat, de asemenea, despre provocările aduse de relația tot mai strânsă dintre Rusia și China, care urmăresc să submineze influența SUA la nivel global, afectând în același timp securitatea europeană;

– Un accent a fost pus pe rolul tot mai important al statelor baltice. S-a constatat o schimbare care reflectă o convergență de viziuni între Europa de Vest și perspectiva baltică asupra securității europene și a amenințării ruse. Aceasta implică o colaborare strânsă cu NATO și SUA pentru asigurarea securității regiunii estice a Europei;

– S-a discutat despre necesitatea de a defini mai clar diviziunea responsabilităților între UE și NATO. Deși NATO rămâne pilonul principal al apărării colective în Europa, UE poate aduce o valoare adăugată prin dezvoltarea capacităților sale de securitate și apărare. În fața amenințărilor crescânde din „zonele gri", unde Rusia operează pentru a submina sprijinul european pentru Ucraina, UE trebuie să contribuie la consolidarea descurajării NATO și să colaboreze la dezvoltarea unor inițiative care să întărească securitatea europeană în ansamblu.

Totodată, în cadrul discuțiilor privind aspectele administrative, precum și planificarea proiectelor viitoare în cadrul NESSI, s-a stabilit preluarea președinției pentru anul 2025 de către România, prin Institutul de studii politice de apărare și istorie militară (ISPAIM). Președinția are caracter anual și este deținută, prin rotație, de fiecare dintre statele membre.

Conferința internațională
'Securitatea internațională în contextul politicii imperiale a Rusiei'
– 11 aprilie, Varșovia –

Dr. Șerban F. CIOCULESCU

La Varșovia a avut loc, pe 11 aprilie 2024, în organizarea Universității pentru Studii de Război (aparținând Ministerului Apărării), o conferință internațională dedicată războiului dintre Rusia și Ucraina și efectele conflictului asupra mediului internațional de securitate - *International security in the conditions of Russian imperial policy*. Au participat experți, cercetători și profesori, militari, dar și civili, din Polonia, Ucraina, România, Suedia, Estonia, SUA și Marea Britanie. Evenimentul, desfășurat preponderent în limba engleză și conform regulilor Chatham House, a fost structurat pe trei paneluri: primul dedicat evoluției arhitecturii de securitate în partea estică a spațiului NATO și al UE, al doilea - acțiunilor pe care statele membre NATO trebuie să le întreprindă ca reacție la agresiunea Rusiei față de Ucraina și al treilea - consacrat modalităților de purtare a operațiilor militare. Dr. Șerban F. Cioculescu, cercetător în cadrul ISPAIM, a prezentat o comunicare despre conflictul geopolitic și identitar dintre ruși și ucraineni, mai ales, cu referire la granițele dintre cele două state și la modul în care Rusia le contestă prin mijloace militare.

Ca urmare a participării la această conferință, în următoarele rânduri, vom prezenta câteva idei relevante, vehiculate în acest context.

Astfel, reprezentanții militari ai Ucrainei au afirmat că țara lor va continua lupta contra forțelor rusești invadatoare, chiar în condițiile unui sprijin exterior redus semnificativ. Dar pe termen lung, Ucraina nu poate să se apere fără ajutorul Occidentului. Avioanele F16 sunt absolut necesare, dar ele vor trebui apărate la sol prin sisteme antiaeriene eficiente. Aceștia consideră că nu este vorba doar de un război al Ucrainei, ci de unul al țărilor europene, deoarece o victorie a Rusiei le-ar lăsa pe toate vulnerabile în fața acesteia.

Rusia va avea constant mai multe arme și muniții, dar decidenții din Ucraina știu că munițiile și armele statelor NATO sunt de o calitate superioară și au o precizie crescută în lovirea țintelor. Războiul de uzură implică folosirea unor mari cantități de arme și muniții, fiind extrem de costisitor.

Față de anul 2022, armata rusă a învățat din greșeli și s-a adaptat stilului de luptă al Ucrainei, reușind să își protejeze, uneori, mai bine tancurile, bateriile de artilerie, să doboare mai des dronele ucrainene, să inoveze etc. Ucraina și statele occidentale care o ajută, au pierdut efectul de surpriză al armelor noi, extrem de sofisticate.

Țările NATO din Europa au făcut greșeala de a își reduce nivelul de forțe și bugetele dedicate apărării după Războiul Rece, iar, după 2014, au început să repare eroarea, dar într-un ritm lent. De aceea, în prezent, stocurile de arme și muniții sunt insuficiente, unele state membre confruntându-se cu dilema spinoasă de a decide dacă trimit Ucrainei majoritatea stocurilor sau le țin pentru propria apărare. La nivelul NATO se fac eforturi reale de a spori rapid producția de obuze, drone, rachete, arme antiaeriene în fiecare stat membru.

Odată donate Ucrainei, avioanele F16 vor trebui deservite doar de personalul ucrainean pe teritoriul acestei țări. În caz contrar, ar exista riscul ca Rusia să ucidă militari NATO, aflați în misiune de instruire a celor ucraineni.

S-a precizat că SUA trebuie să decidă ce arme poate da rapid Ucrainei, cu scopul de a o ajuta să reziste marii ofensive rusești, ce se preconizează a începe curând, dar să nu golească pe-

riculos propriile stocuri critice, mai ales că este posibil ca R.P. Chineză să atace Taiwanul înainte să se termine războiul din Ucraina.

Statele NATO sunt solidare cu Ucraina, dar există dileme referitoare la riscurile ce pot fi asumate de către acestea, iar opiniile sunt diferite.

Ar trebui să existe un plan și un calendar de ajutorare a Ucrainei, pentru ca această țară să își poată planifica pe termen mai lung efortul de apărare.

SUA ezită să dea Ucrainei arme extrem de letale, cu rază foarte lungă, pentru a nu fi atacate rafinăriile rusești de petrol. Americanii sunt atenți la implicațiile globale ale acestui conflict militar, nedorind să apară dezechilibre grave pe piața energiei.

Rusia a atacat Ucraina pentru că Putin nu recunoaște existența națiunii ucrainene, se raportează doar la istoria imperială a Rusiei și crede că etnicii ruși minoritari din statele vecine Rusiei au drepturi speciale ce merg până la secesiune teritorială.

Sancțiunile impuse de multe state din Occidentul global Rusiei nu au avut rezultatul scontat. Economia rusă funcționează destul de bine, iar, în circa cinci ani, Rusia își poate reveni după pierderile militare din actualul război și ar putea ataca un alt stat vecin.

Statul rus nu are acum motive să dorească oprirea luptelor și o pace negociată, din contră, recrutează noi soldați și își sporește producția internă de arme. Majoritatea rușilor par a susține războiul și a accepta sacrificiile impuse de acesta. Totuși există și opinia potrivit căreia Rusia nu vrea să cucerească toată Ucraina, ci doar estul și sudul acesteia sau până la malul Nistrului. Moscova, în mod cert, vrea un guvern favorabil la Kiev.

Războiul din Ucraina a schimbat radical opinia suedezilor despre riscul de război și rolul Rusiei în Europa, ducând la o sprijinire masivă a aderării Suediei la NATO. În prezent, Suedia deși e un potențial adversar al Rusiei, ca parte a NATO, se simte mai în siguranță decât atunci când era neutră. Dar Rusia rămâne un adversar pentru statele europene din UE și NATO, în viitorul previzibil.

China e și ea un rival geopolitic al SUA, un adversar ideologic al Occidentului și studiază cu mare atenție felul în care NATO se implică în sprijinirea Ucrainei. Europa și zona Asia-Pacific nu sunt deloc izolate, ci interconectate în planul securității.

După război, comunitatea internațională va trebui să ajute Ucraina să se refacă, dar prețul va fi unul extrem de mare.

Unii participanți au opinat că rachetele rusești, intrate accidental în spațiul NATO, trebuie distruse imediat și apărarea antiaeriană a statelor europene din NATO trebuie urgent consolidată, inclusiv prin sisteme de tip Iron Dome, similare cu ceea ce folosește Israelul. Dacă se va integra apărarea antiaeriană a statelor aliate de pe flancul estic, atunci decizia de a doborî o rachetă sau o dronă a Rusiei se va lua la nivelul NATO, prin unanimitate. Liniile roșii vor trebui decise în comun, ceea ca va fi dificil, fiind vorba mai ales de activarea articolului 5 din tratatul fondator al NATO.

S-a mai arătat că Rusia e sprijinită de state nedemocratice, dictaturi precum China, Iran și Coreea de Nord, care vor să arate lumii că democrațiile nu sunt eficiente în timp de război. Implicit este un mesaj către alte state să renunțe la democrație și să adopte un model autoritarist de guvernare. Faptul că democrațiile au cicluri electorale și în NATO deciziile se iau consensual, e văzut ca o slăbiciune structurală de către Putin și apropiații săi. Putin ar accepta negocieri de pace, dar vrea ca Rusia să nu cedeze nimic din ce a acaparat până acum. El își dorește să arate lumii și rușilor că NATO e o alianță slabă, cu state ezitante și timorate. Ar prefera poate să moară înainte să se termine războiul, spre a fi sigur că nu va fi judecat pentru crime de război. Liderul rus așteaptă rezultatul alegerilor din SUA, sperând ca SUA să nu mai sprijine Ucraina deloc. Dar statele europene ale NATO trebuie să continue acest sprijin, indiferent ce va fi la Washington. Ele trebuie să ajungă toate la 2% din PIB dedicați apărării. E necesară o structură comună de instruire, de educație militară în statele NATO, standarde comune în absolut toate domeniile apărării. Iar regionalizarea e utilă pe flancuri, spre a ajuta la dezvoltarea apărării antirachetă și antiaeriană. În acest sens, statele central-est europene din NATO trebuie să fie mai solidare și mai dispuse să coopereze aprofundat.

Forumul de Securitate 2BS
(To Be Secure)

George-Alin OPREA[1]

În perioada 3-4 octombrie 2024, s-au desfășurat la Budva, în Muntenegru, lucrările celei de-a XIV-a ediții a forumului de securitate 2BS (To Be Secure), organizat de Atlantic Council of Montenegro.

Fiind una din cele mai importante platforme de dialog și dezbatere pe problematici de securitate din sud-estul Europei, ediția din acest an a reunit peste 400 invitați din peste 25 țări. Printre vorbitori s-au numărat importante personalități politice și diplomatice, precum Jakov Milatović, președintele Muntenegrului, Miroslav Lajčák, Reprezentantul Special al UE pentru dialogul Belgrad-Priștina, Christian Schimdt, Înaltul Reprezentant al comunității internaționale pentru Bosnia și Herțegovina și alte probleme regionale din Balcanii de Vest, precum și experți provenind din think tank-uri și centre de cercetare de mare prestigiu.

A participat și Alin Oprea, asistent de cercetare în cadrul Institutului pentru studii politice de apărare și istorie militară.

Ediția din acest, intitulată *World in Disorder: Turning Adversity into Opportunity.*, a abordat o gamă largă de subiecte, ce au vizat teme legate de securitatea internațională, conflictele din Ucraina și Orientul Mijlociu, dar mai ales teme vizând regiunea Balcanilor de Vest, precum provocările induse de actualul context de securitate, la nivel regional și global, cât și viitorul euro-atlantic al statelor din regiune.

Având în vedere locul de desfășurare al lucrărilor forumului, un spațiu important în cadrul acestora a fost alocat stadiului integrării europene a Muntenegrului și a provocărilor pe care acest stat le întâmpină. A fost subliniat faptul că Muntenegru se află în cel mai avansat stadiu de pregătire pentru aderarea la UE dintre toate statele Balcanilor de Vest și că, în ultimii ani, au fost făcute progrese semnificative în procesul de integrare europeană, un exemplu fiind domeniul judiciar, unde parlamentul a ajuns la un consens în ce privesc numirile în justiție, adoptând o lege ce reglementează acest subiect. Conform președintelui muntenegrean, acest mult-așteptat pas înainte a permis Muntenegrului să primească din partea Uniunii Europene un IBAR[2] pozitiv, ce deschide Muntenegrului perspectiva închiderii unor capitole importante ale *acquis-ului* comunitar, care, însă, potrivit lui Milatović, este o etapă ce necesită eforturi și mai mari de acum încolo. Deasemenea, președintele a subliniat faptul că Muntenegru a devenit în ultimul timp o societate din ce în ce mai democratică, având în vedere că, pentru prima dată în ultimii trei ani, țara are un guvern politic.

Cu toate acestea, invitații prezenți la forum s-au concentrat, în special, asupra problemelor care împiedică țara să avanseze și mai mult în direcția dezvoltării și integrării europene. Președintele muntenegrean, a făcut referire și la atitudinea guvernului, după primirea IBAR-ului pozitiv în această vară, care a demonstrat, în opinia sa, că executivul nu este orientat, în realitate, spre reformă. O dovadă în acest sens este adoptarea unor legi fără dezbatere și consultare cu UE, precum cea care restaurează controlul politic asupra radioului și televiziunii, acest control instaurându-se, în opinia oficialului și în alte domenii. Jakov Milatović și-a exprimat totodată îngrijorarea că vechile practici negative din trecut, precum influența crimei organizate în cadrul structurilor politice și modul prost cum este guvernată țara riscă să redevină o normalitate. Critici la adresa guvernării actuale au fost aduse și de fostul președinte Milo Đukanović, care a menționat că, în ciuda potențialului pe care îl are, Muntenegru a regresat în ultimii patru ani în multe domenii[3], datorită instabilității politice generate de

schimbările dese de guvern și nu dispune în acest moment de voința politică necesară pentru a înfăptui reformele cerute de UE.

Ca de fiecare dată, subiectul Balcanilor de Vest a beneficiat de o atenție largă din partea organizatorilor forumului, care au dedicat mai multe panelurile acestei teme. Reprezentatul Special al UE pentru dialogul Belgrad-Priștina, Miroslav Lajčak, a arătat că actualul context de securitate, determinat de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, prezintă mult mai multe oportunități pentru Balcanii de Vest în comparație cu perioada anterioară, devreme ce, subiectul integrării europene este, în acest moment, o prioritate pe agenda UE, ceea ce ar trebui să constituie o motivație pentru guvernele din regiune să implementeze reformele la care s-au angajat. Acest lucru însă, conform înaltului oficial, nu se observă, existând o discrepanță între declarațiile politicienilor și faptele acestora. Pe lângă lipsa de voință politică a guvernelor de a respecta angajamentele față de UE, există un complex de alte cauze care determină ca aceste țări să nu avanseze, principalul fiind moștenirea încă persistentă a războaielor din fosta Iugoslavie, care în opinia oficialului UE este cea mai mare provocare pentru Balcanii de Vest. Acesta a precizat că retorica naționalistă este încă dominantă în discursul politicienilor, care rămân astfel ancorați în trecut, în loc să privească spre viitor. Nu ar trebui neglijate, deasemenea, influențele maligne din exterior, în special, dinspre Rusia și efectele produse de războiul din Ucraina. Mesajul principal pentru toate statele din Balcanii de Vest, transmis atât de Miroslav Lajčak, cât și de Chrstian Schimdt, este acela de a profita de interesul reînnoit al UE pentru extindere, subliniind însă, că procesul de integrare europeană nu se derulează de la sine, ci necesită eforturi și rezultate, iar guvernele din regiune trebuie să demonstreze prin fapte că sunt dedicate în totalitate integrării în UE.

În ceea ce privește Macedonia de Nord, Miroslav Lajčak, a scos în evidență întârzierea acestui stat în procesul de integrare europeană, care a fost recent decuplat de Albania, în vederea începerii negocierilor de aderare. Motivul care a stat la baza acestei decizii este disputa cu Bulgaria privind minoritatea bulgară din Macedonia de Nord. Lajčak a avertizat că deblocarea procesului de negociere pentru aderare depinde de modificarea constituției din Macedonia Nord, conform angajamentelor anterioare luate de Skopje.

Următoarele teme importante de discuție au fost dedicate conflictelor din Orientul Mijlociu și Ucraina. Vorbitorii au căzut de acord asupra faptului că regiunea Orientului Mijlociu este una dintre cele mai polarizate din lume și un dosar geopolitic deosebit de complicat, în cadrul căruia actorii principalii nu se mai tem de escaladare și doresc să fie văzuți drept jucători care își apără interesele, care nu-și permit să arate niciun fel de slăbiciune sau disponibilitate de a negocia.

Așa cum arată lucrurile în prezent, se pare că nu există niciun plan de pace pentru Orientul Mijlociu. Deși Uniunea Europeană este un actor diplomatic important, s-a atras atenția asupra faptului că doar SUA și Rusia joacă un rol cu adevărat major în dinamica mai largă a conflictului și că UE nu dispune de o voce unitară în această speță. Totuși, a fost exprimată speranța că viitoarea compoziție a Comisie Europene va permite UE să joace un rol mai proeminent în privința conflictului din Orientul Mijlociu.

În privința Ucrainei, s-a adus în discuție temerea că actuala strategie a Occidentului este pierzătoare și nu are ca efect decât o înfrângere lentă a Ucrainei în fața Rusiei. Pentru ca acest lucru să nu se întâmple e necesar ca susținătorii Ucrainei să se concentreze pe câștigarea războiului și nu pe prelungirea acestuia prin oferirea de ajutor militar „atât timp cât este nevoie". Acest lucru ar putea fi posibil doar printr-o serie de măsuri asimetrice din partea Kievului, care să schimbe cursul războiului, cum ar fi folosirea de către Ucraina a armelor primite din Occident, pentru lovituri în adâncime împotriva Rusiei (acțiune care în prezent nu este permisă de statele occidentale).

Ultima parte a forumului a fost dedicată securității Europei și relației trans-atlantice. Pentru început a fost respinsă teoria potrivit căreia noua administrație Trump va retrage SUA

din afacerile globale, existând mai degrabă probabilitatea să acorde o importanță din ce în ce mai crescută zonei Asia-Pacific în detrimentul Europei. Având în vedere acest lucru, Europa trebuie să aibă capacitatea să se apere singură, cu armament convențional, un fapt ce poate deveni realitate dacă va fi dezvoltat un pilon european de apărare în cadrul NATO. Pentru evitarea oricărei suprapuneri de competențe în materie de înarmare, standardele în domeniu trebuie să rămână în continuare în sarcina NATO. S-a mai atras, totodată, atenția asupra vulnerabilității UE în domeniul tehnologic, cauzată de insuficienta finanțare a cercetării și industriei de apărare, subliniindu-se pericolul rămânerii în urmă în acest domeniu față de principalii săi competitori. Deasemenea, este important ca UE nu doar să subvenționeze producția de arme, ci și să cumpere această producție, industria europeană de apărare confruntându-se cu lipsa comenzilor în materie.

Endnotes

[1] Asistent de cercetare științifică, Institutul pentru studii politice de apărare și istorie militară

[2] IBAR (Interim Benchmark Assessment Report) este un raport de evaluare intermediar în procesul de aderare la Uniunea Europeană, destinat statelor candidate precum Muntenegru și alte țări din Balcanii de Vest, care evaluează progesele înregistrate în domeniul statului de drept. Fără obținerea unui IBAR pozitiv, nciun capitol de nefociere nu poate fi finalizat.

[3] Se cuvine să precizăm că aprecierea fostului președinte Đukanović este subiectivă, întrucât partidul acestuia, care a condus țara timp de trei decenii, se află în opoziție începând cu 2020.

ISSN 1582-3156